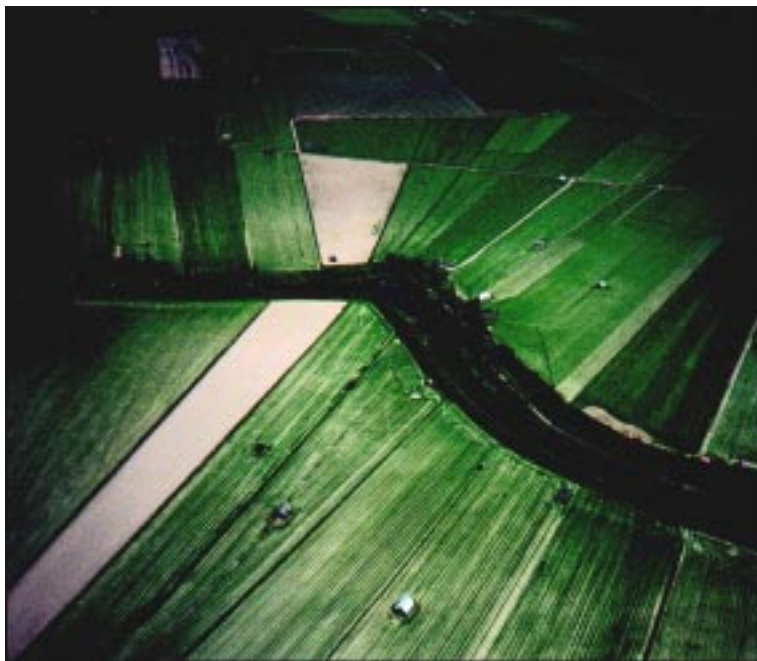

Alueelliset ympäristöjulkaisut

122

Mikko Ranto

Kurikan-Ilmajoen jokimaisemasuunnitelma

LÄNSI-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

ISBN 952-11-0470-8
ISSN 1238-8610

Etukannen kuva: Kyrönjoki Kurikan Pitkämössä ja Ilmajoen alajoella
Kirjapaino II-Mo
Ilmajoki 1999

Sisällysluettelo

1. Johdanto

1.1 Työn taustaa	6
1.2 Tavoitteet ja sisältö	7
1.2.1 Tavoitteet	7
1.2.2 Sisältö	7
1.3 Työmenetelmät	8

2. Suunnittelualan kuvaus

2.1 Suunnittelualan yleiskuvaus	9
2.2 Maaperä ja vesitalous	11
2.3 Ilmasto ja bioklimaattinen aluejako	11
2.4 Veden laatu ja kuormitus	12
2.4.1 Happamuus	12
2.4.2 Fosfori ja typpi	13
2.4.3 Kiintoaines ja happipitoisuus	13
2.4.4 Vesirakentaminen ja vesistön käyttö	13
2.5 Kasvillisuus	15
2.5.1 Yleistä kasvillisuusselvityksestä	15
2.5.2 Kasvillisuuden tutkimusmenetelmät	16
2.5.3 Kasvillisuuden kulutuskestävyys	16
2.5.4 Lajiston ryhmittelyä	17
2.5.5 Jokien vesikasvillisuus	19
2.5.6 Vedenpinnan noston vaikutus kasvillisuuteen	19
2.5.7 Sortumaherkkien rantojen sitomiseen soveltu	20
2.5.8 Aluekuvaukset ja kasvillisuuskartat	21
2.6 Eläimistö	21
2.6.1 Yleistä eläimistöselvityksestä	21
2.6.2 Alueen eläimistöstä	21
2.6.3 Alueella esiintyviä lajeja	22
2.6.4 Aluekuvaukset	25
2.7 Rakennettu ympäristö	25
2.7.1 Kaavoitustilanne ja rakentamisen ohjaus	25
2.7.2 Arvokkaat kohteet jokimaisemassa	29
2.8 Maankäyttö ja toiminnat	32
2.8.1 Asutus ja elinkeinoelämä	32
2.8.2 Rakennettu ympäristö	34
2.8.3 Matkailu ja virkistys	36
2.9 Maisemarakenne	38
2.9.1 Yleistä	38

3. Kokonaissuunnitelma

3.1 Alueen tulevaisuudennäkymät	40
3.2 Suunnittelun tavoitteet	40
3.2.1 Vesiensuojelun tavoitteet	40
3.2.2 Virkistys- ja matkailutoiminnan tavoitteet	41
3.2.3 Maisemanhoidon tavoitteet	41
3.3 Toimintojen kehittäminen	42
3.3.1 Jokialueen virkistys- ja matkailutoimintojen	42
3.4 Maiseman kehittäminen	48
3.4.1 Maatalouden erityisympäristötuet	48
3.4.2 Suojavyöhykkeet	50
3.4.3 Maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden e	52
3.4.4 Muita maatalouden vesiensuojelutoimia	53
3.5 Ranta-alueiden maisema	55

Aluekuvaukset

1. Kurikan kanjonialue	57
2. Kurikan keskusta	61
3. Saaren alue	64
4. Reinikan alue	65
5. Kurikan peltomaisema	67
6. Koskenkorvan peltomaisema	71
7. Pukarankosken alue	75
8. Koskenkorvan-Ilmajoen välinen peltomaisema	79
9. Ilmajoen keskusta	85
10. Ilmajoen - Nikkolan sillan välinen jokivarsi	89
11. Nikkolan silta - Laivanpäänmukka	93
12. Laivanpäänmukka - Ylistaron raja	97
13. Alajokilaakson reuna-alueet ja Seinäjoki	101

Liitteet

Liite 1 Pitkämönranta, Kurikka	106
Liite 2 Urheilukenttä, Kurikka	107
Liite 3 Keskusta-alue, Kurikka	108
Liite 4 Ulkoilupolku, Kurikka	109
Liite 5 Pukarankosken patoalue, Koskenkorva	110
Liite 6 Pukarankosken alapuoli, Koskenkorva	111
Liite 7 Laidunalue, Koskenkorva Liinaniemen silta, Ilmajoki	112
Liite 8 Urheilukenttä ja hautausmaan ranta, Ilmajoki	113
Liite 9 Museoranta, Ilmajoki	114
Liite 10 Uusi silta ja ulkoilureitti	115
Liite 11 Pysähtymispaikkaverkosto	116

Kirjallisuus ja kuvailulehdet

Kirjallisuus	118
Kuvailulehdet	121

Lukijalle

Maaseutu ja samalla maaseutumaisema ovat keskellä historiansa ehkä voimakainta muutosvaihetta. Maisemasta ovat muutamassa vuosikymmenessä hävinneet siihen vuosisatojen aikana yksittäiset elementit: maitolaiturit, heinäseipäät, ladot, puuaidat ja muut rakennettuun ympäristöön olennaisesti liittyvät yksityiskohdat. Tuotantotapojen muutos on hävittänyt rakennustyypppejä ja toisaalta tuonut uusia, osin vanhoista huomattavastikin poikkeavia täydentämään tai rikkomaan vanhoja rakenteita ja pihapiirejä.

Tuotantotapojen muutos vaikuttaa myös perinteiseen viljelysmaisemaan. Siirtyminen yhä suurempiin tilakokoihin ja tehokkaampiin tuotantotapoihin näkyy monimuotoisen maisemakuvan häviämisenä ja luonnon yksipuolistumisena.

Tämän jokimaisemasuunnitelman tarkoituksena on osaltaan auttaa jokivarren asukkaita ja maanviljelijöitä huomaamaan ympäristössään tapahtuvia muutoksia sekä antaa neuvoja ja keinoja maaseutumaiseman hoidossa ja rakentamisessa.

1. Johdanto

1.1 Työn taustaa

Kyrönjoki on ollut perinteisesti merkityksellinen ja tärkeä osa jokivarren kuntien maisemakuvaa. Se on ollut tärkeä elementti asutuksen muodostumisessa ja leviämässä Etelä-Pohjanmaalla. Vielä tänäänkin Kurikan-Ilmajoen jokivarsiasutus ja joen varren viljelykset muodostavat perinteisen, nauhamaisen ja selvästi rakentuneen kokonaisuuden, jonka säilyttäminen ja kehittäminen vaativat eri osaluokkien arvojen ja painotusten punnitsemista.

Ilmajoen Alajoen kulttuurimaisema on lisäksi luokiteltu maisema-alueetyöryhmän mietinnössä valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi selväpiirteisenä Kyrönjoen ja sen sivujokien laaksoihin levittäytyvänä viljelyslakeutena.

Lähivuosina itse joessa tapahtuvat muutokset ja Suomen EU-jäsenyys aiheuttavat myös Kyrönjokivarressa muutospaineita, jotka aiheutuvat toisaalta joen veden pinnan korkeudessa tapahtuvista ja jo tapahtuneista muutoksista ja toisaalta maatalouden ympäristötukiohjelman tuomista lisämahdollisuuksista:

1. Ylistaron Malkakosken rakennettava pohjapato nostaa veden pintaa huomattavasti Ilmajoen Alajoella ja keskustassa. Veden pinta nousee keskustaaajaman kohdalla noin 1,5 metriä nykyisestä tasosta ja sen keskikorkeus tulee olemaan Ilmajoen Nikkolan sillan kohdalla 35,2...35,5 metriä merenpinnasta. Joen virkistys- ja matkailukäyttö lisääntyvät huomattavasti, koska veden virtausnopeus ja vedenpinnan kesäiset vaihtelut pienenevät. Joen rantojen käyttö helpottuu tai tulee yleensä mahdolliseksi.
2. Suunnittelualueen veden pinnan korkeuden Koskenkorvalta yläjuoksulle päin määrää Pukarankosken pato. 1990-luvun alussa patoon liittyvän voimalaitoksen tuhoutuminen aiheutti yläjuoksulla vedenpinnan laskun jolloin jokirannat Kurikan puolella menettivät merkityksensä virkistyskäytössä ja jokimaisema koettiin pelkästään rumentavana elementtinä maisemassa. Padon omistussuhteissa vuonna 1997 tapahtuneet muutokset mahdollistavat veden pinnan vakauttamisen ja nostamisen, ja ehkä myös vedenpinnan vuorokausivaihtelun rantoja tuhoavaa vaikutusta voidaan vaimentaa yhteistyössä Jyllinkosken voimalaitosyhtiön ja padon omistajan, Koskenkorvan Pato Oy kanssa.
3. Keväällä 1995 käynnistettiin myös Suomessa EU-asetusten mukainen ympäristötukiohjelma, jonka tarkoituksena on edistää mm. ympäristöystävällisiä viljelymenetelmiä, maaseutumaiseman hoitoa, maatalouden vesistönsuojelua sekä luonnon monimuotoisuutta. Ohjelma jatkuu vuoteen 1999 ja se tarjoaa keinoja vesistökuormituksen pienentämiseksi ja jokien käyttömahdollisuuksien parantamiseksi. Tuki jakaantuu perustukseen ja tehokkaampia ympäristönsuojelu- ja hoitotoimia vaativaan erityistukeen. Erityisympäristötuen kohteet pai-

nottuvat toisaalta vesistöjen varsille, toisaalta peltojen ja metsien reuna-alueille, jolloin niiden maisemaa muokkaavat vaikutukset peltoaukeilla ja jokilaaksossa ovat nopeasti ja selvästi havaittavia.

Jokimaisemasuunnitelmassa pyritään etsimään maiseman kannalta oleelliset kokonaisuudet ja antamaan ohjeita näiden ominaispiirteiden säilyttämiseksi ja korostamiseksi. Joen uusien käyttömuotojen, vesiensuojelutoimenpiteiden ja maatalouden erityistukien muutosvaikutukset maisemaan voidaan hyödyntää rikastuttavina ja eheyttävinä, jos ne suunnitellaan ympäristön ehdoilla, myös maisema huomioiden.

1.2 Tavoitteet ja sisältö

1.2.1 Tavoitteet

Projektille on hankesuunnitelmassa määritelty lyhyen ja pitkän tähtäimen tavoitteet:

Tavoitteena on tehdä sellainen suunnitelma, joka Kyrönjoen perinteen pohjalta kehittää jokirannan maisemakuvaa, parantaa veden laatua ja tekee mahdolliseksi jokirannassa tapahtuvan virkistystoiminnan tämän päivän tarpeet ja kauneuskäsitykset huomioon ottaen. Kyrönjoen rantoja on tarkoitus kehittää siten, että joki rantoineen muodostaa yhtenäisen ja kauniin maisemakokonaisuuden ja turvaa valtakunnallisesti merkittävän maisemakuvan säilymisen.

Hankkeen tulosten pääasiallisina soveltajina ovat Kurikan kaupunki ja Ilmajoen kunta, maatalouden erityisympäristötukihankkeiden osalta toteuttajina ovat alueen maanomistajat.

Tulosten mittarina voidaan käyttää perustettavien erityisympäristötuen mukaisten alueiden määriä ja pinta-aloja, rakennettavien ja hoidettavien ranta-alueiden määrää ja pinta-alaa sekä rantaa hyväksi käytävien yrittysten ja asukkaiden määrää.

1.2.2 Sisältö

Tässä jokimaisemasuunnitelmassa on yleissuunnitelmatasolla etsitty:

Jokirannan maisemakuvan kannalta oleellisia ja maisemaa jäsennöiviä aluekokonaisuuksia, pyritty löytämään niiden maisemallisesti olennaiset piirteet ja annettu ohjeita niiden kehittämiseen.

Veden laatua parantavien maatalouden erityistukikohteiden, virkistyskäyttökohteiden sekä jokea ja matkailua palvelevien toimintojen sijoittumispaikkoja jokivarren alueelle. Erityistukikohteiden osalta on niiden maisemaa muokkaavaan vaikutukseen ja maisemalliseen käsittelyyn annettu ohjeita.

Tarkemmissa kohdesuunnitelmissa ja tekstiosuuksissa on tarkasteltu maisemakuvan kohentamisen keinoja, viljelyalueiden suojavyöhykkeitä, rakennusten sijoittumista, virkistyskäyttökohteiden sekä jokea ja matkailua palvelevien toimintojen sijoittumista, rannan rakentamista, valumavesien käsittelyalueita sekä perinteisen maaseutu ympäristön kehittämismahdollisuuksia.

Yksityiskohtaisessa suunnittelussa on tarkasteltu Kurikan ja Ilmajoen taajamien jokirannan polkuverkoston ja joen rannan kehittämistä.

Hanke toteuttaa Suomen 5b-ohjelman tavoitteita toimintalinjalla 4, maaseutu-elinkeinojen kehittäminen, toimenpidekokonaisuutena 4.3, ympäristöhoito. Se liittyy toisaalta ympäristön ja vesistön tilan parantamiseen, toisaalta maisemansuunnittelun keinoin edellytysten luomiseen matkailuelinkeinolle ja virkistyskäytölle. Etelä-Pohjanmaan aluekehitysohjelmassa hanke tukee toimintalinjaa 3, yritys- ja elinympäristön kehittäminen. Hanke sisältyy myös Seinänaapurien ympäristöohjelmaan.

1.3 Työmenetelmät

Työ aloitettiin alkukesällä 1997 maastotutkimuksilla, joihin osallistuivat eläimistöselvityksen tekijänä biologi Eeva Rislakki, kasvillisuusselvityksen tekijänä biologi Minna Kuoppala, maatalouden selvityksen tekijänä Maria Ala-Röyskö sekä maisemaselvityksen tekijänä arkkitehti Mikko Ranto.

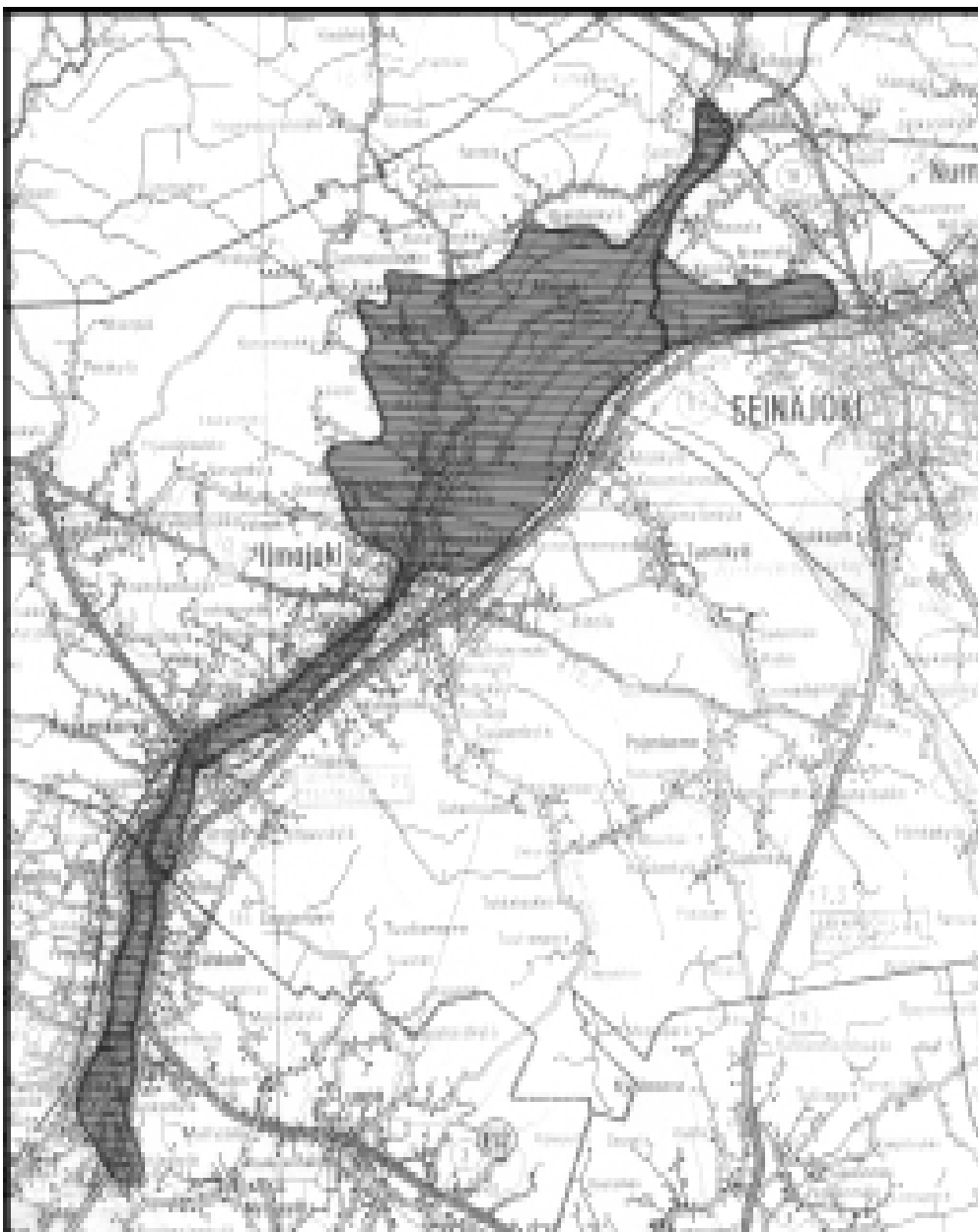
Maastotyöt sekä niiden tulostaminen suoritettiin kesän aikana ja alkusyksyn aikana. Menetelminä käytettiin maastokäyntejä. Aluetta tutkittiin sekä rannoilta että veneellä joen puolelta, lentokoneella alue käytiin läpi kertaalleen. Koko joki videoitiin joen puolelta noin sadan metrin välein. Karttamateriaalina oli koko alueelta peruskartat 1:20 000, taajamien alueilla tarkemmat 1:1000-1:5000 pohjakartat, yleis- rakennus- ja asemakaavakartat sekä ilmakuvat koko alueesta mittakaavassa 1:10 000.

2. Suunnittelualueen kuvaus

2.1 Suunnittelualueen yleiskuvaus

Kurikan – Ilmajoen jokimaisemasuunnitelmaan kuuluvaan alueeseen sisältyy Kyrönjoen vartta noin 40 km. Alueeseen kuuluu Kyrönjoen lisäksi Kauhajoen vartta n. 1 km ja Jalasjoen vartta n. 3 km sekä Seinäjokea n. 7 km. Alue alkaa Kurikan Pitkämön voimalaitosten alapuolelta ja ulottuu Alajoella Ylistaron rajalle, Seinäjoen kihaarassa Vaasan rautatiehen saakka.

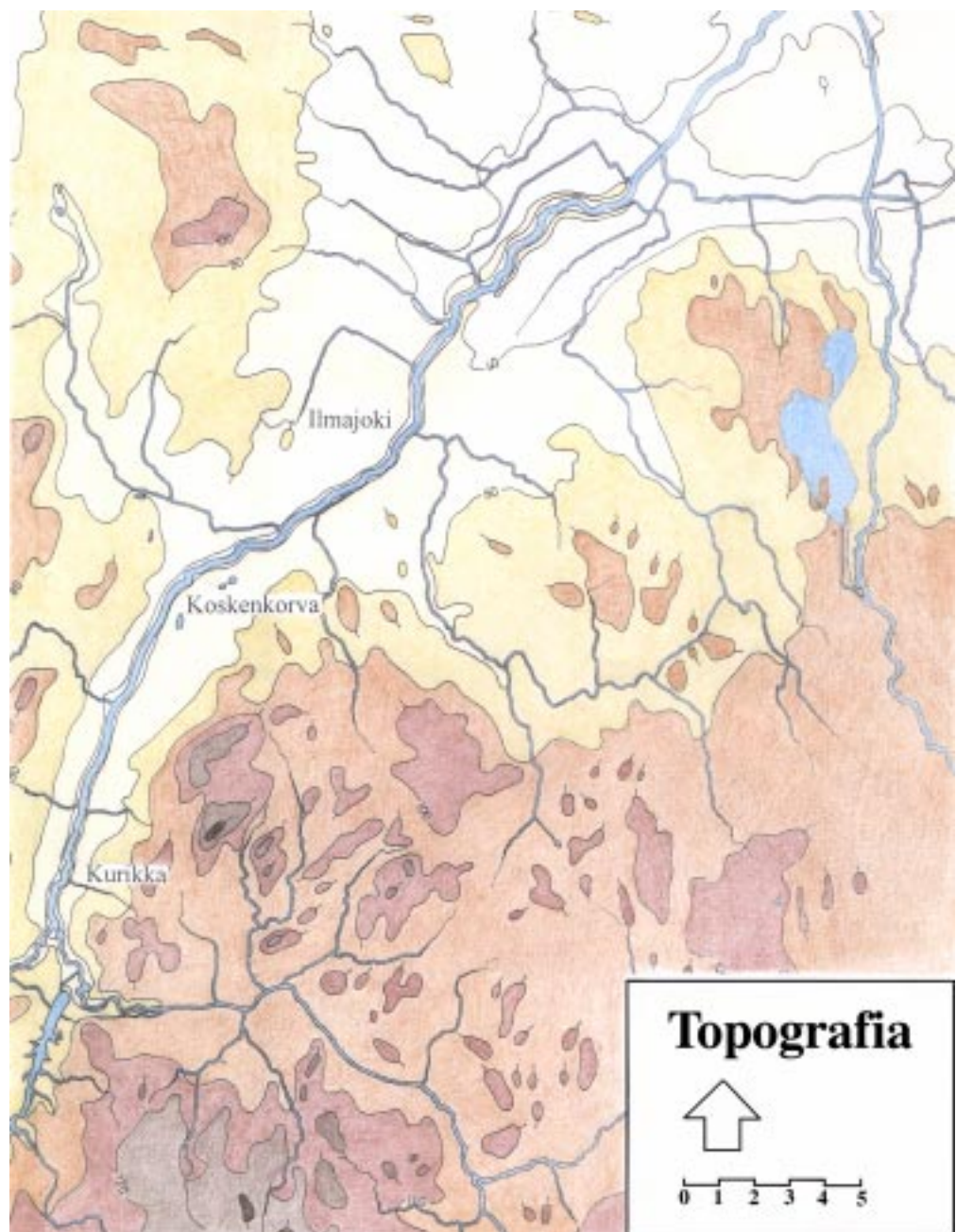

Kuva 1 Suunnittelualue

Suunnittelualueella jokivartta ympäröivät neljän perustyyppin maisemat:

1. Kurikan Pitkämön kanjonialue
2. Taajama-alueet Kurikka, Ilmajoki ja Koskenkorva
3. Taajamien väliset nauhamaiset jokivarsiasutukset
4. Alajoki, jossa Kyrönjoki virtaa laajojen peltoaukeiden läpi.

Kurikan ja Ilmajoen alueella Kyrönjoelle leimallisia ovat voimakkaat veden vaihtelut. Kevät- ja syystulvat ovat nousseet viime vuosikymmenelle saakka peittämään Ilmajoen Alajoen peltolakeuksia. Kevättulvat aiheutuvat lumen sulamisen aiheuttamasta vesimäärän nopeasta lisääntymisestä, joka Alajoella ei pysy uomassa joen vähäisen kaltevuuden vuoksi. Lisäksi jäät voivat pakkautua padoksi, joka aiheuttaa erittäin nopean ja ennakoimattoman veden nousun. Syystulvia

Kuva 2 Alueen topografia

esiintyy joskus voimakkaiden, useita päiviä jatkuneiden sateiden jälkeen. Alueen tulvaherkkyttä on lisännyt myös maan muokkaus, joka tiivistäessään maaperää heikentää veden imeytymistä ja toisaalta ojien perkaukset tuovat vedet lähes samanaikaisesti jokiuomaan.

Joen tulvasuojelutöillä on varsinaiset jokiuoman ulkopuolelle nousevat tulvat saatu lähes kuriin, mutta jokiuomassa tapahtuva veden vaihtelu haittaa virkistyskäyttöä ja aiheuttaa huuhtoutumia pelloilta. Lisäksi veden vuorokausivaihtelu syövyttää joen rantoja ja jokitöyräitä veden rajasta. Varsinkin Kurikan puolella Jalasjokihaarassa vuorokausivaihtelu aiheuttaa jyrkemmillä rannoilla sortumia ja rannan puut kaatuvat veteen jopa osittain tukkien sen.

Kauhajoen valuma-alueen pinta-ala on 108 km², Jalasjoen 106 km² ja Seinäjoen 101 km². Kyrönjoen pääuoman valuma-alue on Munakan yläpuolella n. 65 km² (Savea-Nukala ym. 1997). Kyrönjoen pudotuskorkeus on Jalasjoen ja Kauhajoen yhtymäkohdasta on noin 40 m. Alajoella joki on hyvin loiva: kaltevuus Ilmajoen ja Ylistaron koskien välillä on vain 0,041 m/km.

2.2 Maaperä ja vesitalous

Kallioperä muodostuu suurimmassa osassa tutkimusaluetta migmaattisesta biotiittiplagioklaasigneissistä. Kurikassa Jalasjoen ja Kauhajoen yhtymäkohdan alueella kallioperä vaihtuu gneissigraniitiksi (Anonyymi 1933). Maaperä on tutkimusalueen pohjoisosassa Ilmajoen Alajoella osin turvetta ja osin hienojakoisia savi- ja hiesukerrostumia. Ilmajoen keskustan alueella vallitsevat savi ja hiesu. Koskenkorvan kohdilla maaperä on moreenivaltaista ja alueella on myös glasifluviaalisia harjumuodostumia. Kurikassa vaihtelevat samoin savi- ja moreenimaat. Jalasjoen itärannalla ja Jokihaarassa vallitsevat hienojakoiset maalajit, jotka vaihtuvat aivan tutkimusalueen eteläosissa hietä, hiekka ja soravaltaisiksi (Mölder 1953). Joen rannat lienevät kuitenkin lähes koko tutkimusalueella savea.

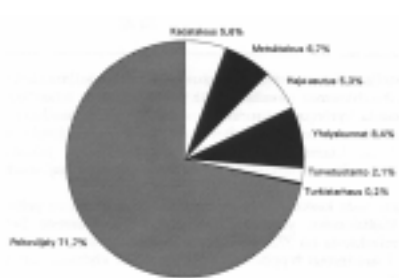
2.3 Ilmasto ja bioklimaattinen aluejako

Vuoden keskilämpötila on alueella +3 - +3,5 C. Vuoden kylmimpien kuukausien, tammikuun ja helmikuun keskilämpötila on -8 °C ja lämpimimmän eli heinäkuun keskilämpötila on +16- +17 °C. Termisen kasvukauden pituus on alueella 160-165 vrk. (Helminen 1987). Vuotuinen sademäärä on 600-650 mm. Pysyvä lumipeite tulee alueelle 10. - 15.12. ja häviää aukeilta 15.-20.4. ja metsästä 5.- 30.4. (Solantie 1987).

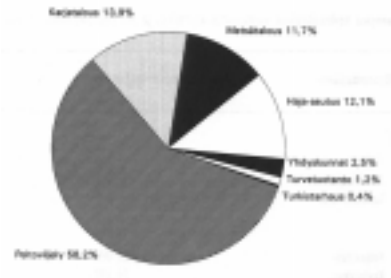
Suomen metsäkasvillisuuden havumetsävyöhykkeen eli boreaalisen vyöhykkeen alavyöhykejaossa Ilmajoki ja Kurikka kuuluvat Pohjanmaan alavyöhykkeeseen (Kalela 1961). Lehtokasvillisuuden aluejaossa tutkimusalue sijoittuu Satakunnan pohjoisosista Oulun ja Lapin läänien rajoille ulottuvaan Pohjanmaa – Kainuu – vyöhykkeen (eli keskiboreaalisen vyöhykkeen) eteläosiin (Lehtojensuojelutyöryhmä 1988). Keskiboreaalisen vyöhykkeen kasvukausi on 140-160 vuorokautta. Tässä jaottelussa pääosa Etelä-Suomesta on eteläboreaalista vyöhykettä, jossa kasvukausi vaihtelee 160:stä vuorokaudesta 175 vuorokauteen (Hämet-Ahti ym.1992).

2.4 Veden laatu ja kuormitus

Kyrönjoen veden laatu vaihtelee runsaasti vuodenaikojen mukaan. Heikointa veden laatu on keväällä tulvien jälkeen ja syksyllä sateiden jälkeen. Huonoimpina aikoina Vaasan kaupunki joutuu keskeyttämään raakaveden ottonsa. Keskipäivällä vettä vaivaa leväkasvuston aiheuttama rehevyys, jolloin siinä esiintyy haju- ja makuhaittoja. Nämä omalta osaltaan heikentävät joen virkistyskäyttöä. (Savea-Nukala et al., 1997). Koko maahan verrattuna Pohjanmaan vesistöt ovat selkeästi huonommassa kunnossa. Kyrönjoen vesi luokitellaan pääosiltaan välttäväksi asteikolla hyvä-tydyttävä-välttävä-huono. Veden luokitusta huonontavat typpi- ja fosforipitoisuudet, happamuus ja kohonnut humuspitoisuus sekä ravinteista fosfori ja typpi. (Ilkka, 1997).

Kuva 3 Typpi

Kuva 4 Fosfori

Vuosittaisen typpi- ja fosforikuormituksen jakaantuminen eri kuormituslähteille Kyrönjoen vesistöalueella ilman luonnonhuuhtoumaa ja laskeumaa ilmasta.

(Kyrönjoen tila ja vesiensuojelun taso, alueelliset ympäristöjulkaisut 16)

Suurin kuormittaja Kyrönjoen vesistöalueella on maatalous, josta erityisesti peltoviljely aiheuttaa suurimman kuormituksen. Rehevöitymistä aiheuttavat erilaiset ihmisen toiminnot, mutta myös luontaista rehevöitymistä tapahtuu. Ihmisen toiminnan aiheuttama rehevöityminen on monin verroin nopeampaa kuin luontaiset prosessit. Kuormitushuiput Kyrönjoella ovat erittäin suuria, mutta kestävät lyhyitä aikoja. Valtaosa kuormituksesta ajoittuu keväälle. Rankkasateet ja pitkät sadejaksot aiheuttavat kuormitushuippuja muina aikoina. Teollisuuden ja asutuksen hajakuormitukset jakaantuvat melko tasaisesti koko vuodelle. Ravinnekuormituksen aiheuttama vesistön rehevöityminen ilmenee veden samentumisena ja pohjan liettymisenä. (Savea-Nukala et al., 1997).

2.4.1 Happamuus

Luontaista happamuutta aiheuttavat ns. alunamaat Ilmajoen ja Seinäjoen alapuolisella osuudella. Sulfaatti- eli alunamaita on Kyrönjoen valuma-alueesta 7-8 %. Tästä johtuen Kyrönjokeen kohdistuu luontaista happamoitumista, mutta varsinaista happamoitumista joella aiheuttavat vuosikymmeniä jatkuneet maankuivatustoimet. Esimerkiksi salaojituksen seurauksena happamia peltojen valumavesiä johtuu jokeen.

Happamoituminen onkin aiheuttanut Kyrönjoella jopa kalojen joukkokuolemia. Happamuutta joessa lisäävät omalta osaltaan soiden ja metsien ojittamisen seurauksena niistä valuvat humuspitoiset vedet. Lisäksi ilmasta tulee jonkin verran hapansulfaattia. Vesien happamuusraja-arvona on pH 5, jonka alittavaa vesistöä

pidetään laadultaan huonona. Pohjanmaalla vesistöjen pH-arvot vaihtelevat neljän ja seitsemän välillä. (Ilkka, 1997). Savea-Nukalan et al. (1997) mukaan vesien ja peltojen kalkitseminen ovat lähes ainoita keinoja pH:n nostamiseksi.

2.4.2 Fosfori ja typpi

Typpeä on vesistöissä useina erilaisina epäorgaanisina ja orgaanisina yhdisteinä. Tärkeimmät näistä ovat nitraatti-, nitriitti- ja ammoniumtyppi. Valtaosa maataloudesta tulevasta typpikuormituksesta on liukoisessa muodossa olevaa nitraattityppeä, joka on joessa suoraan vedenlaatua alentaville leville käyttökelpoisessa muodossa. Kyrönjoen pääuoman typpitaso on noussut jatkuvasti. Vuosittaisesta keskimääräisestä typpikuormituksesta maatalouden osuus on Kyrönjoella 77,3 % ja tästä peltoviljelyn osuus 71,7 %. (Savea-Nukala et al., 1997). Typen huuhtoutumisen kannalta ratkaisevimpien tekijöiden katsotaan olevan seuraavassa tärkeysjärjestyksessä: sademäärä, lannoitustaso, maalaji, pohjaveden korkeus, viljelykasvi ja lannoitusaine. (Heinonen et al., 1992). Typen huuhtoutumista voidaan vähentää mm. tarkentamalla lannoitusta.

Fosforia esiintyy vesissä epäorgaanisina fosfaatteina sekä liuenneena tai sitoutuneena orgaanisina tai epäorgaanisina yhdisteinä. Huomattava osa kokonaisfosforista on sitoutuneena maahiukkasiin ja levämassaan. Hajakuormituksen fosfori on pääasiassa sitoutuneena kiintoaineeseen. Heinosen et al. (1992) mukaan fosforia kulkeutuu myös liuenneena pintavirtailu- ja tulvavesien mukana. Fosforin liikkuminen maassa riippuu Heinosen et al. (1992) mukaan paljon maan kemiallisista ominaisuuksista. Kyrönjoen kokonaisfosforipitoisuudet ovat olleet lievässä laskussa. Tosin pitoisuudet kertovat vielä tänäkin päivänä runsaasta rehevöitymisestä. Vuosittaisesta keskimääräisestä fosforikuormasta maatalouden osuus on 72,1 % ja tästä peltoviljelyn osuus 58,2 %. (Savea-Nukala et al., 1997).

2.4.3 Kiintoaines ja happipitoisuus

Maa-aines samentaa vettä, aiheuttaa pohjan liettymistä ja kuljettaa maapartikkeleihin sitoutuneita ravinteita. Suomen vedet ovat ominaisväriltään ruskehtavia. Tuo väritys johtuu lähinnä soilta sekä metsäojitus- ja turvetuotantoalueilta tulevien valumavesien humusaineista. Kyrönjoen väriluvut ovat selvästi suurempia kuin muualla Suomessa keskimäärin. Kiintoainesta kulkee vuosittain Kyrönjoen suuosalla mittauspisteessä mitattuna 16 700 - 83 900 tonnia vuodessa. Kiintoaineen määrään vaikuttaa suuresti vuoden sademäärä. Rinnepelloilta huuhtoutuu sateisina vuosina kasvipeitteettömillä alueilla jopa 4000 - 10000 kg maa-aineista hehtaarilta, kun tasaisilta mailta huuhtouma on noin 100 kg/ha. Kyrönjoen yläosan happitilanne on mittausten perusteella ollut tyydyttävä viime vuosina. Erilaiset ravinnehuuhtoutumat lisäävät vesien biologista hapenkulutusta. Humusainepitoisuus on merkittävin happea kuluttava tekijä Kyrönjoen vesistöissä. (Savea-Nukala et al., 1997 ja Savea, 1996).

2.4.4 Vesirakentaminen ja vesistön käyttö

Periaatteena alun alkaen alueen vesirakentamiselle ovat olleet tulvien poistaminen, maatalousmaan raivaaminen sekä parempien kulkureittien saaminen esim. tukinuittoa varten.

Joen veden valumisnopeutta on lisätty ja samalla tulvaherkkyyttä vähennetty koskien perkauksilla. Suurimpana suunnittelualueen veden virtausta hidastavana tekijänä on aikanaan pidetty Ylistaron Hanhikoskea.

Koskien perkausta oli suoritettu jo aikaisemminkin kulkuväylän saamiseksi ja tukinuiton helpottamiseksi. Alajoen kuivatuksen jälkeen perkaus koettiin tarpeelliseksi myös tulvien vähentämiseksi ja poistamiseksi. Perkauksia suoritettiin jo 1800-luvulla, mutta tärkein Ilmajoen keskustajaman ja Alajoen vesimaisemaan vaikuttanut vesirakentamistyö oli 1900-luvun alkupuolella suoritettu Hanhikosken perkaus. Se0 vähensikin tulvimista, mutta pudotti samalla vedenkorkeutta esimerkiksi Munakan tienoilla noin 1,5 metriä ja saman verran Ilmajoen keskustassa. Vedenpinnan lasku teki liikkumisen joella kesäaikana lähes mahdolliseksi ja oli ehkä osasyynä myös joen rantojen sortumisherkkyyden lisääntymiselle.

1960-luvulla laadittiin suunnitelma, jossa tulvia pyrittiin poistamaan penterrysten ja säännöstelyaltaiden rakentamisella. Tuolloin Seinäjokeen rakennettiin oikaisu-uoma. Joen varret pengerrettiin Laivanpäänmukasta Munakkaan asti.

Vuonna 1985 valmistuneen suunnitelman tarkoituksena on Ilmajoen ja Ylistaron välisen alueen suojaaminen tulvilta. Tulvasuojelutöihin sisältyi voimalaitoksen rakentaminen Ylistaron Kylänpäänkoskeen. Voimalaitoksesta jouduttiin kuitenkin luopumaan vuonna 1991 säädetyin Kyrönjoen erityissuojelulain vuoksi. Voimalaitospadon sijaan Ylistaron Malkamäkeen rakennetaan pohjapato, joka edistää tulvasuojelun lisäksi joen virkistyskäyttöä ja kalataloutta. Pato valmistuu vuonna 1999-2000 ja se nostaa veden pintaa mainitut noin 1,5 metriä Ilmajoen keskustan kohdalla eli suunnilleen samalle tasolle, jolla vesi oli ennen 1900-luvun alkupuolen Hanhikosken perkausta.

Veden noston vaikutus sekä maisemaan, kasvillisuuteen että joen käyttömahdollisuuksien parantumiseen on merkittävä, eikä sen seurannaisvaikutuksia ehkä vielä pystytä arvioimaan. Yllätyksiä voi aiheuttaa esimerkiksi veden virtauksen muutokset. Suurin osa joessa olevista saarista jää veden alle ja niiden rantaa suojaava vaikutus häviää. Vedenpinta nousee pysyvästi tasolle, jolle ei ole kehittynyt rantoja sitovaa kasvillisuutta ja myös sen eroosiovaikutus voi olla arvaamaton. Toisaalta veden pinnan vuorokausivaihtelun pieneneminen vähentää rantojen syöpmistä.

Kurikan alueella tärkein veden korkeuden säännöstelijä on ollut Koskenkorvan Pukarankosken pato, jonka vaikutuksesta Kurikan veden pinta aina Jalas- ja Kauhajokien haaraan saakka on pysynyt suhteellisen vakaana. Padon voimalaitoksen tuhoutuminen ja samalla säännöstelyluukkujen avaamisen 1990-luvun alussa muutti tilannetta. Veden pinta laski kesäisin ja joki muuttui lähes kulkukelvottomaksi. Padon siirtyminen pääasiassa Kurikan kaupungin ja Ilmajoen kunnan omistukseen mahdollistaa veden pinnan tasaamisen ja saattamisen pysyvästi korkeammalle tasolle.

Vesirakennustöitä jokialueella on tehty myös maan kuivattamiseksi sekä voimalatoutta että virkistyskäyttöä varten. Töihin on kuulunut perkaamista, kaivamista sekä patojen, penkereiden, pumppaamojen ja tekojärvien rakentamista, peruskuivatustöitä, vesien kunnostusta sekä maiseman ja virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamista. Kyrönjoen vesistöalueelle on tehty mm. vuosina 1960-1992 217 kpl maankuivatushankkeita, joiden hyötyala on yhteensä ollut 39 417 hehtaaria. Alueen tulvaherkkyys on ollut viimeisimpien vesistörakentamishankkeiden pääasiallinen syy.

2.5 Kasvillisuus

Suunnittelualueella teki biologi Minna Kuoppala kasvillisuusselvityksen kesän ja syksyn 1997 aikana. Kasvillisuusselvitys tehtiin kaksitasoisena: selvitettiin joen kasvillisuutta yleensä sekä osa-alueittain tarkemmin kasvillisuuskarttojen ja aluekuvausten muodossa.

Kasvillisuuskartat ja aluekuvaukset laadittiin alueilta, joille on muutospaineita lähinnä virkistyskäytön kannalta.

2.5.1 Yleistä kasvillisuusselvityksestä

Kasvillisuusselvityksen tarkoituksena on antaa kokonaiskuva suunnittelualueen kasvillisuudesta, joen veden pinnan noston mahdollisista vaikutuksista, avustaa maatalouden erityistukikohteiden kasvillisuuden valinnassa esittelemällä sortumaherkkien rantojen sitomiseen soveltuvaa lajistoa sekä auttaa maankäytön suunnittelussa. Kasvillisuusselvityksen avulla pyritään saamaan selville mm. alueen kasvillisuudeltaan arvokkaiden sekä luonnontilaisten ja toisaalta kasvillisuudeltaan muuttuneiden alueiden sijainti. Kasvillisuuden kulutuskestävyyssluokitusten avulla pyritään arvioimaan eri osa-alueiden soveltuvuutta virkistyskäyttöön.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin tutkimusalueelta valittujen osa-alueiden kasvillisuuskartoitusta ja sen ohessa tehtyä lajiston havainnointia. Kartoituksen yhteydessä havainnoitiin myös osa-alueiden luonnontilaa. Ilmajoen Alajoelle perustettiin kasvillisuuslinja, jonka kasvillisuutta on tarkoitus seurata vedenpinnan noston jälkeen.

Tutkimuskohteena oli sekä Kyrönjoen uoma että sen vaikutuspiirissä olevaa kasvillisuutta eli ns. jokikäytävän kasvillisuutta, joka koostuu pääasiassa pienistä lehtometsästä, jokivarsiniityistä sekä rantaniityistä ja –pensaikoista, jotka ovat kapeina kaistaleina asutuksen ja kulttuurikasvillisuuden sekä joen välissä.

Pukarankosken ja Kurikan Moljakan – Jokihaaran – Jyllinkosken alueilla jokivarressa on lehtokasvillisuus vallitsevana. Niittyvaltaisia ovat Ilmajoen keskustan alueet ja Koskenkorvan laidunalue. Tutkimusalueen lehdoille on tyypillistä runsas kulttuurivaikutus. Luonnontilaisimmat lehdot ovat Kurikan - Moljakan – Jokihaaran – Jyllinkosken alueella.

Vesikasvilajisto on tutkituilla alueilla niukka. Runsaimmat vesikasvilajit ovat järvikorte ja ulpukka. Alueilta ei löytynyt uhanalaiseksi luokiteltua lajistoa. Useilla osa-alueilla kasvaa lehtopalsamia, joka on luokiteltu silmällä pidettäväksi harvinaiseksi lajiksi entisen Vaasan läänin alueella.

Rantametsät sekä ranta- ja jokivarsiniityt edustavat suhteellisen luonnontilaista kasvillisuutta ja puolikulttuurikasvillisuutta asutuksen ja laajojen peltoaukeiden keskellä. Tyypillistä tällaiselle kasvillisuudelle on mm. suuri veden ja maan välinen rajapinta suhteessa pinta-alaan, kasvillisuuden rannan suuntainen vyöhykeisyys sekä suuri ympäröivien alueiden vaikutus, joka aiheutuu puolestaan suuresta kulttuurialueiden rajasta suhteessa pinta-alaan. Rantojen käytön kasvaessa kohdistuu kasvillisuuteen lisääntyvässä määrin erilaisia häiriötekijöitä. Alueen luonnonarvojen säilymisellä on kuitenkin merkitystä paitsi jokivarren luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta yhä enemmän myös virkistyskäyttöarvon ylläpitämiseksi.

Kasvistollisesti arvokkaimpia ja luonnontilaisimpia alueita ei tulisi ottaa virkistys- tai matkailukäyttöön. Kyseiseen käyttöön soveltuvat parhaiten jo kasvillisuudeltaan muuttuneet alueet joilla ei kasva harvinaista lajistoa. Luonnontilaisilla ja arvokkailla alueilla voisi kuitenkin esitellä jokivarren luontoa esim. luontopolun muodossa. Lehtokasvillisuuden herkkä kulutuskestävyys on kuitenkin huomioitava.

Kyrönjoen rannoilla on paljon sortumaherkkiä alueita. Näiden sitomiseen voidaan käyttää syväjuurisia puita ja pensaita. Parhaiten rantatörmien sitomiseen sopivat Kyrönjoen rannoilla luontaisesti kasvavat lehtipuut ja pensaat sekä tervaleppä. Istutuksissa tulisi huomioida lajien ekologiset vaatimukset esim. eri puu- ja pensaslajien kyky sietää märkiä ja hapettomia olosuhteita.

2.5.2 Kasvillisuuden tutkimusmenetelmät

Tutkimusalueelta valittiin työn alkuvaiheessa alueita, joita mahdollisesti hyödynnetään virkistys- tai matkailutoiminnassa. Näiltä, tarkemmin tarkemmin selvitetäviltä osa-alueilta tehtiin kasvillisuuskartta mittakaavassa 1:1000 lukuun ottamatta Kurikan Jokihaaran aluetta, jonka kartoitus tehtiin mittakaavassa 1: 5000. Kasvillisuuskartoituksen maastotyöt suoritettiin 9.6. -13. 8.1997. Kartoituksessa noudatettiin soveltuvin osin Toivosen ja Leivon (1993) kasvillisuus- ja kasvupaikaluokitusta.

Kartoituksessa käytetty hierarkiataso vaihteli luokituksen pääryhmittäin. Esim. rantaniittyjen osalta päädyttiin käyttämään neljättä hierarkiatasoa. Lehdot jaettiin tyyppeihin kosteussuhteiden ja vallitsevan puulajin mukaan, eikä ravinteisuustasoa kartoille merkityssä luokittelussa huomioitu. Kasvillisuuskuviolta kirjattiin ylös kenttä- ja pensaskerroksen sekä puuston valtalajit. Lisäksi kenttäkerroksesta merkittiin ylös yleisimmät lajit.

Luonnontila arvioitiin kuvio- ja osa-aluekohtaisesti. Kunkin osa-alueen lajisto luetteloitiin ja lajien runsaus arvioitiin Norrlinin seitsenasteikolla (1 = hyvin niukasti, 2 = niukasti, 3 = melko niukasti, 4 = sirotellusti, 5 = melko runsaasti, 6 = runsaasti, 7 = hyvin runsaasti).

Ilmajoen Alajoelle perustettiin 10 metrin levyinen joen molemmin puolin oleviin peltoihin ulottuva kasvillisuuslinja, jonka kasvillisuutta on tarkoitus seurata vedenpinnan noston jälkeen. Linjalla oleva kasvillisuus tutkittiin peräkkäin olevilta 2 x 10 metrin kokoisilta näytealoilta viiden 1m²:n apuruudun avulla. Apuruuduilta arvioitiin kasvilajien peittävyudet seuraavalla prosenttiasteikolla: +,1,2,3,4,5,7,10,15,...,90,95,100%. Näytealan lajien peittävyudet saatiin apuruutujen peittävyuksien keskiarvoina. Putkilokasvien nimistö noudattaa pääosin Retkeilykasviota (Hämet-Ahti ym. 1986), mutta koristepensaiden osalta Suomen puu- ja pensaskasviota (Hämet-Ahti ym. 1992).

2.5.3 Kasvillisuuden kulutuskestävyys

Kasvillisuuden kulutuskestävyydellä tarkoitetaan kasvillisuustyyppin, kasvilajin tai kasviyhdyksunnan kestävyttä kulutusta vastaan. Kasvillisuuden kulutuskestävyys on osa luonnon ekologista kapasiteettiä eli luonnon kykyä sietää erilaisia ympäristötekijöissä tapahtuvia muutoksia. Suunniteltaessa joen varren uusia käyttömuotoja tulisi kasvillisuuden kulutuskestävyys ottaa huomioon ja jo etukäteen varautua tuleviin muutoksiin, esim. vahvistamalla kulutusta kestävien lajien kantaa.

Kulutus aiheuttaa paitsi kasvien mekaanista vahingoittumista myös mm. kasvien ravinteidenoton vaikeutumista. Kulutuksen jatkuessa alkuperäinen kasvillisuus voi korvautua kestävämmillä lajeilla. Näin syntynyt sekundäärilajisto on yleensä köyhempi kuin alueen alkuperäinen lajisto. (Kaakinen ym.). Kulutusta kestäviä lajeja ovat mm. kylänurmikka (*Poa annua*), röllit (*Agrostis* spp.), voikukat (*Taraxacum* spp.), piharatamo (*Plantago major*) ja valkoapila (*Trifolium repens*) (Holmström 1970) sekä sarat ja vihvilät (Ukkola 1992).

Kestävyyttä lisääviä ominaisuuksia ovat mm. mätästävä tai ruusukemainen kasvutapa, syvälle tunkeutuvat juuret ja pienet lehdet. Myös siementen, juurakoiden tai muiden maanalaisten osien avulla talvehtivat lajit ovat tallausta kestäviä. Nopea lisääntymiskykyyn omaavat lajit uusiutuvat nopeasti vaurioitumisen jälkeen. (Salmela 1986). Kulutusherkkiä lajeja ovat yleensä suurikokoiset ruohot (esim. metsäkurjenpolvi (*Geranium sylvaticum*)) (Ukkola 1992).

Kasvillisuuden kulutuskestävyyttä ovat Suomessa luokitelleet mm. Kellomäki ja Saastamoinen (1975), Kaakinen ym. (1982) ja Ukkola (1992). Metsäkasvillisuuden kulutuskestävyyden on havaittu lisääntyvän tuottokyvyn lisääntyessä. Karukkokankaiden kestävyys on huonoin, ja kestävyys lisääntyy aina tuoreisiin kankaisiin saakka. Lehtomaisten kankaiden kestävyys on lähes yhtä hyvä kuin tuoreiden kankaiden. Lehdot ovat kuitenkin selvästi herkempiä tallaukselle. (Kellomäki & Saastamoinen 1975, Holmström 1970). Nuorien metsien on havaittu heinävaltaisuuksensa vuoksi kestävä paremmin kulutusta kuin vanhojen (Ukkola 1992). Niittyjen kulutuskestävyys on luokiteltu hyväksi (Holmström 1970, Kaakinen ym. 1982). Maaston kaltevuus saattaa kuitenkin muuttaa kasvillisuuden kulutuskestävyyttä huonommaksi (Ukkola 1992).

2.5.4 Lajiston ryhmittelyä

Koko tutkimusalueella havaittiin yhteensä 239 putkilokasvilajia. Alchemilla, *Taraxacum* ja *Hieracium* –sukuja ei määritetty lajilleen lukuun ottamatta *Hieracium umbellatumia*. Osa-alueiden lajisto runsausarvoineen on esitetty kasvillisuuskarttojen yhteydessä. Erikseen on ilmoitettu viljelykarkulaiset ja viljelyjänteet. Näiden erottaminen ei kuitenkaan aina ole yksinkertaista, sillä useita luonnonvaraisia kasvilajeja, mm. kotkansiipeä ja koiranheisiä käytetään koristekasveina.

Kulttuurivaikutus

Kulttuurivaikutuksella tarkoitetaan ihmisen luonnontilaisia kasvupaikkoja ja kasvillisuutta muuttavaa toimintaa. Esimerkiksi pellot ovat varsinaisia kulttuurialueita ja niityt puolikulttuurialueita. Rakennusten ympäristöt seinustoineen, tiet ja niiden pientareet, peltojen pientareet ovat myös ihmisen luomia uusia kasvupaikkoja. Metsissä kulttuurivaikutus ilmenee Linkolan (1916) tutkimuksessa kaskikulttuurin luomina nuorina metsinä, laiduntamisena, hakkuina tai vain kulttuurialueiden läheisyytenä. Linkola luokitteli Laatokan alueen kasvillisuutta kulttuuria suosiviin, indifferentteihin ja kulttuuripakoiisiin lajeihin. Kulttuuria suosiville lajeille on etua ihmisen luomista ja muuttamista kasvupaikoista. Indifferenttejä suhtautumisessaan kulttuuriin ovat lajit, joiden kokonaisesiintymiseen ei kulttuurilla ole selvästi positiivista eikä negatiivista vaikutusta. Mikäli lajin kokonaisesiintyminen kärsii kulttuurin vaikutuksesta, luetaan se kulttuuripakoiseksi. (Linkola 1916).

Seuraavassa on esitetty eri osa-alueiden kenttäkerroksen kasviston jakautuminen niiden kulttuuriin suhtautumista ilmaiseviin luokkiin. Luokittelusta jätettiin pois varsinaiset vesikasvit (ks. luku 9) sekä selvät viljelykarkulaiset ja viljelyjäänteet.

Ilmajoen osa-alueet: A. Palon vanha silta
 B. Museon ja hautausmaan rantaosuus
 C. Härkiluoma,
 D. Pukarankoski
 E. Laidunalue.
 Kurikan osa-alueet: F. Keskusta
 G. Moljakka – Jokihaara – Jyllinkoski.

a) %-osuudet

Osa-alue	A	B	C	D	E	F	G
Kulttuurin suosijat	87,3%		88,8%		85,5%		80,6%
	82,3%	80,2%					84,8%
Indifferentit	9,1%		6,3%		7,2%		8,3%
	9,7%	10,5%					8,1%
Kulttuuripakoiset	3,6%		5,0%		7,2%		11,1%
	8,0%	19,4%					7,1%

b) Frekvenssit

Osa-alue	A	B	C	D	E	F	G
Kulttuurin suosijat	48	71	59	86	84	93	87
Indifferentit	5	5	5	9	8	11	13
Kulttuuripakoiset	2	4	5	12	7	9	24

Kulttuuria suosivien osuus on suurin Ilmajoen keskustan alueilla ja pienin Kurikassa Jokihaaran alueella. Kulttuuripakoisia on eniten vastaavasti Kurikan Jokihaaran alueella ja vähiten Ilmajoen keskustan rannoilla. Määrällisesti Kurikan keskustassa oli kuitenkin eniten kulttuuria suosivaa lajistoa.

Pienin kulttuuria suosivien lajien osuus on alueilla joihin sisältyy laajempia metsiköitä. Tämä selittää oudolta vaikuttavan Kurikan keskustan alueen pienehköön kulttuuria suosivien lajien osuuden. Sen sijaan Ilmajoen laidunalueella kulttuuria suosivien lajien osuus on suuri niittyvaltaisuuden ja alueen läpi kulkevan pelto-tien vuoksi.

Uhanalaiset ja harvinaiset lajit

Tutkimusalueelta ei löytynyt yhtään Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan (1992) varsinaiseksi uhanalaiseksi lajiksi luokittelemaa putkilokasvilajia. Toimikunta on kuitenkin luokitellut lehtopalsamin (*Impatiens noli-tangere*) silmälläpidettäväksi harvinaiseksi lajiksi entisen Vaasan läänin alueella. Tämä tarkoittaa sitä, että lajin kanta on tällä alueella pieni, ja että kannan kehitystä on seurattava. Silmälläpidettävän lajin kasvaminen tietyllä alueella vaikuttaa alueen suojeluarvoa lisäävästi, mutta itse laji ei välttämättä tarvitse kiireellisiä suojelutoimia.

2.5.5 Jokien vesikasvillisuus

Virtaavissa vesissä tärkein vesikasvillisuutta määräävä ekologinen tekijä on virtan aiheuttama veto. Virtausta kestävien lajien ominaisuuksia ovat mm. nopeasti kehittyvä ja voimakas juuristo ja vahvat joustavat varret ja lehtiruodit. Virtaus vaikuttaa pohjan laatuun irrottamalla ja kasaamalla ainesta. Myös eroosio ja akkumulaatio voivat olla merkittäviä tekijöitä joen kasvillisuuden määräytymisessä. (Sirjola 1969). Tutkimusalueella havaittiin vain kymmenen putkilokasvehin luettavia vesikasvilajia. Kyrönjoen vesikasvilajit elomuodoittain Toivosen (1981) mukaan jaoteltuna:

<u>Irtokellujat:</u>	pikkulimaska (<i>Lemna minor</i>) (m – e)
<u>Uposlehtiset:</u>	isovesitähti (<i>Callitriche cophocarpa</i>) (m)
<u>Kelluslehtiset:</u>	ulpukka (<i>Nuphar lutea</i>) (i) ojasorsimo (<i>Glyceria fluitans</i>) (m – e) rantapuntarpää (<i>Alopecurus aequalis</i>) (i)
<u>Ilmaversoiset:</u>	järvikorte (<i>Equisetum fluviatile</i>)(i) terttualpi (<i>Lysimachia thysiflora</i>)(i) ratamosarpio (<i>Alisma plantago-aquatica</i>) (m – e) kurjenmiekkä, (<i>Iris pseudacorus</i>) (e) rantapalpakko (<i>Sparganium emersum</i>) (m – e)

Kunkin lajin tieteellisen nimen jäljessä on ilmoitettu suluissa lajin vaateliaisuustaso. Lyhenteet merkitsevät seuraavaa:

e =	runsasravinteisuutta suosiva
m-e =	keski – runsasravinteisuutta suosiva
m =	keskiravinteisuutta suosiva
i =	ravinnetason suhteen indifferentti

Irtokellujia on virtaavissa vesissä yleensä niukasti. Pikkulimaskaa löydettiin Kurikanlahden edustalta, jonne sitä oli ilmeisesti ajautunut Kurikanlahdesta. Uposlehtisistä tutkituilla alueilla kasvaa ainoastaan isovesitähteä, joka on yleinen koko alueella. Ainoa runsaana esiintyvä kelluslehtinen on ulpukka, jonka kasvupaikat ovat selvästi keskittyneet Ilmajoelle. Erityisen runsaasti sitä kasvoi Alajoella, jossa virtaus on pientä vähäisten korkeuserojen takia, ja kasvualustaksi hyvin soveltuvia matalia särkkiä on paljon. Palpakkoja ei aina voitu määrittää maalta käsin lajilleen, joten rantapalpakon lisäksi myös muut lajit (lähinnä *Sparganium gramineum*) ovat mahdollisia. Järvikortetta kasvoi lähes kaikilla osa-alueilla. Runsaammin sitä kasvoi Ilmajoen ja Kurikan keskustoissa, mikä saattaa indikoida näiden alueiden korkeampaa ravinnetasoa. Pukarankoskessa kasvoi runsaasti vesisammalia, mm. virtanäkingsammalta (*Fontinalis antipyretica*). Varsinaisten vesikasvien lisäksi vesirajassa kasvoi runsaasti rantakasveja, jotka voivat ajoittain kasvaa veden alla. Näistä runsaimpia ovat rantaniittyjä muodostavat ruokohelpi, suursarat ja rönsyrölli. Yleisiä ovat myös mm. rantakukka, jousivihvilä ja konnaantatar.

2.5.6 Vedenpinnan noston vaikutus kasvillisuuteen

Suunniteltu vedenpinnan nosto Kyrönjoessa tulee vaikuttamaan vesikasvillisuuteen voimakkaasti. Vedenpinnan nosto saa aikaan yleensä kasvillisuuden tuhoutumisen syvässä vedessä, koska sinne tulevan valon määrä vähenee. Vahvajuurakkoiset lajit kuten useat kelluslehtiset ja järvikorte voivat kasvaa vielä vedenpinnan noston jälkeen varsin syvästä (2-3 m) vedestä niiden juurakoiden sisältämän energian avulla. Sen sijaan uuden vesikasvillisuuden tulo matalaan veteen säännöstellyssä vesistöissä voi olla hyvin hidasta (Mäkirinta 1993). Myös

aikaisempi rantakasvillisuuden vyöhykkeisyys tuhoutuu, ja uusi vyöhykkeisyys muodostuu vastaamaan uutta vedenpinnan tasoa. Säännöstellyillä rannoilla vedenpinnan vaihtelurytmi voi yhdessä jäävaikutuksen kanssa vaikeuttaa joidenkin lajien asettautumista uudelle rantavyöhykkeelle.

2.5.7 Sortumaherkkien rantojen sitomiseen soveltuvaa lajistoa

Sortumia tapahtuu yleensä puuttomilla tai kasvittomilla rannoilla, erityisesti savimailla. Suunnittelualueella sortumaherkkiä alueita on paljon. Näitä voidaan suojata esim. vahvistamalla törmän juurta kiviaineksella, loiventamalla törmä ja istuttamalla törmän yläosaan kasvillisuutta. Rantojen kiveämisen sijasta voidaan rannan alaosaan myös istuttaa keskivedentasossa ja sen yläpuolella menestyviä puita ja pensaita (Kurttila 1991). Kurikan puolella Jalasjokihaarassa on rantojen sitomiseen käytetty kiveämistä, mutta suuri osa kiveyksistä on sortunut jokeen veden virtauksen kaivettua maan niiden alta.

Monilajinen ja syväjuurisista puista ja pensaista koostuva kasvillisuus suojaa rantaa tehokkaimmin (Kurttila 1991). Puiden juuriston muoto vaihtelee paitsi lajikohtaisesti, myös kasvupaikan olosuhteiden mukaan. Puulajien juuristot voidaan jakaa kolmeen juuristotyyppiin, joita ovat paalujuuristo, sydänjuuristo ja hajasyväjuuristo. Luokittelut ovat kuitenkin vain suuntaa antavia, sillä kasvupaikkatekijöiden vaihtelu voi muuttaa juuriston muotoa merkittävästi. Juurten kasvuun vaikuttavia tekijöitä ovat mm. maan lämpötila, kosteus ja ilmavuus, ravinteisuus ja mekaaniset vastukset (Hynynen 1987). Ravinteisilla mailla juuret ovat tiheitä ja karuilla mailla harvempia, mutta ulottuvat niillä kauemmaksi puusta. Tiiviisti kerrostuneilla savimailla juuriston syvyyskasvua voi rajoittaa juuriston kykenemättömyys tunkeutua tiiviiseen maakerrokseen. Lehtipuut, esim. koivut voivat kuitenkin tunkeutua koviin maakerrokseen paremmin kuin havupuut (Laitakari 1934, Hynynen 1987). Veden kyllästäjän maan liiallinen happipitoisuus voi haitata juurten kasvua. Tämä on yleistä etenkin tiiviillä savimailla. Myös tulvat aiheuttavat hapettomia olosuhteita. Useat pajut, lepät ja koivut voivat kuitenkin kuljettaa hapetta juuristoihin niiden tuuletussolukon avulla. Mänty ja kuusi sen sijaan ovat herkkiä hapettomille olosuhteille. (Ahti 1975, Hynynen 1987).

Kyrönjoen rantatörmille sopivat istutettavaksi parhaiten siellä luontaisesti kasvavat lehtipuut eli raudus- ja hieskoivu, haapa, harmaaleppä, pihlaja, tuomi, raita sekä halava. Havupuista törmien yläosiin voi istuttaa kuusta sekapuuksi, mutta kuusivaltaisten metsien istuttamista tulee välttää, sillä kuusella on usein lehtolajistoa köyhdyttävä vaikutus mm. sen neulaskarikkeen kasvualustaa happamoittavan vaikutuksen vuoksi. Kuusen juuristo ei myöskään ulotu kovin syvälle. Lehtipuista kosteilla paikoilla viihtyy hieskoivu ja märillä harmaaleppä, tuomi, halava ja raita. Koivulla on vaaka- ja pystysuoraan kasvavien juurten lisäksi runsaasti viistosti maan sisään suuntautuvia juuria eli sen juuristo kuuluu sydänjuuristotyyppiin (Laitakari 1934, Hynynen 1987). Koivuista hieskoivu menestyy rauduskoivua paremmin veden vaivaamilla hienojakoisilla kivennäismailla (Saramäki 1994), joten sitä voidaan istuttaa lähemmäksi rantaviivaa kuin rauduskoivua. Sekä harmaaleppä että haapa omaavat pinnanmyötäisen juuriston. Syvälle ulottuva juuristo on tervalepällä (Hynynen 1987), jota tutkimusalueella kasvoi vain istutettuna. Tervalepän luontaisia kasvupaikkoja ovat märät ja tulvaiset metsät ja korvet, meren järvien ja jokien rannat sekä rehevien soiden reunamat (Hämet-Ahti ym. 1992). Menestyäkseen tervaleppä vaatii mieluummin hitaasti vaihtuvaa vettä sekä valoisan ravinteisen kasvupaikan. Tärkeä tervalepän kasvupaikkoja määräävä tekijä on myös sen taimien hallanarkuus (Schalin & Seppälä 1964, Mäkinen 1978), mikä voi haitata sen menestymistä alavilla jokirannoilla. Tiiviillä

savimailla sen kasvu on lisäksi kituliasta (Almgren 1990). Tuomi ja raita ovat nopeakasvuisia pioneeripuita. Tuomella on laaja-alainen juuristo (Salmi 1991). Haittana on kuitenkin tuomen taipumus muodostaa tiheitä ryteikköisiä kasvustoja, joiden maanpintaa sitova kenttäkerroksen kasvillisuus on hyvin niukkaa. Muita pieniksi puiksi kasvavia pajuja ovat raidan lisäksi halava ja mustuvapaju, jotka molemmat viihtyvät rannoilla. Taajama-alueille sopivat esim. erilaiset valkopajut ja salavat. Tutkimusalueen rannoilla rantapensaikkoja muodostaa pääasiassa kiiltolehtipaju, joka menestyy keskiveden tasoon asti.

Myös muita pensasmaisia tulvarantojen pajulajeja, esim. jokipajua ja pohjanpajua voisi kokeilla alueelle. Kosteilla paikoilla menestyvät myös mm. korpipaatsama, herukat ja taikinanmarja.

2.5.8 Aluekuvaukset ja kasvillisuuskartat

Kasvillisuuskartat ja aluekuvaukset laadittiin niiltä alueilta, joihin odotettavissa uusia käyttömuotoja. Niiden avulla voidaan alueiden tulevaa käyttöä suunnitella myös kasvillisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Kartoitettujen alueiden kuvaukset on jaettu yleiskuvaukseen, kasvillisuus- ja kasvisto-osaan sekä käyttösuositus-osaan, jossa annetaan alueiden käyttöön liittyviä suosituksia. Erillisiä kasvillisuuskarttoja ei ole esitetty tämän julkaisun yhteydessä.

2.6 Eläimistö

2.6.1 Yleistä eläimistöselvityksestä

Jokivarren eläimistöstä suoritettiin lajistokartoitus ajalla 1.6.-31.8.1997. Kartoitus tehtiin jokea ja joen rantoja seuraten koko suunnittelualueen pituudelta. Eri lajien esiintymistä kartoitettiin sekä havaintojen että pyynnin avulla. Tutkimus ei ota kantaa lajien esiintymistiheyksiin ja on alueen laajuuden huomioon ottaen etupäässä suuntaa antava, sillä esimerkiksi suurpedot, kettu, mäyrä, supikoira, näätä ja hirvieläimet jäivät kartoituksen ulkopuolelle. Voidaan kuitenkin olettaa, että useimmat näistä lajeista eivät viihdy pysyvästi aivan joen lähituntumassa.

Pienpetojen pyynti suoritettiin välillä Kurikka-Alajoki eläväpyyntiloukkuja käyttäen. Pienjyrsijöiden pyynti suoritettiin hajapyyntinä samoilla alueilla, joista kasvillisuusselvityksen kasvillisuuskartat laadittiin. Linnustosta tehtiin havaintoja maastossa kulkiessa sekä myös matelijoista ja sammakkoeläimistä. Havaintoja tehtiin sekä yöllä että päivällä.

Joki kuljettiin veneellä Kurikasta Alajoelle yleissilmäyksen vuoksi samalla tehden havaintoja linnusta sekä eläinten jättämistä jäljistä joen rannoilla. Useita vanhoja rakennuksia ja latoja tarkastettiin lepakoiden varalta.

2.6.2 Alueen eläimistöstä

Nykyaikaisen metsä- ja maatalouden aluevaltauksiset ovat aiheuttaneet ongelmia myös eläimistölle. Esimerkiksi ruisrääkän parhaat biotoopit, niityt, ovat hävinneet lähes tyystin, ja laji on joutumassa uhanalaiseksi. Onneksi on löytynyt

uusia elinalueita ojitettujen järvien rannoilta ja pakettipelloilta. Lepakot, uuttukyyhky, tikat, pöllöt ja muut kolopesijät ovat menettäneet pesäpaikkoja, kun kolopuita ja kantoja on kaadettu ja lehtimetsiä siivottu liikaa.

Monet hyönteiset ja niiden toukat viihtyvät kuolevissa lehtipuissa ja niiden oksissa, ja näin ollen ne ovat tärkeä osa lintujen ravinnonsaannissa. Joillekin lintulajeille tärkeitä ravinnonhakupaikoja ovat elävien puiden kuolleet oksat. Hyönteiset ovat kärsineet perinteisten maankäyttömuotojen häviämisestä ja maiseman liiallisesta siistimisestä. Yleistenkin lajien runsauteen on tällä ollut merkitystä.

Viljelymaiden yksipuolisuutta elävöittävät pienmuodot edistävät eläimistön toimeentulomahdollisuuksia. Tällaisia pienmuotoja voivat olla avo-ojat, kiviröykkiöt, pensasaidat, saarekkeet, yksittäiset puut ja pensaat, kosteikot, lammet ja esimerkiksi Alajoen alueella jo hävinneet saviprunnit ja tulvavallien puusto. Linnuston ja muun eläimistön kantojen monipuolistamiseksi ja tukemiseksi tulisi aktiivisin toimenpitein luoda uusia pienmuotoja- metsiköitä, pensastiheiköitä, kosteikkoja ja valumavesien käsittelypaikkoja sekä pyrkiä säilyttämään jo olemassaolevia, hyväksi havaittuja, eläimistölle tärkeitä alueita.

Tulvien säilyttämien edes lyhytaikaisina varmistaisi lintukantojen säilymistä alueella. Riistapeltojen perustaminen ja kevätkyntöjen suosiminen edesauttaisivat useiden lajien talvehtimistä. Pesäpönttöjen lisääminen kolopesijöille sekä muille pöntöissä pesiville lajeille saattaisi lisätä lajimäärää alueella. Saukon elinpiiri ja sen pesimäalueet Pitkämön kanjonin alueella tulisi selvittää tarkemmin, jotta voitaisiin välttää häiriötä, ja näin ollen säilyttää sauikko osana joen eläimistöä.

Joen pinnan tulevalla nostolla saattaa olla vaikutusta alueella esiintyvillä kahlaajalajeilla, sillä jolla monin paikoin esiintyvien muta- ja hiekkasärkkien peittyessä myös näiden lintulajien ruokailupaikat vähenevät. Vesistön kunnostaminen eläimistön kannalta otolliseksi voisi sisältää monenlaisia toimia, jotka palauttaisivat joelle sen virkistysarvon ja samalla auttaisivat eläimistön säilymistä: esimerkiksi vaelluskalojen nousun takaaminen, perattujen koskien kunnostukset, vanhojen, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden patojen, myllyjen ja siltojen kunnosta huolen pitäminen.

2.6.3 Alueella esiintyviä lajeja

Alueella esiintyvät lajit ovat etupäässä kulttuuria suosivia tai kulttuurimaisemaan sopeutuneita lajeja. Joen yläjuoksulla, missä kasvillisuus on enemmän luonnon-tilainen, esiintyi lajeja, jotka ovat tarkempia elinympäristönsä valinnan suhteen. Linnusta kulorastas, joka on suhteellisen arka laji ja suosii rauhallisia metsäalueita, satakieli, hömötiainen, harmaasieppo, tiltalti, käpytikka, nokikana, mustarastas ja käki havaittiin vain joen yläjuoksulla. Lajeista kivitasku, telkkä, taivaanvuohi, metsäviklo, kurki, suopöllö ja peltopyy havaittiin alajuoksulla päin.

Haastattelun perusteella selvisi, että Jyllinkosken padon yläpuolella ja Pitkämön alueella on aikaisemmin pesinyt kuningaskalastaja - onko laji vielä alueella on epäselvää.

Alueen linnuston elinolosuhteiden parantamiseksi on tehtävissä useita parannuksia. Kulttuurimaisemaan sopeutuneiden lajien elinolosuhteet ovat luonnollisesti kohdallaan, mutta esimerkiksi kolopesijöiden, eri tikkalajit, pöllöt ja muut kolopesijät, elinolosuhteiden parantamisessa on varaa. Eri lajeille suunniteltuja pönttöjä

tulisi asentaa niille sopiville alueille. Metsien hakkauksessa ja raivauksessa tulisi muistaa, että maatuvat ja lahoavat puut houkuttelevat hyönteisiä, jotka tarjoavat eri lintulajeille erinomaisia ruokailupaikkoja.

Viljelyalueilla riistapeltojen perustaminen, syyskyntöjen vähentäminen sekä peltopyyntö ja fasaanin talviruokinta edesauttavat myös muiden talvilajien talvehtimistä. Kosteikot, pensastiheiköt, yksittäiset puut ja peltojen suojakaistavyöhykkeet ovat erittäin tärkeitä suojan, ravinnon ja pesäpaikkojen antajia.

Alueella kartoituksessa tavattuja lajeja:

Piennisäkkäät:

metsämyyrä, kenttämyyrästä todennäköisin idänkenttämyyrä, päästäisistä metsäpäästäinen, rotta

Kirjallisuudesta voidaan lisäksi todeta, että alueella esiintyy lisäksi ainakin seuraavia lajeja:

idänpäästäinen, vaivaispäästäinen, vesipäästäinen ja kääpiöpäästäinen, peltomyyrä, vesimyyrä, kotihiiri, vaivaishiiri, tammihirestä epävarma maininta.

Pienpetonisäkkäät:

saukko ja minkki, jäljet, kärppä, piisami

Muut:

rusakko, orava, sammakko, orava

Matelijoita ei alueella tavattu

Linnusto

Yleisiä lajeja:

varpunen, varis, harakka, naakka, talitiainen, västäräkki, räkättirastas, punakylkirastas, pensaskerttu, pajulintu, punavarpunen, peippo, keltasirkku, rantasipi, kuovi, ruokokerttunen, tervapääsky, räystäspääsky, haarapääsky, fasaani, kiuru, heinäSORSA, töyhtöhyppä, pajusirkku, sepelkyyhky, viherpeippo, naurulokki ja kivitasku

Muutama havainto:

kulorastas, hömötiainen, harmaasieppo, tiltalitti, kottarainen, käpytikka, mustarastas, nokikana, kalatiira, harmaalokki, telkkä, taivaanvuohi, satakieli

Harvinaiset:

tuulihaukka, peltopyy, suopöllö?

Muuttomatkalla:

hiirihaukka, kurki, metsäviklo, suosirri

Lisäksi Alajoen kehittämishankkeessa todetut lajit:

pikkukuovi, teeri, viitakerttu, pensastasku, sinitiainen ja peltosirkku

Muuttolintuja:

silkkiuikku, laulujoutsen, kanadanhanhi, metsähanhi, heinätavi, lapasorsa, tukkasotka, punasotka, jouhisorsa, haapana, isokoskelo, piekana, kanahaukka, varpushaukka, kalasääksi, ampuhaukka, kurki, meriharakka, tylli, pikutylli, kapustarinta, liro, mustaviklo, valkoviklo, suokukko, poikkulokki, niittykirvinen, keltävästäräkki, mustavaris, korppi, hernekerttu, urpiainen, pulmunen

Harvemmin tavattavia lajeja:

mustakurkku-uikku, tundrahanhi, pilkkasiipi, keräkurmitsa, karikukko, lehtokurppa, mustapyrstökuiiri, punajalkaviklo, lapinsirri, kalalokki, suosirri, pikkutikka, tunturikiuru, törmäpääsky, metsäkirvinen, lapinkirvinen, tilhi, kirjosiippo, sinirinta, punarinta, käki, laulurastas, lapinsirkku

Hävinneet tai melkein hävinneet lajit:

riekko, metsävikso, sinisuohaukka, ruisräikkä, muuttohaukka, selkälokki, sarvipöllö, lapinharakka, järripeippo ja pensassirkku

Kalat

Tulvien aikana joki on avoin kalan nousulle merestä 127 kilometrin matkalta. Suunnittelalueen alussa olevat Pitkämön alueella olevat Kauhajoen ja Jalasjoen säännöstelypadot muodostavat viimeisen nousuesteen. Alivirtaamakausiona kalan kulun Kyrönjoessa estävät Vähänkyrön Hiirikosken, Ylistaron Peltokosken sekä Ilmajoen Koskenkorvan padot. Näistä Koskenkorvan Pukarankosken pato on suunnittelalueella, ja olisi tutkittava, mitä mahdollisuuksia on rakentaa kalojen kulun turvaavia rakenteita itse patoon tai kalareittejä maastoon esimerkiksi entisten voimalaitoskanavien kautta.

Tässä tutkimuksessa ei tutkittu suunnittelalueella esiintyviä kalalajeja, mutta Kyrönjoen vesistöalueella tavataan ainakin seuraavat kalalajit:

ahven, ankerias, hauki, kiiski, kirjolohi, kivenuolilainen, kivisimppu, kuha, lahna, lohi/taimen, made, pasuri, purotaimen, ruutana, salakka, seipi, siika, sorva, särki, särkilahna, säyne.

Joissain paikoin tavataan myös nahkiaista ja rapua, sekä joen latvapuroissa pikkunahkiaista. Kalojen lisääntymistä uhkaavat ennen kaikkea ajoittaiset happamuusongelmat, jotka vaikuttavat haitallisesti kalojen lisääntymiseen.

Kyrönjokeen on istutettu valtion, kuntien ja kalastuskuntien varoilla vuodesta 1986 seuraavia lajeja:

lohi (Nevajoen ja Iijoen kanta), taimen (Isojoen kanta), siika (Kyrönjoen kanta), harjus (Iijoen kanta), kirjolohi, meritaimen, vaellussiika vuoteen 1993

2.6.4 Aluekuvaukset

Suunnittelualueelta on laadittu aluekuvaukset tai havainnot eläimistöä niiltä alueilta, joihin joen käytön lisääntyessä on olemassa rakentamis- tai muutospaineita tai jotka ovat eläimistön kannalta mielenkiintoisia. Ne esitetään aluekuvausten yhteydessä.

2.7 Rakennettu ympäristö

2.7.1 Kaavoitustilanne ja rakentamisen ohjaus

Seutukaavoitus

Ilmajoki ja Kurikka kuuluvat Vaasan läänin seutukaava-alueeseen. Vaasan läänin runkokaava on valmistunut vuonna 1972. Virkistys- ja luonnonsuojelun seutukaava on vahvistettu vuonna 1981, muutos 1988. Luonnonvara- ja liikenneseutukaava (vaihe 3) on tekeillä.

Yleiskaavoitus

Ilmajoki

Ilmajoen kunnan alueella on suunnittelualueella olevia, hyväksytyjä osayleiskaavoja Ilmajoen keskustan alueella (1992) sekä Munakassa (1983, muutos, 1992).

Keskustan osayleiskaava-alueella jokivarret on varattu virkistyskäyttöön. Virkistysalueerajaus kulkee kapeana nauhana pitkin jokivarsia, ja laajenee leveämmäksi ainoastaan Ilmajoen urheilukentän ja hautausmaan kohdalla sekä Yli-Kokon paisynta-alueen kohdalla.

Keskustaajaman alueella virkistysalue rajautuu tiiviisti keskustatoimintojen alueisiin ja pientalovaltaiseen alueeseen, taajaman ulkopuolella osin pientalovaltaiseen alueeseen, mutta pääosan muodostavat maa- ja metsätalousvaltaiset alueet

Kurikka

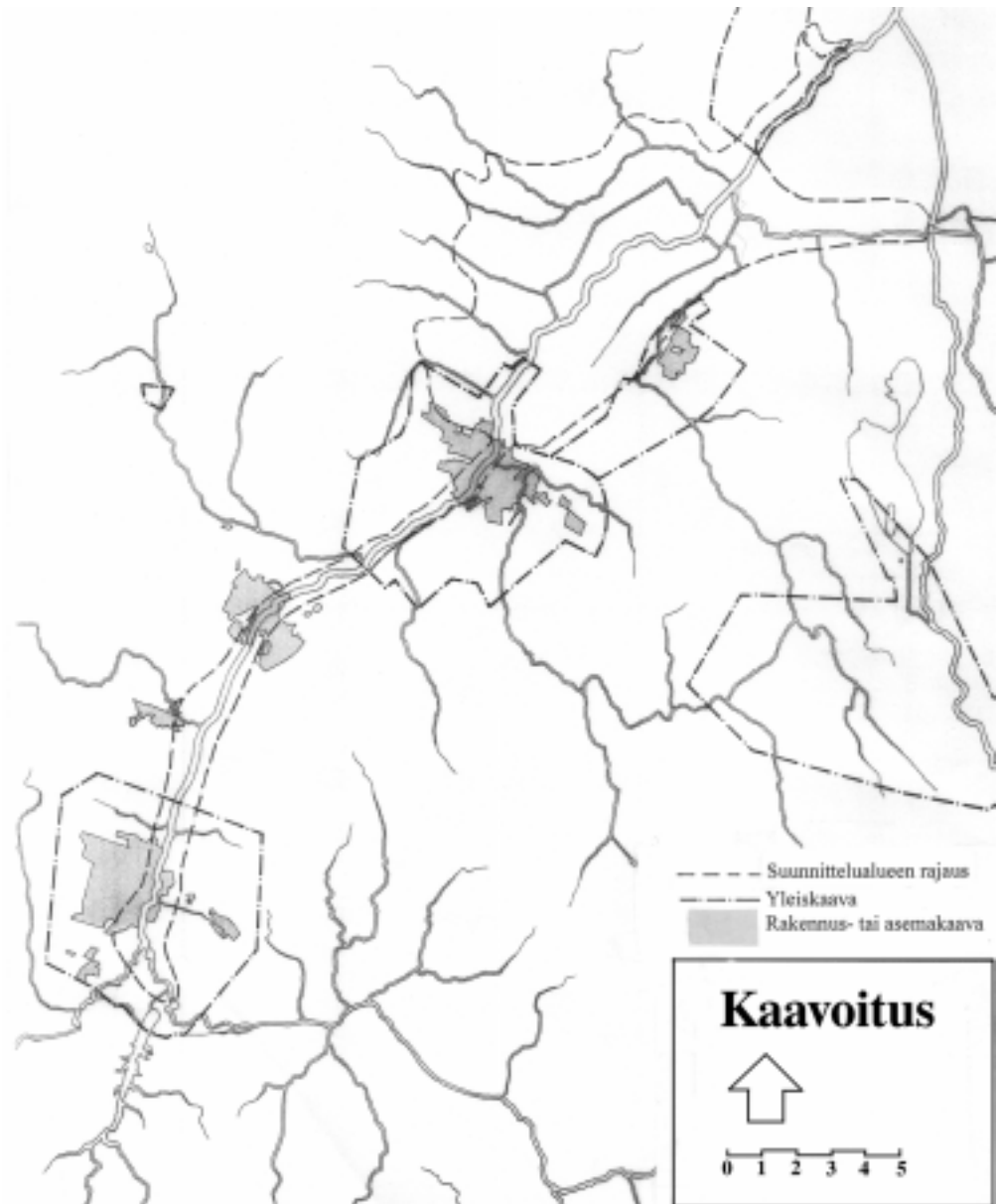
Kurikan keskustan osayleiskaava (1994) käsittää suunnittelualueella Jalas- ja Kauhajokihaarat ja ulottuu keskustasta noin 2 km Ilmajoen suuntaan.

Osayleiskaava-alueella jokivarret on varattu lähes kokonaan lähivirkistysalueeksi, joka myötäilee nauhamaisena jokivarsia joka levenee Joupinojan, Pitkämönrannan ja Saveenlahden kohdalla kauemmaksi rannasta. Pitkämönrannan luonnonsuojelualue, Saukonrannan leirikeskus sekä keskustassa vanhan sillan itäpuolellaoleva julkisten ja yksityisten palvelujen alue muodostavat ainoat poikkeukset virkistysaluevarauksille.

Asema- ja rakennuskaavoitus

Ilmajoki

Suunnittelualueella on vahvistettuja rakennuskaavoja Ilmajoen keskustan alueella sekä Koskenkorvalla. Keskustan alueella joen rannat on käsitelty puistoina ja virkistysalueina. Keskusta-alueen rantojen kehittämistä rajoittavat maanomistusolot. Suurin osa puistoalueista on yksityisten omistuksessa ja pirstaloituneena. Joen rantojen kehittämisessä olisi tärkeää edetä hienovaraisesti niin uusien toimintojen sijoittamisessa ja vanhojen kehittämisessä kuin maiseman muokkaamisessa. Lähtökohtana olisi hyvä ottaa joitakin painopisteitä ja jo olemassaolevia kiintopisteitä, joiden kehittäminen ja "siistiminen" voisivat kannustaa ja antaa esimerkkiä myös lähialueiden maiseman kehittymiselle.

Kuva 5 Kaaavoitustilanne

Koskenkorvalla rakennuskaava käsittää Pukarankosken padon ympäristön, joka on pääasiassa varattu puisto- ja virkistysalueeksi. Padon kohta on varattu teollisuuskäyttöön. Kaava mahdollistaa padon ympäristön kehittämisen sekä virkistys- ja matkailutarkoituksiin, kuin myös esimerkiksi voimalaitoksena ja/tai voimalaitosmuseona.

Kurikka

Keskusta-alueen kaavassa joen rannat on käsitelty puistoina ja virkistysalueina. Ainoastaan vanhan sillan itäpään meijerin ympäristö on kaavoitettu rantaan asti rakennettuna. Kaava ja alueen omistussuhteet tarjoavat hyvän lähtökohdan keskusta-alueen rantojen kehittämiseksi. Suuri osa ranta-alueista on Kurikan kaupungin tai seurakunnan omistuksessa ja ne muodostavat yhtenäisen vyöhykkeen joen molemmin puolin ja ulottuvat uudesta sillasta yli kilometrin matkan Ilmajoen suuntaan joen länsirannalla.

Panttilan alueen kaava ei ulotu joen rantaan saakka mutta siinä on Nenättömän luoman ranta-alue osoitettu virkistys- ja puistokäyttöön. Tämä vyöhyke tarjoaa henkireiän joelle päin, ja kaava-alueelta joen rantaan tulisi luoman rannat käsitellä istutettuina ja luonnonvaraisina. Ranta-alueet tarjoavat myös hyvän mahdollisuuden maatalouden erityistukien käyttöön.

Muu rakentamisen ohjaus

ILMAJOKI

Rakennusjärjestys

Ilmajoen kunnan rakennusjärjestys on hyväksytty vuonna 1991. Siinä annetaan ohjeita rakennuspaikan valinnasta, rakennusten sijoittumisesta sekä ympäristön hoidosta.

Rakennuspaikka

Rakennusjärjestyksen mukaan rakennuspaikkaa valittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet siten, että alueelle tyypillinen avoin maisema ei kärsi rakentamisesta.

Rakentamisessa on mahdollisuuksien mukaan säilytettävä rakennuspaikan luonnonmukaisuus sekä säästettävä arvokkaita kasvillisuuden reunavyöhykkeitä, luonnon merkittäviä kauneusarvoja ja erikoisia luonnonesiintymiä.

Avoimeen maastoon tai ranta-alueille rakennettaessa tulee erityistä huomiota kiinnittää rakennuksen korkeusasemaan, muotoon ja, julkisivumateriaaleihin ja värikyseen. Rakennukset on sopivin istutuksin sopeutettava ympäristöön. Olevien rakennusten yhteyteen rakennettaessa on uudisrakennusten sopeuduttava noudatettuun rakennustapaan.

Rakennusten sijoittuminen

Rakennuksen etäisyys rantaviivasta tulee olla vähintään 30 m. Jos saunarakennuksen pinta-ala on alle 25 m², voidaan se rakentaa lähemmäksi, kuitenkin vähintään 10 m:n päähän rannasta. Tulvavaara on otettava huomioon ja sortumaherkillä ranta-alueilla on rakennettava vähintään 50 m:n päähän rantaviivasta

Lisäksi rakennusjärjestyksessä on annettu määräyksiä rakennuspaikan koosta, ja rakentamisen määrästä. Erikseen on sallittu maatilamatkailua palvelevien rakennusten rakentaminen määrätyillä alueilla joen rannan läheisyydessä.

Muita erillisiä ohjeita

Ilmajoen rakennuslautakunta on erikseen päättänyt niistä yksityiskohtaisista periaatteista, joilla Alajoelle voidaan rakentaa esim. alajokisaunoja. Niissä määritellään rakennusten mittasuhteet, julkisivumateriaalit sekä ympäristön istuttaminen. Lisäksi rakentajaa informoidaan tulva- ja sortumariskistä, joka tulee ottaa huomioon rakennuksen sijoituksessa. Tämä päätös täydentää rakennusjärjestyksen ohjeita ja määrittelee hyvin Alajoelle soveltuvan rakennustyypin.

Ilmajoen ympäristölautakunta on syksyllä 1997 lisäksi erikseen päättänyt periaatteista, miten lietesäiliöt sijoitetaan Alajoella. Näissä määritellään säiliöiden sijoitus siten, että niitä ei tule sijoittaa perinnealueen tai pääteiden (Laivanpääntie ja Kahrakuusentie) läheisyyteen. Etäisyyden tulee olla vähintään 300 m. Lisäksi paikka tulee valita mahdollisuuksien mukaan metsäsaarekkeen luota tai puustoisesta luoman varresta. Ohjeita annetaan myös kattamisesta, aitaamisesta sekä tulvavaaran huomioon ottamisesta.

Rakennusten muodosta ja materiaaleista ei näissä periaatteissa ole mainintaa. Lietesäiliöt tulevat kuitenkin olemaan osa Alajoen ja peltoalueiden uutta maisemakuvaa, niistä voi tulla yhtä hallitseva elementti, kuin ladot olivat aikanaan. Sijoitusperiaatteet mahdollistavat säiliöiden "piilottamisen" maisemaan. Voitaisiin kuitenkin myös pohdita tämän uuden ja Alajoelle ehkä tänä päivänä vieraan rakennusmuodon ulkoista olemusta rakennuksena, sen muotoa, kokoa ja materiaaleja. Rakennus voisi olla myös Alajoelle suunniteltu, osa viljelysmaasta, joka jäsenöi ja jakaa maisemaa, ja olisi tulevaisuudessa osa sen historiaa

KURIKKA

Rakennusjärjestys

Kurikan kaupungin rakennusjärjestyksessä annetaan ohjeita rakennuspaikan valinnasta, rakennusten sijoittumisesta sekä ympäristön hoidosta.

Rakennuspaikka ja rakennuksen sopeutuminen ympäristöön

Rakennusjärjestyksen mukaan rakentamisessa on mahdollisuuksien mukaan vältettävä tarvelemästä arvokkaita kasvillisuuden reunavyöhykkeitä, erityisiä maaastomuotoja, siirtolohkareita ja kauniita yksittäispuita. Rakennuspaikan luonnonmukaisuus on mahdollisuuksien mukaan säilytettävä. Lisäksi rakentamisessa ranta-alueille tai avoimeen maastoon tulee erityistä huomiota kiinnittää rakennuksen korkeusasemaan, muotoon, ulkomateriaaleihin ja -väryykseen.

Rakennusten sijoittuminen

Rakennuksen etäisyys rantaviivasta tulee olla vähintään 30 m ja rantaviivan pituuden vähintään 40 metriä. Lisäksi sijainnin tulee olla sellainen, ettei rantaluiskan mahdollinen sortuminen tai tulvaveden nousu aiheuta vaaraa rakennuksille.

Rakennusjärjestyksessä on myös annettu määräyksiä rakennuspaikan koosta ja rakentamisen määrästä.

Muita erillisiä ohjeita

Kurikassa on lisäksi laadittu rakennustapaohjeet vapaa-ajan rakennusten rakentamiselle kaavoittamattomien vesialueitten varteen. Niissä havainnollistetaan rakennusjärjestyksen ohjeet piirroksella ja lisäksi annetaan ohjeet jätevesien huollosta. Asemapiirroksessa on lisäksi esitettävä rakennuspaikalle tulevat muut rakennukset, vajat, wc, ym. sekä istutettavat puut.

Kurikan rakennusjärjestys samoin kuin Ilmajoen mahdollistaa ja ohjaa haja-asutusalueilla vanhaan rakentamistapaan ja maisemaan soveltuvan rakentamista, ja määrittelee hyvin ne periaatteet, miten rakennus tulisi sijoittaa, millainen sen pitäisi olla ja miten ympäristö tulisi käsitellä. Ongelmia voivat aiheuttaa kuitenkin rakennusten massoittelu, nykyajan rakennusmateriaalien kirjo ja liian "rakennettu" puutarha. Ilmajoen Alajokialueella uusien jokisaunojen ympäristö voi muuttua vuosien kuluessa liian puutarhamaiseksi ja hoidetuksi ja istutusten kirjo voi poiketa karummasta perinteisestä ympäristöstä huomattavasti. Koko jokivarressa ja etenkin Alajoella olisi tärkeää, että myös uusien rakennusten ympäristö liitettäisiin hienovaraisesti muuhun luontoon.

2.7.2 Arvokkaat kohteet jokimaisemassa

Suunnittelualueella on suojeluohjelmiin kuuluvia alueita seuraavasti:

Lehtojen suojelu

- Pitkämönluoman suun lehdot Kurikassa

Arvokas pienvesi

- Tuoresluoma	Ilmajoki
- Pitkämönluoma, Natura 2000	Kurikka
- Pitkämönluoma	Kurikka

Suunnittelualueella valtakunnallisissa selvityksissä esitetyt alueet:

Kansallismaisema

- Kyrönjoki Kauhajoen, Kurikan, Ilmajoen ja Ylistaron alueella

Arvokkaat kulttuurimaisemat seutukaavan mukaan:

- Kyrönjokilaakson kulttuurimaisema Kurikka-Ilmajoki
- Kyrönjoen keski- ja alajuoksun kulttuurimaisema Ilmajoki
- Yli-Lauroselan ja museon alue Ilmajoki

Rakennettu ympäristö

- Ilmajoen kirkko Ilmajoki
- Yli-Lauroselan talo Ilmajoki
- Kyrönjoen kulttuurimaisema Ilmajoki
- Kurikan kirkko ja tapuli Kurikka
- Kyrönjokilaakson kulttuurimaisema Kurikka

Arvokkaat maisemakokonaisuudet

- Ilmajoen Alajoki välillä Ilmajoki-Nurmo

Muut arvokkaat alueet ja kohteet jokimaisemassa

- Pitkämönluoman suun lehdot Kurikka SL-1, seutukaava
- Yli-Kokon paisunta-alue Ilmajoki osayleiskaava
- Jokiranta-asutus, 2 kpl Ilmajoki osayleiskaava, s-1
- Luonnonmuistomerkki, 2 kpl Ilmajoki osayleiskaava, s-8
- Pukarankosken rannat Ilmajoki luontoselvitys
- Havumetsikkö joen itärannalla Koskenkorva luontoselvitys
- Tuomiluoman suu Ilmajoki luontoselvitys
- Koskenkorvan pato Ilmajoki vesirakenne
- Munakan mittausasema Ilmajoki vesirakenne
- Voimalaitosmuseo Kurikka osayleiskaava sr-1
- Kankaantien miljö Kurikka osayleiskaava AP/s
- Kankaan vanha koulu Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Entinen meijeri Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Rinta-Kurikka Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Ruonamon talo Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Seurakuntakeskus Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Suojeluskuntatalo Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Ala-Reinikka Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Reinikka Kurikka osayleiskaava, sr-2
- Muinaisjäänös Kurikka, 2 kpl sm

Huomattavat kokonaisuudet, Ilmajoen keskustan osayleiskaava

- Ilkan kenttä, Jaakko Ilkan muistomerkki, raivaajapatsas, vanha hautausmaa, museo, riippusilta, kunnantalo ja Yli-Lauroselan
- Kirkko, kellotapuli, siunauskappeli, vanha seurakuntatalo ja autausmaa
- Koulukeskus
- Maatalousoppilaitos
- Könnintie

Taloryhmet, Ilmajoen keskustan osayleiskaava

- Pirilänkylä
- Röyskölän kylä
- Nikkolan sillan tienoo
- Karjanmaa

Huomattavat kokonaisuudet, Ilmajoen keskustan osayleiskaava

- Ilkantien ympäristö

Huomattavat rakennukset ja rakennelmat, Ilmajoen keskusta osayleiskaava

- Herkooli
- Kiikkalan pappila
- Maurion kartano
- Seppälä (Yli-Fossi)
- Peurala kartano
- Fossin talo

Riippusillat, Ilmajoen keskustan osayleiskaava

- Nikkolan riippusilta
- Ilkantien riippusilta
- Röyskölän riippusilta

Ilmajoen osayleiskaavan merkinnät:

s-1 Alue, jolla jokiranta-asutuksen peruspiirteet säilytetään, vähintään 60 vuotta vanhojen rakennusten ulkoasuun tehtävät mahdolliset muutokset tulee suunnitella siten, että rakennusten rakennustaiteellisesti arvokas tai kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy, uudisrakennukset tulee sopeuttaa ympäristöön.

s-8 Luonnonmuistomerkki

Kurikan osayleiskaavan merkinnät:

sr-1 Rakennussuojelukohde

sr-2 Kulttuurihistoriallisesti ja taajamakuun kannalta suojeltava kohde AP/s Pientalovaltainen asuntoalue, jolla ympäristö säilytetään

sm Muinaismuistolain 295/63 rauhoittama kiinteä muinaisjäännös

2.8 Maankäyttö ja toiminnot

2.8.1 Asutus ja elinkeinoelämä

Kivikausi

Varhaisimmat merkit asutuksesta Ilmajoen-Kurikan seudulla ajoittuvat kampake-raamiselle kaudelle (n.4200-2000 eKr.), jolta ajalta on Ilmajoen puolelta löydetty kolme asuinpaikkaa: Piirtolan kankaalta, Koskenkorvan asuinpaikka sekä Västislän asuinpaikka. Kurikan vanhimmat kivikautiset asuinpaikat sijaitsivat Kyrönjoen ja Jalasjoen yhtymäkohdassa.

Vasarakirveskulttuurin kauden (n. 2500-2000 eKr.) löydöt osoittavat seudulla olleen varsin tiheän asutuksen, Kurikan puolella mm. Topeen asuinpaikka ja Ilmajoella Koskenkorvan asuinpaikka, josta on tavattu tälle kaudelle tyypillisiä venenmuotoisia vasarakirveitä.

Pronssikausi ja rautakausi

Pronssikaudelta (n.1500-500 eKr.) asutus oli todennäköisesti harvempaa, asutus keskittyi lännemmäksi kapealle merenrantavyöhykkeelle. Myös rautakauden aikana alue oli luultavasti eräalueena.

Kurikan ja Ilmajoen seudut oli pitkään satakuntalaisten ja hämäläisen erämiesten kauttakulkualuetta, alueen halki kulki kaksi eräreittiä Kyrönjoen alajuoksulle.

1300-luku

Kun itsenäisiä pitäjiä alkoi 1300-luvulla muodostua alajuoksulle, alettiin sieltä käsin tehdä eräreittiä joen yläjuoksulle. Kurikan kosket, erityisesti Jyllinkoski, olivat hyviä kalastuspaikkoja.

1400-luku

1400-luvulla Kyrön asutuskeskuksen rinnalle tuli Ilmajoen asutuskeskus, josta asutus levisi edelleen Kurikan suuntaan. Kurikan ensimmäinen asukas oli todennäköisesti Hirvi-Heikki, joka perusti Hirvelän talon. Ilmajoella oli 1400-luvulla parikymmentä taloa, pääasiassa joen rannalla. Asutuksen levitessä ylävirtaan rantatörmät ja alavat paikat raivattiin niityiksi ja niiden takaiset rinteet ja tasangot kaskettiin ja raivattiin pelloiksi.

1500-luku

Ilmajoki kuului aluksi hallinnollisesti Kyrön pitäjään. Itsenäinen kirkkopitäjä siitä tuli 1532, jolloin se sai oman kirkkoherran ja itsenäinen hallintopitäjä vuosisadan lopulla, jolloin itsehallinnon vahvisti oma pitäjänsinetti vuonna 1599. Ilmajoki oli 1500-luvulta lähtien vauras maatalouspitäjä. Pellot olivat aluksi kapeina nauhoina jokivarren savitasangoilla.

Kurikan puolella uudisasutus pääsi vauhtiin 1500-luvulla. Vuonna 1546 Kurikassa oli 17 taloa ja vuosisadan lopulla 30 taloa ja noin 200 asukasta.

1600-luku

Maanviljely edistyi huomattavasti, kun 1600-luvulla alettiin oppia suoviljelyn tekniikka. Tällä menetelmällä saatiin laajat suoalueet viljeltäviksi. 1600-luvulta lähtien Ilmajoella harjoitettiin myös tervanpolttoa ja vähitellen pitäjistä kehittyi Etelä-Pohjanmaan tärkein tervapitäjä. Talonpoikia kannustettiin tervanpolttoon, koska tervasten hakkuun katsottiin edistävän metsänkasvua. Pitäjässä oli laajat metsäalueet ja Kyrönjoki sopi mainiosti tervan kuljetuksiin rannikolle.

Kurikan suotuisan asukaskehityksen katkaisi nuijasota. Santavuoren taistelun jälkeen Kurikka joutui kärsimään mm. Flemingin joukkojen ryöstelystä. Sodan seurauksena taloja autioitui ja tilannetta pahensivat 1600-luvun alun katovuodet. Kurikan taloluku kasvoi hitaasti 1600-luvulla. Vuosisadan lopussa asukkaita oli noin 400. Kurikan puolellakin tervanpoltosta tuli tärkeä elinkeino maatalouden rinnalle. Tervanpoltto kulutti metsiä, mutta samalla se toi taloudellista vaurautta. Poltto siirtyi vähitellen kauemmas takametsiin.

1700-luku

Ilmajoen Alajoen suuren suoalueen kuivaus aloitettiin 1786 ja Laivanpään ja Taipaleen kuivatus saatiin valmiiksi 1803. Suoviljelyn ansiosta Ilmajoen peltoala lisääntyi vuosina 1805-75 14-kertaiseksi. Ilmajoella kehittyi myös 1700-luvulla voimakas kotiteollisuus- ja käsityöperinne, jonka kuuluisin edustaja on Könnin kelloseppäsuku, joka 1750-1850 valmisti kelloja, lukkoja ja lääkärin instrumentteja.

Kurikkaan saatiin 1700-luvun kuluessa ensimmäiset teolliset yritykset, kaksi sahaa ja Sikavuoren kalkkilouhimo, josta louhitut lohkareet poltettiin kalkiksi. Maatalouden yhteyteen syntyi kotiteollisuutta, ja käsityö kehittyi itsenäiseksi elinkeinoksi. Kurikassa oli yleistä etenkin ajokalujen, kärryjen ja rekien valmistus. Kurikan väkiluku alkoi kasvaa voimakkaasti isonvihan jälkeen 1700-luvulla. Uudis-tiloja ei perustettu enää kuin muutama, mutta vanhoja tiloja jaettiin ja torppia muodostettiin. 1750 asukkaita oli 740, vuosisadan lopussa 1800.

1800-luku

Ilmajoen väestö kasvoi nopeasti 1800-luvulla ja samalla maaseudun tilattoman väestön osuus lisääntyi voimakkaasti. Tiloja ei haluttu jakaa ja toimeentulomahdollisuudet vähenivät. 1880-luvulla pitäjän asukasmäärä oli yli 8000. Liikaväestö joutui hakemaan elannon muualta, pelkästään Amerikkaan muutti Ilmajoelta yli 3000 henkeä.

Myös Kurikassa väestö kasvoi 1800-luvulla, 1865 asukkaita oli jo yli 4400. Väestönkasvu pakotti uuden peltomaan raivaukseen. Kytö- ja suoviljelyn ansiosta peltoala moninkertaistui. Kytöviljely edisti myös takamaitten asuttamista. Kurikkalaisilla oli jokivarsiniittyjen ja suoniittyjen lisäksi kaukoniittyjä Kyrönjoen yläjuoksulla, Jalasjärvellä sekä Kainastolla, joka oli tärkein niittyalue.

1900-luku

Suupohjan rautatien valmistuminen Seinäjoelta Kaskisiin ja Kristiinankaupunkiin vuonna 1913 antoi lopullisen sysäyksen Kurikan kirkonkylän kehittymiseksi teolliseksi taajamaksi. Rautatie helpotti kuljetuksia ja joudutti teollistumista. Kurikka on ollut jo pitkään Etelä-Pohjanmaan teollistuneimpia kuntia.

Ilmajoen puolella Koskenkorvasta kehittyi teollisuusyhdyskunta. Maan ensimmäinen osuusmeijeri perustettiin Pukaraan 1898. Koskenkorvalle syntyivät vuosisadan alussa myös tiilitehdas, saha ja korpputehdas.

Väestönkasvu alueella jatkui aina 1970-luvulle. Ilmajoella väkiluku oli korkeimmillaan 1960-luvulla 13600, Kurikassa kasvu jatkui aina 1980-luvulle saakka.

Ilmajoella maa- ja metsätalous on ollut pääelinkeino, noin 30% ammatissa toimivasta väestöstä saa siitä toimeentulonsa. Maatalous elää kuitenkin muutosvaihetta ja palveluelinkeinot ovat menossa tai menneet maatalouden ohi pääelinkeinona .

2.8.2 Rakennettu ympäristö

Suunnittelualueella on kolme taajama-alueita: Kurikan keskusta, Koskenkorva ja Ilmajoen keskusta. Taajamia yhdistävät molemmin puolin jokea kulkevat tiet, joiden varsille nauhamainen asutus on jo 1400-luvulta lähtien keskittynyt. Kauppana taajamista rakennukset ovat yleensä maatilojen talouskeskuksia, jotka joko yksittäin tai ryhmissä erottuvat viljelysaukeilta. Taajamien lievealueilla asutus on omakotimaista kulkien kuitenkin joen rannalla nauha-asutuksena. Kurikan Pitkämön alueella joen läheisyydessä on pääasiassa loma-asuntoja ja Ilmajoen Alajoella latoja tai jokisaunoja.

Jokivarsiasutus on viidensadan vuoden kuluessa muotoutunut nykyiselleen ja aikojen kuluessa säilyttänyt peruspiirteensä. Talouskeskus on jokivarressa tien ja joen välissä, pellot tien toisella puolella ja niiden jatkona metsät. Tilojen päärakennukset olivat aluksi suhteellisen väljästi rannassa, mutta tiloja jaettaessa uudet päärakennukset asettuivat myös joen rannalle ja näin muodostui usein kapeita-kin sarkoja, jotka ulottuivat kilometrien päähän joesta. Samalla syntyivät jokivarrelle tyypilliset kylät, joissa talojen nimet alkavat yli- tai ala- alkuisesti ja myöhemmin tulivat käyttöön myös rint-, latva- ja luoma-liitännäiset sekä vähä-, ja iso-etuliitteet.

Jokivarren uuden rakentamisen tulisi sopeutua olemassaolevaan rakenteeseen ja rakennuksiin, ei vain pelkästään ulkomuodon puolesta, vaan ennen kaikkea olisi ymmärrettävä etelä-pohjalaisen rakennuskulttuurin ne pienet vivahteet, jotka varsinkin jokivarressa ovat kullekin alueelle luonteenomaisia. Suunnittelualueella esimerkiksi talouskeskusten päärakennusten suuntaaminen on kyläkunnittain periaatteessa yhtenäinen, mutta silti jokaisella oma variaationsa.

Nauhamaisen asutuksen seassa on joitakin merkkirakennuksia, jotka nykyisellään ovat ehkä hieman unohduksissa. Ilmajoen puolella esimerkiksi kartano- ja pappilarakennukset sijaitsevat joen rannassa ja niiden puistot on suunnattu joelle. Joelta katsottaessa rakennukset ovat kuitenkin piilossa tiheän puuston takana. Rakennusten esiin tuominen pienellä kasvillisuuden harventamisella tai karsimisella siten, että niistä näkyisi edes pieni pilkahdus joelle, rytmittäisi joella liikku- mista ja samalla auttaisi alueiden paikallistamista. Näitä rakennuksia ovat esimerkiksi Herkoolin kartano, Maurion kartano, Jussin kestikartano, Kiikkalan pappila ja Peuralan kartano.

Sillat ovat olennainen osa jokimaisemaa ja suunnittelualueella etenkin riippusillat ovat hyviä maamerkkejä joella liikuttaessa. Alueella on yhteensä 15 siltaa, joista osa kuuluu olennaisesti ympäristönsä rakenteeseen:

- Jyllinkosken luonnonkivirakenteinen silta on osa luonnonmaisemaa

- Kurikan vanha silta muodostaa itärannan rakennusten kanssa saumattoman kokonaisuuden
- Suomulan riippusilta
- Ilmajoen vanha silta ja Ilkantien rakennukset ovat olennainen osa Ilmajoen keskustaa
- Röyskölän riippusilta ja Röyskölän kylä kuuluvat yhteen
- Nikkolan riippusilta, Herkoolin kartano ja molemmin puolin jokea olevat nauha-asutukset aloittavat Alajoen

2.8.3 Matkailu ja virkistys

Yleistä

Etelä-Pohjanmaata maisemaltaan ja maastoltaan ei koeta erityisen houkuttelevana alueena. Täältä puuttuvat kesäiset luonnolliset matkailuvaltit, vesistöjä on vähän ja niitä ei ole hyödynnetty eikä kehitetty matkailullisesti. Tekoaltaat ovat tuoneet alueelle oman lisänsä, ja ne voivat olla hyvinkin toimivia, kuten esim. Peräseinäjoen Kalajärven kehittäminen osoittaa.

Talviliikuntamahdollisuudet palvelevat hyvin paikallisesti. Laskettelurinteitä on suhteellisen tiheään ja joka kunnasta löytyvät hyvät ulkoilumaastot myös hiihtäjille. Kurikan Pitkämön ampumahiihtostadion palvelee lisäksi valtakunnallisestikin. Alueen talviliikuntamahdollisuuksilla ei kuitenkaan ole mahdollisuuksia kilpailla Lapin ja Keski-Suomen suurempien hiihtokeskusten kanssa.

Erilaiset tapahtumat, festivaalit ja messut ovat kuitenkin kehittyneet alueella valtakunnallisesti merkittäviksi ja ne tuovat ulkopaikkakuntalaisia myös tapahtumajärjestäjien naapurikuntiin. Ilmajoen Musiikkijuhlat on alueen vanhimpia festivaaleja, yleisömäärissä Seinäjoen Tangomarkkinat ylittää kuitenkin kaikki muut. Kurikkaan on kesällä 1998 tullut oma festivaalinsa.

Tapahtumat ovat antaneet myös matkailupalveluille ja -palveluyrityksille mahdollisuuksia kehittyä ja laajentua. Ne tarjoavat hyviä mahdollisuuksia mm. maatalo- ja matkailuyrityksille.

Joki kesällä

Jokialueen hyödyntäminen matkailu- ja virkistyskäytössä on ollut hankalaa vedenpinnan vaihtelujen ja veden puutteen takia. Pukarankosken padon yläpuolella Kurikassa vettä on kylliksi veneilyä ajatellen, mutta Ilmajoen puolella kesäkuukausina päästään liikkumaan vain matalapohjaisella kanootilla. Veneily ja melonta on vähäistä myös siksi, että virallisia vesillelasku- ja rantautumispaikkoja koko suunnittelualueella on ainoastaan yksi Kurikan keskustassa. Siinäkään ei ole minkäänlaista opastusta tai laituria, vaan paikan löytyminen jää oman aktiivisuuden ja sattuman varaan.

Uimarantoja joen rannalla ei ole. Kurikan Pitkämön altaan uimaranta on suunnittelualueen ainoa virallinen uimapaikka. Uimarantojen syntymiselle on ollut esteenä veden puute ja sen huono laatu. Viime vuosina vesi on kuitenkin ollut uimakelpoista, laadultaan välttävää. Joen mieltäminen uimapaikaksi vaatii kuitenkin asenteiden ja mielikuvien muuttumista sekä vesiensuojelutoimenpiteiden lisäämistä. Ehkä veden pinnan nosto tarjoaa riittävän sykäyksen myös tällä alueella.

Seinäjoella järjestetään jokiristeilyjä kahdella laivalla, suunnitelmia on ollut liikenteen laajentamiseksi myös Kyrönjoen puolelle. Suoraa yhteyttä Seinäjoesta ei patojen vuoksi kuitenkaan saada, vaan Kyrönjoen puolella tarvitaan oma laiva, jolle tosin avautuu lähes 40 km jokea liikennöintiä varten.

Kalastus on joella ollut vähäistä. Perinteinen mato-onki on katiskan ohella yleisin kalastusväline, saaliina niillä on saatu kiiskiä, ahvenia, särkiä, salakoita, haukia ja joskus lahnoja. Veden nousun myötä ja kalan liikkumisen estävien esteiden poistuesssa kalastus ehkä lisääntyy. Alajuoksulle jää kuitenkin useita kalan nousun estäviä patoja ja veden happamuusarvot vaihtelevat voimakkaasti, joten suunnittelualueella ollaan istutusten varassa. Alueen luonnonympäristö tarjoaa kyllä mielenkiintoisia kalastuspaikkoja luomien suilla ja esimerkiksi Pukarankosken ympäristössä.

Joki talvella

Joki muodostaa talvisin luonnollisen väylän, joka yhdistää taajamat toisiinsa ja ulkoilualueisiin. Perinteisesti joki on ollut kulkuväylä, jota pitkin esimerkiksi talvisin on Alajoelta ajettu heinät rintamaille. Vielä 1960-luvulla hevonen heinäreen edessä joen jäällä oli tuttu näky. Joen rannat ovat olleet hiihtäjille ja laskettelijoille lähes ainoita paikkoja löytää edes jonkinlaisia korkeuseroja. Luistimilla jokea pitkin päästiin Ilmajoen keskustasta Koskenkorvalle ja siitä edelleen Kurikkaan, toisessa suunnassa Laivanpäänmukka muodosti kääntymispaikan.

Nykyisin jokea voidaan käyttää virkistykseen ainoastaan satunnaisesti. Ongelmana on joen vuorokausisäännöstely, joka nostaa lähes joka päivä veden jään päälle ja muuttaa lumisen jäänpinnan sohjoksi. Parhaimmassa tapauksessa joki on pakkaskausien aikana virkistyskäytössä vain muutaman viikon ajan vuodessa, vaikka kestävä jää peittää sitä yleensä joulukuun puolesta välistä maaliskuuhuhtikuun vaihteeseen. Uudet virkistyskäyttömuodot (esim. moottorikelkkareikeily) voisivat hyödyntää jokea ja oikein ohjattuna sieltä löytyisi tilaa kaikille käyttäjille. Yhtenäiset moottorikelkkareitit yhdistävät lähivuosina Kurikan ja Ilmajoen seudutkin Keski-Suomeen saakka. Reitit kulkevat Ilmajoen Tuomi- ja Pojanluomankylien kautta edelleen Kurikkaan. Yhteydet reiteiltä joelle ovat kuitenkin puutteelliset.

Vesiliikenne

Jokea on käytetty perinteisesti kulkuväylänä myös hyötytarkoituksiin. 1800-luvulla joki toimi tukinuittoväylänä ja tervareittinä aina Kauhajoelta mereen asti. Veden mataluus lopetti uiton kuitenkin 1900-luvun alkupuolella. Myös paikallisesti joki on ollut tärkeä kulkuväylä. Heinä- ja halkokuormia on kuljetettu vesitse kauempana olevilta metsä- ja niittysaroilta talouskeskuksiin, talvisin jäätä pitkin hevosen vetämällä reellä, kesäisin vedättehillä, isoilla veneillä, joita rantaa pitkin etenevät hevoset vetivät. Vedättehiä käytettiin myös maitotonkkien ja viljan kuljetuksiin. Talviset hevoskuljetukset jatkuivat aina 1960-luvulle saakka.

1860-luvulla tehtiin ensimmäiset kokeilut konekäyttöisellä laitteella. Höyryvene iloa käytettiin muutamana kesänä hinaamassa matalia lotjia, joilla heinää, viljaa ja polttopuita rahdattiin ulkotiluksilta kylälle. Linja lopetettiin ilmeisesti kannattamattomana.

Vuonna 1907 aloitettiin säännöllinen laivaliikenne Ilmajoen Nikkolan kylän ja Munakan välillä. Tämä Ilmajoki-laiva liikennöi nelisen vuotta, jatkoyhteys Muna-kasta Vaasaan sujui rautateitse. Suupohjan radan valmistuminen teki liikenteen kannattamattomaksi ja linja lopetettiin.

1900-luvulla jokea on käytetty lähinnä vapaa-ajan tarkoituksiin. Matalapohjaiset ruuhet ja kanootit ovat soveltuneet joella liikkumiseen, tosin keskikesällä nekin ovat juuttuneet muta- ja hiekkasärkkiin. Vuosien 1997-98 kesällä suunnittelualueella jokirannassa oli nelisenkymmentä venettä ja kanoottia, joista suurin osa oli kuitenkin käyttämättömiä tai niitä käytetään vain tulva-aikana.

Joenvarren palvelut ja nähtävyydet

Joenvarren palvelut ja nähtävyydet on esitetty tässä luettelonomaisesti, mukaan on otettu vain aivan joen välittömässä yhteydessä olevat kohteet. Nämä paikat tarjoavat hyvän lähtökohdan jokivarren palvelujen kehittämiseksi ja laajentamiseksi. Puutteena on kuitenkin jokivarren sulkeutuneisuus, rannan virkistysalueita ei ole kehitetty siihen suuntaan, että ne palvelisivat kuntalaisia ja mahdollisia matkailijoita.

Museot ja nähtävyydet

Jyllinkosken sähkölaitosmuseo	Kurikka
Kurikan kotiseututalo ja museo	Kurikka
Pitkämön kesäteatteri	Kurikka
Kurikan kirkko ja tapuli	Kurikka
Koskenkorvan viinatehdasmuseo	Ilmajoki
Ilkan kenttä	Ilmajoki
Yli-Lauroselan talomuseo	Ilmajoki
Ilmajoen museo	Ilmajoki
Ilkan patsas ja raivaajapatsas	Ilmajoki
Museosauna	Ilmajoen Alajoki

Majoituspalveluja

Leirialue Pitkämönranta Camping	Kurikka
Hotelli Pitkä-Jussi	Kurikka
Hostel-Palonkortteeri I	Ilmajoki

Ruokailu- ja pitopalveluja

Jokikettu	Kurikka
Hotelli Pitkä-Jussi	Kurikka
Koskenkorvan Trahteeri	Koskenkorva
Ravintola Koskenkuuhu	Koskenkorva
Kartano Herkooli	Ilmajoki
Museokahvila Tiinan Trahteeri	Ilmajoki
Jussin Kestikartano	Ilmajoki
Ilmajoen Krouvi	Ilmajoki

Muut palveluita ja matkailukohteita

Lohikosken tila	Kurikka
Ruokosen tila	Ilmajoki
Luoman Puori	Ilmajoki

Lisäksi Kurikan, Koskenkorvan ja Ilmajoen taajamien kohdalla on runsaasti päivittäis- ja erikoistavaraliikkeitä, kahviloita sekä huoltoasemapalveluja.

Virkistys- ja matkailureitit

Suunnittelualueella on myös merkittäviä ja valmiita reittejä, joista on saatavana opasvihkosia ja maastossa liikkujaa ohjataan esim. opastaulujen avulla.

Kurikan ja Seinäjoen kaupunkien ja Ilmajoen kunnan järjestämät ja ylläpitämät latuverkostot eivät kulje jokialueella. Kurikan keskustan ja Pitkämön alueen välinen latu on ohjattu hieman kauemmaksi joesta. Ilmajoen kunnan puolella jääolojen salliessa avataan ladut joen jäälle, mutta ne ovat käytettävissä yleensä vain muutaman päivän veden vuorokausivaihtelun takia.

Lakeuden luontopolku on rakennettu Alajoelle. Polkupyörällä kierrettävän polun rasteilla esitellään lakeuden luontoa, sen kasvillisuutta ja eläimistöä sekä luonnonsuojelunäkökohtia erityisesti Kyrönjoen ja lakeusmaiseman puolesta. Rasteilla annetaan tietoa myös lakeuden luonto- ja kulttuurimaiseman syntyhistoriasta sekä lakeusmaiseman vaikutuksista eri taiteenalojen lähteenä. Luontopolku on pisimmillään 45 km:n pituinen lenkki, joka on merkitty maastoon.

Seinäjoen seudun maisematiet-reitti kulkee myös suunnittelualueen läpi. Maisematietillä tarkoitetaan tässä yhteydessä tietä, joka kulkee kauniiden luonnonmaisemien ja alueen kulttuurisia erityispiirteitä hyvin edestävien kulttuurimaisemien läpi. Reitti saapuu Ylistarosta, kulkee joen länsirannan tuntumassa Laivanpääntietä Ilmajoelle, siitä Koskenkorvalle ja Kurikan keskustan kautta sähkölaitosmuoseolle ja Pitkämöön. Reitistä on saatavana nelivärikartta, jossa esitellään tienvarren nähtävyyksiä ”rastimuodossa”.

Ainoa jokea suoranaisesti hyödyntävä reitti on Kyrönjoen melontareitti, joka lähtee Kauhajärvestä ja kulkee opastettuna jokea pitkin 205 km:n matkan merelle. Reittiesitteessä esitetään patojen ja koskien paikat sekä niiden vaativuusluokitus ja ohitusmahdollisuus. Myös jokivarren palvelut, ruokailu- ja majoitusmahdollisuuksia on mainittu, mutta ne ovat koko matkalla todella harvalukuiset.

2.9 Maisemarakenne

2.9.1 Yleistä

Suunnittelualueen joenrantavyöhykkeet on jaettu suunnitelma-osassa toiminnallisiin, maankäytön kannalta samantyyppisiin kokonaisuuksiin, joita on samalla käytetty maisemallisena jakona. Osa-alueissa käytetään seuraavan numeroinnin mukaista jakoa, johon suunnitteluosassa lisätään alanumerointia yksityiskohtaisemman lopputuloksen aikaansaamiseksi.

1. Kurikan ns. kanjonialue, johon kuuluvat Kauha- ja Jalasjokihaarat. Alue alkaa Jalasjoen puolella Pitkämönrannasta, Kauhajoen puolella sähkölaitosmuoseolta ja ulottuu Kankaan kaupunginosaan.
2. Kurikan keskusta, johon kuuluvat urheilukentän alue, Aronjoen alue sekä Kurikan keskustasta siltojen välinen alue molemmin puolin.
3. Saaren alue, johon kuuluu Saaren kaupunginosa joen itärannalla.

4. Reinikka, johon kuuluu Reinikan kaupunginosa joen länsipuolella uudesta sillasta jätevedenpuhdistamolle saakka.
5. Kurikan-Koskenkorvan välinen peltomaisema, johon kuuluvat joen länsirannat Kurikan jäteveden puhdistamolta Panttilan Nenättömänluoman alueelle sekä itärannat Kurikan Saaren kaupunginosasta Ilmajoen puolelle Klöpäojaan saakka.
6. Koskenkorvan peltomaisema, johon kuuluvat joen länsirannat Nenättömän luomalta ja itärannat Klöpäojalta ulottuen Koskenkorvan rautatiesillalle.
7. Pukarankosken alue, joka ulottuu Koskenkorvan rautatiesillalta joen mutkaan entisen Västilän koulu tontin kohdalle.
8. Koskenkorvan-Ilmajoen välinen peltomaisema, joka käsittää joen länsi rannat Pukarankosken patoalueelta Ilmajoen kirkon ja hautausmaan alueelle ja itärannat Yli-Kokon paisunta-alueelle saakka.
9. Ilmajoen keskusta, johon kuuluvat länsirannan alueet Ilmajoen kirkosta ja itärannalla Yli-Kokon paisunta-alueesta alkaen uudelle sillalle.
10. Ilmajoen-Nikkolan sillan välinen jokivarsi, johon kuuluu Ilmajoen uuden sillan ja Nikkolan sillan välinen jokivarsialue.
11. Nikkolan silta-Laivanpäänmukka, johon kuuluvat joenvarret Nikkolan sillasta Laivanpäänmukkaan saakka
12. Laivanpäänmukka-Ylistaron raja, johon kuuluu joenvarret Laivanpään mukasta Ylistaron rajalle.
13. Alajokilaakson reuna-alueet ja Seinäjoki, johon kuuluvat Alajoen alueen peltoaukeat ja reuna-alueet.

3. Kokonaissuunnitelma

Tässä kokonaissuunnitelmassa pyritään antamaan alueen osa-alueiden maise-mallisesta käsittelystä siten, että osa-alueiden luonne säilyy Etelä-Pohjalaiseen maalaismaisemaan ja Kyrönjokilaakson viljely- ja kulttuurimaisemaan soveltuvana.

3.1 Alueen tulevaisuudennäkymät

Kurikan ja Ilmajoen väkiluvut ovat viime vuosina kääntyneet hienoiseen laskuun. Muuttoliike suuntautuu paitsi etelän kaupunkeihin, niin myös yhä enemmän lähi-alueen kasvukeskuksiin, Seinäjoen-Nurmon alueelle ja osittain Vaasaan.

Seinäjoen läheisyys vaikuttaa huomattavasti enemmän Ilmajoen palveluihin, lii-kekeskusta on vaatimattomampi kuin Kurikassa, vaikka väkiluvut ovat suunnil-leen samassa tasossa, 12 000 asukkaan tuntumassa. Ilmajokisista 31,8% käy oman kunnan ulkopuolella töissä, Kurikkalaisista vain 16,1%, mikä osaltaan selittää liikekeskustojen välisen eron.

Ilmajoen työpaikoista 28,5% (1994) on alkutuotannon piirissä, Kurikassa 17,1%, jalostuksen puolella, lähinnä teollisessa toiminnassa on Kurikan työpaikoista 35,1% ja Ilmajoen 22,5%. Nämä luvut kuvastavat kuntien elinkeinotoiminnan eroja, ja mahdollisesti myös kehityssuuntaa: Ilmajoki tullee säilymään maatalousvaltaise-nä pitäjänä Kurikan tukeututuessa teollisempaan toimintaan.

3.2 Suunnittelun tavoitteet

3.2.1 Vesiensuojelun tavoitteet

Hankesuunnitelmassa hankkeen vesiensuojelullisiksi tehtäviksi asetettiin veden laadun parantaminen. Kuten aikaisemmin todettiin, Kyrönjoen suurin kuormittaja on maatalous, josta erityisesti peltoviljely aiheuttaa suurimman kuormituksen. Rehevöitymistä aiheuttavat erilaiset ihmisen toiminnot, mutta myös luontaista rehevöitymistä tapahtuu. Ihmisen toiminnan aiheuttama rehevöityminen on kuitenkin monin verroin nopeampaa kuin luontaiset prosessit.

Hankkeen kuluessa on todettu myös eroosion ja jokirantojen syöpymisen olevan alueella ongelma. Erityisesti Kurikan puolella Jalasjoki- ja Kauhajokihaaroissa rantojen syöpymät ovat selvästi nähtäviä, mutta myös Ilmajoen Alajoella rantojen rantojen syöpyminen ja liettyminen veden rajassa muutaman kymmenen sentin korkeudelta on huomattavaa, ja aiheuttaa pienempiä sortumia.

Tavoitteena on edistää maatalouden erityistukikohteiden perustamista niille alu-eille, joissa suoraan jokeen rajoittuva peltoviljely aiheuttaa kuormitusta ja sa-moin alueille, joissa eroosiovaara on suurin maaperän koostumuksen tai rannan jyrkkyyden vuoksi.

3.2.2 Virkistys- ja matkailutoiminnan tavoitteet

Hankesuunnitelmassa asetettiin tavoitteeksi tehdä sellainen suunnitelma, joka mahdolliseksi jokirannassa tapahtuvan virkistystoiminnan tämän päivän tarpeet huomioon ottaen.

Hankkeen kuluessa on todettu suunnittelualueella virkistys- ja matkailutoiminnan suurimmiksi esteiksi joen veden huonon laadun, vedenpinnan vuorokausivaihtelun, vaikean pääsyn joen rannoille sekä jokea hyödyntävien matkailuyritysten puutteen. Vedenpinnan vuorokausivaihtelu paitsi syövyttää rantoja, se myös luo veden rajaan mutaisen vyöhykkeen, joka tekee joelle pääsyn lähes mahdottomaksi. Tämä on ongelma etenkin Pukarankosken padon alapuolella matalan veden aikana.

Tavoitetta on tarkennettu työn kuluessa ja suunnittelualueelta on valittu osa-alueita, joille laaditaan tarkemmat idealuonnokset joen ranta-alueen kehittämisestä ja taajamien kohdalla on tavoitteena parantaa yhteyksiä joen rannoille.

3.2.3 Maisemanhoidon tavoitteet

Hankesuunnitelmassa asetettiin tavoitteeksi tehdä sellainen suunnitelma, joka Kyrönjoen perinteen pohjalta kehittää jokirannan maisemakuvaa tämän päivän tarpeet ja kauneuskäsitykset huomioon ottaen. Kyrönjoen rantoja on tarkoitus kehittää siten, että joki rantoineen muodostaa yhtenäisen ja kauniin maisemakokonaisuuden ja turvaa valtakunnallisesti merkittävän maisemakuvan säilymisen.

Maisemanhoidolle tärkeimmän ja haastavimman tehtävän antaa valtakunnallisesti merkittävän maisemakuvan säilyttäminen. Maisema-alue työryhmän mietinnön määritelmän mukaan Ilmajoen Alajoen kulttuurimaisema on selväpiirteinen Kyrönjoen ja sen sivujokien laaksoihin levittäytyvä viljelylakeus.

Vaikka vain Alajoki määritellään valtakunnallisesti merkittäväksi, niin maisemallisesti se alkaa kehittyä jo heti Kurikan keskustaajamasta Koskenkorvalle päin lähdettäessä: Joen varren osin kumpuileva peltomaisema leviää jokilaakson molemmin puolin ja on metsien tarkasti rajaama. Koskenkorvan taajaman kohdalla laakso on suljetumpi, mutta jatkuu heti sen jälkeen selväpiirteisenä, asutuksen keskittyessä joen rannoille teitä seuraten. Yksi Alajokimaiseman tunnuspiirteistä on Santavuoren näkyminen koko alueelta, aina Ylistaron rajalta saakka.

työn kuluessa tavoitteet on tarkentuneet ja tärkeäksi koetaan:

Jokilaakson säilyttäminen avoimena pelto- ja viljelysmaisemana, sekä tärkeimpien näkymien säilyttäminen ja entisten uudelleen avaaminen, maiseman solmu-kohtien korostaminen. Matkailullisesti ja virkistyskäyttäjän kannalta tärkeitä ovat toisaalta teiltä ja poluilta avautuvat näkymät, toisaalta itse joelta siellä liikuttaessa avautuvat näkymät. Jokivarren maisematilojen, avoimen/suljetun vuorottelun säilyttäminen on yksi keskeisistä tavoitteista.

Kasvi- ja eläinkunnassa ekologisen monimuotoisuuden kehittäminen: salaojituksen myötä esim. ojanpientareet ovat vähentyneet ja yhteydet ekosysteemistä toiseen ovat katkenneet. Jokiranta muodostaa selkeän yhtenäisen väylän, jonka säilyttäminen riittävän monimuotoisena rikastuttaa ja säilyttää perinteisesti kehittyneitä ekosysteemejä.

Rakennetun ympäristön kerrostumien säilyttäminen ja esiintuominen: merkkirakennusten ja tiiviisti rakennettujen kylien, sekä toisaalta yksittäisten pihapiirien säilyttäminen ja uusien rakennusmuotojen sopeuttaminen entiseen maisemaan. Erityisesti taajamien kasvusuunnissa uusi rakentaminen on erityyppistä, omakotitai rivitalorakentamista, joka massaltaan ja tiiviydeltään poikkeaa vanhasta ympäristöstä. Myös vapaa-ajan asumisen ohjaaminen haja-asutusalueella ja sille luotujen ohjeistojen korostaminen on tärkeää.

3.3 Toimintojen kehittäminen

Joen vedenpinnan nosto Ilmajoella ja pinnan vakiinnuttaminen Kurikassa muuttavat joen luonteen nykyisestä kokonaan. Virkistyskäyttö tulee lisääntymään ja matkailutoiminnan mahdollisuudet paranevat.

Jo nyt vireillä olevat matkailuhankkeet voivat tukea joen ja jokiympäristön kehittämistä, esim. Alajoen kehittämishankkeessa rakennettava perinnealue, toisaalta olemassaolevat matkailu- ja luontoreitit voidaan yhdistää tiiviimmin jokeen. Samoin Kurikan, Ilmajoen ja Seinäjoen seutujen tapahtumat voivat hyödyntää jokea ja sinne mahdollisesti kehittyviä matkailupalveluja paremmin. Tärkeintä kuitenkin alueen asukkaiden kannalta on saada joki siihen asemaan, mikä sillä vielä kolme vuosikymmentä sitten oli. Uimapaikkoja oli useita pitkin joen vartta, rantaan pääsy oli suhteellisen helppoa, koska jokivartta käytettiin laiduntamisenn ja rannat olivat helppokulkuisemmat. Kalastusta, lähinnä onkimista harrastettiin koko joen pituudella, jokivarsi oli rakennetuilla alueilla retkeilykohde. Vapaa-ajan veneily joella on ollut suhteellisen vähäistä, on kuitenkin odotettavissa, että se uutena käyttömuotona valtaa alaa.

Talvisena laskettelu,- hiihto ja moottorikelkkailupaikkana joen merkitys kasvaa, jos vedenpinnan vuorokausivaihelut saadaan kuriin.

3.3.1 Jokialueen virkistys- ja matkailutoimintojen kehittäminen

Suunnittelualueen virkistystoiminnan ja matkailun kehittämistarpeet keskittyvät tiheimmin asutuille alueille. Etenkin Kurikan ja Ilmajoen keskusta-alueilla on selkeä tarve saada joenrannat käyttöön. Myös Pitkämön, ja Koskenkorvan alueet kaipaavat jokeen liittyvää yhteyttä. Ilmajoen Alajoen perinnealuetta voisi kehittää paitsi perinteisen alajoki- ja latomaiseman esittelyllä, niin myös jokeen liittyvillä perinteillä (esim. vedättehät ja talviset heinäkuormat) .

Tässä maisemasuunnitelmassa on jokialueelle pyritty luomaan verkosto, joka yhdistää koko suunnittelualueen yhtenäiseksi vyöhykkeeksi tarjoamalla eri tyyppisiä virkistys- ja matkailupalveluja. Suunnitelmassa on esitetty kokonaissuunnitelma, sekä sen kehittämiskohteista yksityiskohtaisemmat ideasuunnitelmat, joissa on alueiden kehittämissuunnat ja periaatteet.

Seuraavassa esitetään alueet toiminnoittain. Kehittämiskohteitten yksityiskohtaisemmat suunnitelmat esitetään karttaliitteinä.

Taajamien virkistysalueet

Ilmajoen ja Kurikan keskusta-alueilla lähes kaikki ranta-alueet on asema- ja rakennuskaavoissa osoitettu virkistys- tai puistoalueiksi.

Kurikan keskusta

Kurikan keskustassa kaupunki ja seurakunta omistavat suurimman osan virkistys- ja puistoalueiksi osoitetuista alueista, jolloin niiden käyttöön ottaminen hyvinkin nopeasti on mahdollista. Keskustan virkistysalueista voitaisiin kehittää siltojen välisellä osalla kaupunkipuistomaiseen suuntaan, joessa veneiden laskupaikan läheisyydessä voisi olla pienvenelaituri. Ranta-alueella kulkisi hoidettu kävelyreitti, ja Meijerinlahti olisi tulevaisuudessa osa kokonaisuutta, se voitaisiin yhdistää ojalla tai pienellä luomalla jokeen.

Uuden sillan pohjoispuoli aina jätevedenpuhdistamolle saakka sopii hyvin keskusta-alueen ulkoilureitiksi, johon voisi liittyä pienimuotoista rakentamista, esim. kuntorata ja laitureita.

Urheilualueen liittäminen siltojen alueeseen myös rantoja pitkin toisi sen helpommin saavutettavaksi ja ranta-alueita kenttien ja vanhan sillan välillä voisi kehittää puistomaiseksi, ja ottaa alueella olevan lammen osaksi puistoa. Alueelle, joko lammen rantaan tai itse joelle voisi rakentaa uimarannan, jollaisena paikka on perinteisesti ollut.

Ilmajoen keskusta

Ilmajoen keskustassa on maanomistuksellisesti hajanaisempi kuin Kurikan keskusta. Museoranta ja vanhan hautausmaan alue ovat kunnan ja museon omistuksessa. Kunnan omistuksessa on myös museorantaa vastapäätä oleva Jussin Kestikartanon alue. Näiltä alueilta joen rannan käyttöönotto olisi suhteellisen helppoa ja maisemakuvan kannalta tärkeää.

Uuden sillan reunustat joen länsirannalla ja siitä pohjoiseen Herralan vanhan kansakoulun seudulle ovat yhtä tonttia lukuun ottamatta kunnan ja seurakunnan omistuksessa. Ranta-alueita voitaisiin käyttää ulkoilureittinä, joka yhdistäisi Könrintien ja Palontien.

Keskustassa siltojen välinen alue molemmin puolin jokea on yksityisessä omistuksessa ja koostuu useasta pienestä tontista ja tilasta. Joen itäranta on loivempi ja sen kehittäminen ulkoilureittinä olisi maastollisesti helpompaa. Omistusolot voivat kuitenkin vaikeuttaa ranta-alueen kehittämistä, ja siinä voitaisiin kokeilla rannan omistajien ja kunnan yhteistyötä maiseman yhtenäistämiseksi ja mahdollisen ulkoilureitin luomiseksi.

Ilmajoen urheilukentän ja hautausmaan ranta-alueita voisi käyttää ulkoilureittinä, joka yhdistäisi urheilukentän alueen ja koulukeskuksen Ilmajoentiehen. Urheilukentän ranta-alueelle sopisi uimaranta uimaranta, pienvenelaituri ja veneiden vesillelaskupaikka. Urheilukentän korjaustoimenpiteitten yhteydessä voitaisiin rannan uusille toiminnoille rakentaa perustukset ja taata siten alueen kehittyminen.

Jokialueen virkistystä ja matkailua palveleva verkosto

Kauha- ja Jalasjoen haarat sekä Kyrönjoki muodostavat koko suunnittelualueen pituisen lähes katkeamattoman reitin, joka ulottuu aina Ylistaron Malkakoskelle asti. Malkakosken padon nostaessa Ilmajoen puoleisen veden pinnan ja Pukarankosken varmistuessa Kurikkaan riittävän vesimäärän, on mahdollista luoda tavoitteen mukainen verkosto, joka yhdistää koko suunnittelualueen yhtenäiseksi vyöhykkeeksi tarjoamalla eri tyyppisiä virkistys- ja matkailupalveluja.

Verkosto tarjoaisi kesällä veneilijöitä ja melojia, talvella hiihtäjiä, moottorikelkka-
lijoita ja jopa luistelijoita palvelevia pysähtymispaikkoja. Nämä paikat sisältäisivät
perusmuodossaan mahdollisuuden nuotion tekoon, tarjoaisivat sateen suojaa,
opasteen jokialueesta sekä lähialueen palveluista ja jätehuoltopistein.

Pysähtymispaikoilla voisi olla erilaiset tunnuspiirteensä, esim. Pitkämössä voisi
olla luontoretkeilyyn erikoistunut, Kurikan keskustan paikassa esiteltäisiin kult-
tuurinähtävyyksiä, Pukarankoskella voisi olla kalastajille oma paikka. Taso vaih-
telisi tulentekopaikasta pienimuotoiseen leirintäalueeseen. Osa voisi toimia pel-
kästään rantautumispaikkoina.

Seuraavassa on esitetty ehdotus perusverkoston pysähdyspaikkojen sijainnista,
osa keskustojen alueista voisi olla vaihtoehtoisia. Täydentävinä rantautumis-
paikkoina välillä voi olla yksityisten tai yritysten omia laitureita. Osasta alueista
on liitteissä idealuonnos, jossa alueen luonnetta toiminnallisesti ja maisemallisesti
on havainnollistettu.

1. Pitkämön kanjonialue/leirintäalueen kohta
  - pienimuotoinen leirintä, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
2. Sähkölaitosmuseon ranta
  - rantautumispaikka
  - mahdollinen luontopolku
3. Kurikan urheilukentän alue
  - rantautumispaikka
  - uimapaikka
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
4. Kurikan siltojen välinen alue
  - rantautumispaikka, laituri
  - kaupunkipuisto
  - veneiden vesillelasku ja pievenelaiturialueesta on liitteessä idealuon-
nos
5. Ns. Koskenkorvan laidunalue
  - pienimuotoinen leirintä, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
7. Pukarankoski
  - rantautumispaikka, uontopolku, monipuolinen keskus
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
8. Liinaniemen silta
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
9. Ilmajoen urheilukenttä
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
  - veneiden vesillelasku ja pienvenelaituri
  - uimaranta
10. Ilmajoen museoranta
  - puistomainen alue
  - rantautumispaikka, laituri
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
11. Ilmajoen uusi silta, länsiranta
  - rantautumispaikka., laituri
  - pienvenelaituri
  - alueesta on liitteessä idealuonnos
12. Herkooli
  - rantautumispaikka

13. Ilmajoen Alajoen perinnealue
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko
  - yhteydet alueen muihin palveluihin
  - rannan käytön suunnittelu voidaan toteuttaa perinnealueen suunnittelun yhteydessä
14. Seinäjoen risteys
  - rantautumispaikka
15. Ilmajoen Alajoki, tulvapenger
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko

Tämä perusverkko mahdollistaisi sekä alueen asukkaille että jokea pitkin liikkuville tasaisin välein pääsyn rantaan ja ohjaisi joenvarressa liikkumisen niille alueille, jotka kestävät kulutusta.

Vesiliikenne

Jokiveneliikenne

Yritykset joen käyttämiseksi kuljetusreittinä tai matkailuun ovat jääneet harvoiksi, ainoat yritykset ovat vuosisadan alusta ja viime vuosisadan puolelta. Veden korkeuden vaihtelut ja etenkin kesäinen veden vähyyks ovat tehneet vesiliikenteen mahdottomaksi. Kevät- ja syystulvien aikana, jolloin vettä on kylliksi, virtauksen voimakkuus on liikaa veneille ja toisaalta rantautumispaikkojen rakentaminen on vaikeaa: veden pinta voi tulva-aikan vaihdella jopa useita metrejä vuorokauden aikana.

Tällä hetkellä ainoa jokea hyödyntävä suunnittelualueella toimiva yritys on Seinäjoen puolella kesäisin jokiristeilyjä suorittava Kaanaa Lines, jolla viikonloppuisin on säännölliset lähdöt, muina aikoina liikenne toimii tilauksen mukaan. Kyrönjoen pääuomassa ei ole liikennettä.

Joen veden pinnan nosto mahdollistaa joen hyväksikäytön, jokiristeilyt tai jopa säännöllisen vuoroliikenteen myös Kurikan-Ilmajoen alueilla. Reittinä Kurikan jokihaaroista lähtevä ja Alajoelle tai jopa Ylistaron Malkakoskelle ulottuva väylä tarjoaisi kaikki eteläpohjalaisen maiseman elementit: Pitkämön kanjonit, Kurikan ja Ilmajoen taajamat kulttuurinähtävyyksineen, Pukarankosken padon ja Koskenkorvan tehdasmiljööt, Kurikan-Ilmajoen väliset peltoaukeat ja jokivarsiasutuksen ja viimeisenä Alajoen viljelysmaiseman.

Jokiveneliikenne voisi käyttää laituripaikkoina jokivarren verkoston pysähdyspaikkoja:

Sähkölaitosmuseo, Kurikan keskusta, Pukarankosken pato, Ilmajoen keskusta, Alajoen perinnealue, Seinäjokihaara, Munakka ja mahdollisesti Malkakosken pato. Pukarankosken padon kohdalla Västilän puolella olisi mahdollista järjestää sulku- ja kanavalaitteisto vanhan voimalaitoksen perustusten paikalle ja niitä hyväksikäyttäen.

Veneily ja melonta

Veneily- ja melontamahdollisuuksien kehittäminen tulee myös mahdolliseksi veden nousun myötä. Veneilijät ja melojat voivat käyttää hyväkseen pysähdyspaikkaverkostoa ja niitä voisi myöhemmin kehittää vesiliikenteen tarpeiden mukaan, muutamat voisivat painottua selkeästi veneilyä palveleviksi.

Veneiden vesillelaskupaikkoja alueella on vain yksi, Kurikan keskustassa. Ilmajoen keskustan alueella ja mahdollisesti Koskenkorvalla tarvitaan paikka, josta myös hieman raskaammat veneet voidaan laskea vesille. Alueen tulee olla kyllin loiva ja sen pitää jatkua muutaman metrin myös vesirajan alapuolella niin, että venetrailerilla pystytään ajamaan veteen. Kurikan keskustan laskupaikka toimii nykyisellään hyvin, sen yhteydessä voisi olla pienvenelaituri palvelua täydentämässä. Ilmajoen puolella urheilukentän alueelle olisi mahdollista rakentaa vesillelaskupaikka. Alueen käyttömahdollisuus voidaan tarkemmin tutkia vasta veden nousun jälkeen kun selviää, mihin virtaussuunnat alueella kääntyvät. Tällä hetkellä joki virtaa voimakkaana aivan urheilualan rantaa pitkin. Veden noustessa virtaus muuttune kulkemaan joen keskellä olevien saarten toiselta puolelta ja urheilualan ranta muuttuu rauhallisemmaksi.

Moottoriveneily joessa tulee lisääntymään veden pinnan nousun myötä. Sen mahdollisesti tuomia haittoja on jo ennakolta korostettu: pesimäaikana linnusto häiriintyy, jokivarren asukkaille aiheutuu meluhaittoja, veneiden aiheuttama aallokko aiheuttaa eroosiota veden rajassa ja veneily aiheuttaa vaaratilanteita joen muiden käyttäjien kanssa.

On esitetty moottoriveneilyn kieltämistä tai moottorikoon rajoittamista. Haittojen ehkäisemiseen ei ole olemassa yksiselitteistä ratkaisua. Tulva-aika on jokialueella mielenkiintoisinta sekä luonnon että muun maiseman kannalta. Joen vesi on ainoastaan tulvien aikana niin korkealla, että joella liikkuesssa pystyy näkemään rantatöyrään yli. Moottorikoon rajoittaminen aiheuttaa ongelmia liikkumisen kanssa, pieni moottori ei pysty korkeamman veden aikana liikkutamaan edes kevyttä venettä vastavirtaan, ja kapeimmilla paikoilla normaaliveden aikanakin on vaikeuksia. Toisaalta veneen aiheuttama aallokko riippuu veneen nopeudesta ja pohjamuodosta. Pienikin moottori hitaasti ajettaessa aiheuttaa aallokon, joka syövyttää rantaa, jos venettä ei ole suunniteltu moottorilla ajettavaksi.

Moottoriveneilyn haittoja voidaan vähentää ehkä parhaiten asennemuokkautuksella ja asettamalla joitakin rajoituksia.

- pesimäaikana moottoriveneilyä rajoitettaisiin
- asetettaisiin nopeusrajoitukset taajamien kohdalle sekä eroosioherkille alueille
- veneilykulturia edistettäisiin tiedottamisella, esim. veneilyseura olisi hyvä vapaaehtoinen kontrolliväline

Moottorikelkkailu

Moottorikelkkailun lisääntyminen aiheuttaa samantapaisia haittoja kuin moottoriveneilykin. Joella tapahtuvassa kelkkailussa melu, kelkkojen aiheuttamat vaaratilanteet sekä villi kelkkailu, joka sotkee latuja koetaan haitallisiksi.

Muille liikkujille ehkä odottamattomia vaaratilanteita aiheutuu jokialueella kelkan nopeudesta, joka lain mukaan saa olla vesistöissä 80 km/tunnissa. Joen muodon vuoksi kelkkojen ääni ei kuulu kauaksi ja jokirannassa lasketteliville tulee helposti yllätyksenä kelkan ilmestyminen mutkan takaa.

Moottorikelkkailun haittoja voidaan vähentää samoin kuin moottoriveneilyssä asennemuokkautuksella. Kelkkailussa on jo valmis organisaatio ja kelkkailuyhdistykset ovatkin tehneet hyvää työtä jäsentensä keskuudessa, ongelmana ovat ulkopuoliset harrastelijat, jotka eivät useinkaan välitä käyttäytymissäännöistä.

Kelkkailun aiheuttamia haittoja voitaisiin estää muutamilla säännöillä, joilla säädelletäisiin jokialueen kelkkailua:

- kelkkailijoille varattaisiin joen jäältä oma kaista
- taajama-alueille ja mutkaisille osuuksille asetettaisiin nopeusrajoitus
- vaarallisimmat paikat merkittäisiin varoitusmerkeillä

Kelkkailijoiden palveluita voitaisiin lisätä:

- pysähdyspaikkaverkostossa olisi kelkkailijoille "jokeenlaskupaikat", jotka voisivat olla samoja, kuin veneidenlaskupaikat
- joelta järjestettäisiin yhteys muille moottorikelkkareiteille
- järjestettäisiin yhteys huoltoasemalle, esim. Koskenkorvalla on huoltoasema ranta-alueella

Hiihto, laskettelu ja luistelu

Joen ranta-alueet ovat perinteisesti olleet talvisin hiihto- laskettelu- ja luistelu- paikkoja. Sekä Kurikassa että Ilmajoella talvikäyttöä haittaa ja estää veden vuorokausisäännöstely, joka nostaa veden jään päälle lähes joka arkipäivä. Veden pinnan tasaantuminen Kurikassa Pukarankosken padon luukkujen sulkemisen jälkeen ei ole poistanut ongelmaa. Veden pinnan nosto Ilmajoen puolella voi hieman tasoittaa veden nousua, mutta ilmeisesti säännöstelyn vaikutus näkyy edelleen. Pukarankosken padon siirryttyä yhteisöjen omistukseen, voisi tutkia sen käyttämistä säännöstelypatona, joka tasoittaisi vuorokausisäännöstelyn aiheuttamia haittoja.

Jokialueen pysähtymispaikkaverkosto palvelisi talvella moottorikelkkailijoiden lisäksi hiihtäjiä ja luistelijoita. Nykyisin jokialueella ei ole varsinaisia järjestettyjä hiihtoreittejä. Pysähtymispaikat yhdistävä latu voisi kulkea joen jäällä, silloin kun se on mahdollista, muualla se nousisi joen töyräille ja yhdistäisi koko suunnittelu- alueen. Kurikan keskustasta Pitkämöön latu voisi kulkea nykyistä, hieman joesta kauempana olevaa latu-uraa pitkin.

Pysähtymispaikkaverkosto mahdollistaisi myös uusien käyttömuotojen kokeilun. Esimerkiksi murtomaaluistelupaikkana joen jää on olisi huomattavasti parempi kuin nykyisin vastaaviin tarkoituksiin käytetyt järvet suojaisuutensa ja maisemiensa tähden. Luistelu-uran auraaminen jäälle tekisi mahdolliseksi pitempienkin retkiluistelutapahtumien järjestämisen.

Suurin ongelma jään käyttöön ottamiselle on siis kuitenkin vuorokausisäännöstely. Jos se jatkuu nykyisellään, joen käyttö rajoittuu sulan veden aikaan ja pääasiassa touko-syyskuulle.

Maatalous ja sivuelinkeinot

Joen käytön lisääntyminen voisi tarjota myös maataloudelle tuloja sivuelinkeinon kehittämisen tuloksena

3.4 Maiseman kehittäminen

3.4.1 Maatalouden erityisympäristötuet

Yleistä

Kyrönjoki on voimakkaan hajakuormituksen rehevöittäjä. Suurin hajakuormittaja vesistöalueella on maatalous ja eritoten peltoviljely. Kyrönjoen valuma-alueesta melkein 30% on peltoa. Kyrönjoen vesistö kuuluu viljelyn voimaperäisyytensä vuoksi yhtenä kohteena Maa- ja metsätalousministeriön sekä Ympäristöministeriön vuonna 1992 vahvistamaan Maaseudun ympäristöohjelman maatalouden vesiensuojelun painopistealueeseen. Tällaisilla alueilla pyritään maatalouden vesistökuormitusta vähentämään mahdollisimman nopeasti tehokkain keinoin. Lisäksi Ympäristöministeriö on valinnut Kyrönjoen peltolakeudet yhdeksi Suomen kansallismaisemista sekä jokilaakson kulttuurimaiseman arvokkaaksi maisema-alueeksi.

Ympäristötuet

“Maatalouden ympäristötukijärjestelmä perustuu Euroopan yhteisöjen asetukseen, joka koskee ympäristönsuojelun ja maaseudun säilyttämisen kannalta sopusointuisia maatalouden tuotantomenetelmiä”. Suomeen on lisäksi hyväksytty ympäristöohjelma vuosiksi 1995-1999. Ympäristöohjelman rahoituksesta noin puolesta vastaa EU, joka tarkoittaa noin 790 miljoonaa markkaa vuosittain. “Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on pienentää ympäristöön, erityisesti pinta- ja pohjavesiin, sekä ilmaan kohdistuvaa ravinne- yms. kuormitusta”. Torjunta-ainehaittojen vähentäminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, maaseutumaiseman hoito ja maan tuottokyvyn säilyttäminen tai parantaminen ja näistä aiheutuvien kustannusten korvaaminen viljelijöille kuuluvat myös tuen tavoitteisiin. (Wallenius, 1997).

Ympäristötuki jakaantuu perustukeen ja tehokkaampia ympäristönsuojelu ja -hoitotoimia vaativaan erityistukeen. Rahoitusta voi saada myös viljelijöiden ympäristökoulutukseen, neuvontaan ja kokeiluhankkeisiin. (Valpasvuo-Jaatinen, 1996).

Perustuki

Ympäristötuen perustuki on tarkoitettu kaikille viljelijöille ja sitä maksetaan peltohehtaarien mukaan. Tuen suuruus vaihtelee viljelykasvin ja tukialueen mukaan.

Perustukeen sitouduttuaan viljelijän tulee toteuttaa tiettyjä sopimusehtoja. Tilalle tulee laatia ympäristöhoito-ohjelma. Se on perusselvitys tilan ympäristön hoidosta ja -suojelusta sekä se täsmentää tuen edellytyksenä olevia toimenpiteitä ja niiden toteuttamista tilalla. Ohjelmaan kuuluu myös selvitys viljelijän kiinnostuksesta erityistukitoimiin. Ympäristöhoito-ohjelman tavoitteena on viljelyn suunnitelmallisuus ja seuranta, apuvälineinä mm. viljavuustutkimus, lanta-analyysi, lohkokohmainen kirjanpito ja viljelysuunnitelma.

Erityistuki

Erityistukien tavoitteena on tukea suunnitelmallista ympäristön- ja maisemanhoitoa. Tuki jakaantuu useisiin erityistukimuotoihin:

- Luonnonmukainen tuotanto
- Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito
- Valumavesien käsittely, joka sisältää seuraavat tukimuodot:
  - Kosteikkojen ja laskeutusaltaiden perustaminen ja hoito
  - Happamien sulfaattimaiden kalkitus
  - Kalkkisuodin- ja säätösaloitus
- Maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen, joka sisältää seuraavat tukimuodot:
  - Maisemanhoito
  - Luonnon monimuotoisuus
  - Perinnebiotooppien, eli luonnonlaitumien ja -niityjen hoito
- Maataloustuotannon laajaperäistäminen
- Alkuperäisrotujen kasvatus
- Lannan käytön tehostaminen

Luonnon monimuotoisuus- ja maisemanhoitotukia on ollut alunperin tarkoitus suunnata arvokkaille maisema-alueille, valumavesien käsittelyyn liittyviä tukia vesiensuojelun alueille. Useilla alueilla nämä maisemansuojelulliset tavoitteet kulkevat kuitenkin rinnakkain ja molempia tukimuotoja voidaan käyttää tarpeen mukaan.

Erityistukien pienin sopimusala on 0,5 ha, suojavyöhyke-, kosteikko-, ja laskeutusaltaita koskevien tukien 0,2 ha, joka voi muodostua myös useista pienemmistä aloista. Tuet ovat 5-vuotisia, kosteikko-, laskeutusallas- ja suojavyöhykesopimukset ovat 20-vuotisia. Maisemanhoito- ja luonnon monimuotoisuussopimukset voivat olla 5- tai 20-vuotisia.

Suunnittelualueen kannalta käyttökelpoisia ovat suojavyöhyke-, maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden edistämisen sekä laskeutusallas- ja kosteikkotuet. Niiden vaikutus maiseman muotoutumiseen voi olla merkittävä alueilla viljelys-alueilla. Jokimaisemassa erityisesti suojavyöhykkeiden perustaminen sekä maisemanhoitoon ja luonnon monimuotoisuuteen perustuvat tukialueet sekä niiden istutukset muokkaavat maisemaa.

Suojavyöhyke on vähintään 15 metrin viljelemätön kaistale, joka jätetään vesistöön rajoittuvan pellon reunaan. Sen tarkoituksena on vähentää ravinteiden ja kiintoaineiden huuhtoutumista vesistöön. Vaihtelevakasvustoiset suojavyöhykkeet antavat mahdollisuuksia myös maiseman rikastuttamiseen tarjoamalla suojapaikkoja eläimistöille ja jokivarsilla ne parhaimmillaan mahdollistavat maisematilan jäsenöimisen ja rytmittämisen.

Maisemanhoito- ja luonnon monimuotoisuustukea voidaan myöntää mm. käytöstä poistuneiden peltojen kunnostukseen, ns. maisemapeltojen ja riistapeltojen perustamiseen, peltoalueilla tai pellon reuna-alueilla tehtäviin maiseman parannuksiin ja metsän reunavyöhykkeiden hoitoon. Sitä voidaan myös myöntää muihin tarkemmin määrittelemättömiin maisemanhoitotoimenpiteisiin, mikäli ne ovat hyvin perusteltuja. Suunnittelualueella esimerkiksi pusikoituneiden peltojen pitäminen avoimena ja jokivarsien pusikoiden hoitaminen soveltuu tähän tukimuotoon.

Laskeutusaltaiden ja kosteikkojen perustamistuki antaa myös mahdollisuuksia maiseman rikastuttamiseen. Altaiden ja kosteikkojen tehtävänä on saostaa pelolta valuvia maapartikkeleita ja niihin sitoutuneita ravinteita. Kosteikkojen avulla pyritään poistamaan myös veteen liunneita ravinteita kasvillisuuden avulla. Kosteikko tai laskeutusallas soveltuisi hyvin jokilaakson maisemaan. Se tarjoaisi hyönteisille ja linnuille suojaisan keitaan ja rikastuttaisi muutakin eläimistöä mutta ennen kaikkea se olisi nykyaikainen vastine savikaivolle, joka on ollut olennainen osa savimaiden viljelysmaisemaa ja ennen kaikkea Alajokea.

Tässä suunnitelmassa on suunnittelualueelta etsitty niitä mahdollisia paikkoja, jotka soveltuisivat erityisympäristötukikohteiksi, lähinnä suojavyöhykkeiden rakentamista ja hoitoa sekä maisemanhoitoa ja luonnon monimuotoisuutta edistävien kohteiden osalta.

Alajoen alueelle mahdollisesti sijoittuvien laskeutusaltaitten ja kosteikkojen sijoituspaikkoihin ei ole voitu ottaa kantaa alueiden alavan sijainnin ja siellä suoritettujen tulvasuojelutöiden vuoksi. Veden kulku alueilla ja esimerkiksi salaojituksen toimivuus voisi vaarantua väärin sijoitettujen altaiden vuoksi, minkä vuoksi alueella tulisi tehdä jatkoselvityksiä sijoituspaikoista ja rakenneperiaatteista. Maisemallisesti altaat kuuluvat Alajoen viljelysmaisemaan yhtä kiinteästi kuin ladot ja jokisaunat. Muualla suunnittelualueella on etsitty kosteikoille sopivia paikkoja. Kosteikkojen suunnittelu tulee kuitenkin tehdä erikseen tarkempien maastotöiden pohjalta. Tämä suunnitelma antaa kuitenkin maanomistajille lähtökohdan kosteikkojen perustamisen tutkimiselle.

3.4.2 Suojavyöhykkeet

Pientareet, suojakaistat ja suojavyöhykkeet ovat avoimen peltoalueen ja vesistön välisiä monivuotisen ja vaihtelevan kasvillisuuden peittämiä raja-alueita, joita ei saa lannoittaa eikä käyttää torjunta-aineita. Tässä työssä vähintään 3 metriä ja alle 15 metriä leveästä alueesta puhutaan suojakaistana, tätä kapeammat ovat pientareita ja leveämmät suojavyöhykkeitä.

Suojavyöhykkeitä kannattaa perustaa sellaisille alueille, joissa suojakaistat eivät enää riitä vesiensuojelullisesti ja kuormitukset ovat suurimpia, jolloin vesiensuojelullinen hyöty on mahdollisimman suuri. Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi Vesija ympäristöhallituksen määrittelemät vesiensuojelun painopistealueet, joihin tutkittava alue kuuluu. Jos pellon kaltevuus jokeen nähden on yli 10 % eli jos 100 metrin matkalla on nousua yli 10 m voi olla syytä perustaa suojavyöhyke. Suojavyöhykkeitä voidaan perustellusti laittaa myös jatkuvasti tulvien vaivaamille alueille. Eroosio, noroumat, sortumat tms. vauriot kertovat omalta osaltaan suojavyöhykkeen tarpeellisuudesta.

Suojavyöhykkeiden kasvillisuus

Kasvillisuuden valinnassa suunnittelualueella ensisijaisena perusteena pitäisi olla maisema ja luonnonolot. Maiseman yleiskuvaa ei saisi muuttaa ja tulisi suosia alueelle jo luonnostaan tyypillisiä ja siellä menestyviä kasveja, valinnan yhtenä tärkeänä osatekijänä on suojavyöhykkeen maalaji. Huomioitavaa kasvien valinnassa on myös se, että suojavyöhyke perustetaan aina peltoalueelle, jonka maisemakuva suunnittelualueella vaihtelee avoimesta lakeudesta korkeiksi puuvyöhykkeiksi ja -ryhmiksi.

Tiheäjuuriset ja ravinteita sitovat heinäkasvit ovat suositeltavia. Sopivia ovat mm. koiranheinä, timotei, polvipuntarpää, ojapuntarpää, nurmirölli sekä erilaiset nurmikot. Nämä muodostavat nopeasti eroosiota ja pintavalun-estävän tiheän kasvuston. Juolavehnän ja hukkakauran leviäminen suojavyöhykkeelle tulee estää. (Valpasvuo-Jaatinen, 1996 ja Uusi-Kämpä, 1989).

Puita ja pensaita kasvavan suojavyöhykkeen hoidossa on oltava huolellinen, että kasvit eivät 'karkaa käsistä'. Puut ja pensaat elävöittävät maisemaa niin ryhminä kuin yksilöinäkin. Sortuma- ja eroosio-alueissa niiden juuret sitovat maata. Uoman ulkokaarteeseen, jopa veteen saakka istutetut puut ja pensaat estävät virtauksen aiheuttamaa eroosiota. Uoman etelärannalla ne varjostavat vettä ja estävät näin levien kasvua sekä parantavat kalojen ja rapujen elinoloja. Alueen suojavyöhykkeiden puut ja pensaat tulee olla Suomessa tyypillisesti kasvavia ja menestyviä lajeja eikä niitten istutuksissa tule suosia rivi-istutusta. Tervaleppä, harmaaleppä, pihlaja, raita, halava, haapa ja koivu ovat luonnostaan maisemaan sopivia puulajeja. Pensaista kiiltopaju, kapealehtinen paju ja pohjanpaju ovat yleisiä rantatörmillä. (Valpasvuo-Jaatinen, 1996 ja Uusi-Kämpä, 1989). Tämän selvityksen kasvillisuusosassa on tarkemmin esitetty eroosioherkkien rantojen sitomiseen soveltuvaa lajistoa.

Suojakaistan tehokkuus riippuu ennen kaikkea pysyvän kasvillisuuden peittävydestä, mistä syystä suojavyöhykkeelle vaaditaan aina jonkinlainen kasvusto. Parasta kasvillisuutta suojavyöhykkeelle onkin monikerroksinen kasvillisuus, jossa on heinikkoa, puita ja pensaita. Nurmi- ja pensasveja on yleisesti pidetty parhaina ravinesuodattimina, mutta puut ja pensaat pystyvät monikerroksisen lehvästönsä avulla haihuttamaan tehokkaammin ja näin kuivaamaan kasvualustaansa, joka vähentää pinta- ja muita valun-estustoja. (Valpasvuo-Jaatinen, 1996 ja Uusi-Kämpä, 1989 ja Malmi, 1986).

Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito

Tarkoituksenmukaisinta on perustaa suojavyöhykkeitä sellaisille paikoille, joissa kuormitus on suurinta ja vaikutukset haitallisimpia. Tällaisilla alueilla suojavyöhykkeet toimivat tehokkaimmin. Ensisijaisia kohteita ovat nimenomaan maatalouden vesiensuojelun painopistealueet, joihin suunnittelukohdekin kuuluu. Pellon kaltevuus, tulvaherkkyys, eroosio, sortumat yms. seikat ovat kriteereitä, joiden perusteella suojavyöhykkeen perustamista tietyille alueille kannattaa harkita. Yleensä viljelijä itse havaitsee rantapelloillaan tarvetta suojavyöhykkeisiin tai tarvetta saattaa ilmetä ympäristönhoito-ohjelman teon yhteydessä. Vesiensuojelun kannalta olisi merkittävää, että suojavyöhykkeistä olisi laajempi ja ulottuisi tarpeen mukaan useamman viljelijän lohkoille, jolloin hyöty suojavyöhykkeistä olisi mahdollisimman suuri. Näin maisemaan saadaan yhtenäisyyttä ja kustannussäästötkin ovat mahdollisia, jos suojavyöhykkeitä hoidetaan yhtenäisesti. (Valpasvuo-Jaatinen, 1996). Käytännössä suojavyöhykkeen perustaminen voi olla esimerkiksi heinäsiemenseoksen kylväminen tai puiden ja pensaiden istuttamista perustettavalle vyöhykkeelle ilman lannoitusta ja torjunta-aineita.

Suojakaistojen ja -vyöhykkeiden tulisi olla jonkinlaisen kasvillisuuden peittämää, etteivät rikkaruohot pääse valtamaan alaa ja näin leviämään viljelyksille. Suojavyöhykkeitä tulee sopimuksen mukaan hoitaa.

Pensaita ja puita kasvavaa suojavyöhykettä on myös hoidettava. Aluksi on huolehdittava etteivät taimet tukehdu heinäan ja myöhemmin estää 'pusikoituminen'. Erityistuen ehtojen mukaan suojavyöhykkeelle ei saa muodostua metsää. Puus-

ton harvennukset tulee tehdä vähitellen vuosien myötä. Suojavyöhykkeen perustamisella ei ole tarkoitus muuttaa maisemaa, vaan maisema tulisi säilyttää saman tyyppisenä mitä se on perustamishetkellä.

Suojavyöhykkeet suunnittelualueella

Lähtökohtana suunnittelussa oli, ettei pengerrysalueille suunnitella suojavyöhykkeitä lainkaan. Yli-Kosken (1997) mukaan pengerretylle alueelle perustettuja suojavyöhykkeitä ei käytännössä puolleta Länsi-Suomen Ympäristökeskuksessa. Yli-Koski (1997) huomautti kuitenkin, että jokeen laskevien valtaojien varsiin, joissa on padot, pienille alueille on joissakin tapauksissa mahdollista perustaa suojavyöhykkeitä.

Jokainen maanomistaja tuntee omat lohkonsa parhaiten ja voi näin tarvetta huomatessaan hakea tukea suojavyöhykkeen perustamiseksi. Muuten suojavyöhykkeiden paikkoja ja leveyksiä on pyritty olemassa olevien tutkimustulosten, omien tutkimusten ja ohjeistojen avulla suunnittelemaan. Leveyksien määrittämisessä on tarkasteltu lohkoja tarkemmin ja pyritty kaltevuuden, eroosioherkkyyden, pohjavesialueiden, tulva-alueiden, maalajin yms. seikkojen perusteella määrittelemään ohjeellinen leveys. Nämä leveydet ovat ohjeellisia, koska esimerkiksi eroosioherkkyyden havaitseminen on hankalaa jokivarren rehevän kasvuston vuoksi. Maanomistaja on varmasti huomionnut omilla pelloillaan mahdolliset eroosioauriot ja voi näin tarkentaa halutessaan leveyksiä.

Suojavyöhykkeiden merkinnät

Suojavyöhykkeet on esitetty osa-alueittain alueselvitysten yhteydessä, samalla on luonnehdittu suojavyöhykkeen istutuksia maisemallisesti.

Suojavyöhykkeiden leveyksien määrittäminen on tehty tapauskohtaisesti, koska valtakunnan tasollakaan ei ole olemassa mitään tarkkaa 'taulukkoa', jonka mukaan leveyden voisi tietyin kriteerein määrittää. Ne kriteerit, joita tässä työssä on käytetty on esitetty kohdassa 3.4.2. Ratkaisevaa suunnittelussa on myös ollut se, miltä lohko ja töyrä näyttävät luonnossa.

3.4.3 Maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen

Maisemanhoitoon ja luonnon monimuotoisuuden edistämiseen tarkoitettu tuki on suunnittelualueella käyttökelpoinen jokeen laskevien luomien ja joenrannan metsiköiden ja puuryhmien reuna-alueiden sekä erillisten yksittäiskohteiden, esimerkiksi paisunta-alueiden hoitoon.

Luomien varressa tuen avulla voidaan selkeyttää viljely- ja ranta-alueen puuston rajaviivaa, pitää se selkeästi rajautuvana ja estää sen pensoittuminen.

Metsiköiden raja-alueilla pensoittumisen estäminen, mahdollisesti alueen reuna-alueiden puuston varovainen harventaminen valon saannin takaamiseksi myös sisäosiin. Alajoen kanavamaisella joen osuudella rantapuuston harventaminen ja rytmittäminen sekä puuston ikäjakautuman laajentaminen uusilla istutuksilla ja puuston rivimäisyyden poistaminen .

Jokirannan arvokkaihin lehtoihin rajoittuvien tulvaherkkien alueiden jättäminen joiltakin osin kasvien ja eläinten "käytäväksi" tai maisemapellon perustaminen.

Suunnittelualueen maisemanhoidossa tukimuoto on käyttökelpoinen maisemalle tärkeiden rajavyöhykkeiden hoidossa. Se voi parhaimmillaan olla väline, jonka avulla jokilaakson luonnonympäristö saadaan rytmitettyä, jäsennöityä ja pystytään luomaan siihen kuuluvia kontrasteja. Aluekuvauksissa on esitetty erityisympäristötukikohteiden mahdollisia paikkoja.

3.4.4 Muita maatalouden vesiensuojelutoimia

Perustuki ja erityisympäristötuet antavat hyvät lähtökohdat vesiensuojelutoimille, mutta myös käytetyillä viljelymenetelmillä on suuri merkitys vesiensuojelussa.

Luonnonmukainen tuotanto suojaa vesistöjä peltoviljelyn aiheuttamilta huuhtoutumilta. Toisaalta huuhtoutumisriskiä luomutuotannossa aiheuttaa jatkuva orgaanisten lannoitteiden käyttäminen, koska ne ovat pitkäaikaisempia vaikutuksiltaan ja hitaampia liukoisuudeltaan. Yleisesti luomu perustuu kuitenkin kestävän kehityksen pohjalle.

IP-tuotannossa (Integrated Production) yhdistyvät ekologisuus sekä uusien tietojen ja tuotantotekniikka. Tämä on yleistynyt lähinnä Euroopassa, mutta valtaa alaa myös Suomessa. (Korkman et al., 1993). Tavanomaisessa tuotannossa on oma-aloitteisesti tehtävä vesiensuojelullisia ratkaisuja niiltä osin kun EU-tuet eivät niitä edellytä.

Maan erodoituvuuteen ja sitä kautta huuhtoutumisen voimakkuuteen vaikuttavat sadannan runsaus, lumen vesipitoisuus, routakerroksen paksuus ja maa-aineksen raekoko, kerrostuneisuus, läpäisevyys, kosteus ja mekaaninen koostumus sekä maanpinnan kaltevuus ja kasvipeitteisyys. Lisäksi valuma-alueen peltoprosentilla, pellon etäisyydellä vesirajasta ja viljelytavoilla on vaikutusta erodoituvuuteen. (Uusi-Kämppe, 1989). Seuraavassa lyhyt katsaus viljelymenetelmien vaikutuksista ja niiden mahdollisuuksista vaikuttaa vesistön kuntoon.

Maanmuokkaus

Eroosiota ja maa-aineksen kulkeutumista voidaan vähentää käyttämällä kevennettyä muokkausta. Kynnön sijasta käytetään sänkimuokkausta tai suorakylvöä tai kynnetään mahdollisuuksien mukaan vasta keväällä. (Heinonen et al., 1992). Korkmanin et al. (1993) mukaan vähennetyn maanmuokkauksen etuina ovat humuspitoisuuden lisääntyminen, mururakenteen paraneminen, kastemadot ja lierot pääsevät muokkaamaan maata, pohjamaan tiivistyminen vähenee, kyntöantura huokoistuu sekä eroosio vähenee. Heinosen et al. (1992) mukaan kyntösuunta tulee olla korkeuskäyrien suuntainen eroosion estämiseksi, jolla estetään mm. kyntövaioista tulevan pintaveden valuminen suoraan vesistöön. Tämä merkitsee Kyrönjoella joen suuntaisesti kyntämistä. Jyrkillä rinneilla poikittainen kyntö saattaa lisätä eroosiota viilujen sortuessa. Lähelle vesirajaa ulottuvaa viljelyä tulee välttää kokonaan. (Korkman et al., 1993).

Ojitus

Salaojituksen kunnosta huolehtiminen ja tarvittavien hoitotoimien (täydennyssalaojitus, sorasilmäkkeet, suoto-ojat) tekeminen edesauttavat vesiensuojelua. Salaojavesien mukana kulkeutuu helpommin nitraattityppeä kuin pintavalunassa, mutta salaojavesien virtailu on toisaalta hallittua ja vedet voidaan imeyttää maahan tai suodattaa. Avo-ojien voimakas vietto, suuret vesimäärät, nopea virtaus

ja jyrkät luiskat lisäävät uomaeroosiota ja maa-aineksen pääsyä vesistöön. Avoojat tulee kaivaa keväällä ja reunat tulee tehdä riittävän kalteviksi. Eroosion ja sortumien estämiseksi mm. valtaojia on mahdollista putkittaa. (Uusi-Kämpä, 1989 ja Korkman et al., 1993).

Kesannointi

Kesannointi on vesiensuojelullisesti hyvä toimenpide, mutta avokesantoa tulee välttää sen suuren huuhtoutumisriskin vuoksi. Kesanto onkin suositeltavaa perustaa viherkesannoksi, mielellään suojaviljaan. Paras hyöty kesannosta saadaan perustamalla se monivuotiseksi, toisin kuin avokesanto, joka on suositeltavaa perustaa vain yhdeksi kasvukaudeksi. Monivuotisessa kesannossa tulee kasvusto korjata syksyllä pois, ettei se jää rikastuttamaan maaperää. Sopivimpia kasveja ovat tiheäkasvustoiset ja syväjuuriset kesantokasvit. (Uusi-Kämpä, 1989).

Lannoitus, karjatalouden lanta ja virtsa sekä säilörehun puristeneste

Lannoitteiden sijoittaminen vähentää huuhtoutumisriskiä, koska lannoiteta on tällöin mahdollisimman hyvin siemenen ja kasvin käytössä. Viljavuustutkimuksen ja viljelysuunnitelman avulla selvitetään sopivin lannoite ja käytetään sitä vain kasvin tarvitsema määrä. Lannoitus tulee tapahtua myös oikeaan aikaan eli silloin kun kasvi pystyy sitä hyödyntämään mahdollisimman tehokkaasti. Maan peruskunnon ylläpitäminen, salaojitus ja kalkitus sekä tiivistymistä estävät toimenpiteet vaikuttavat huuhtoutumista ja lannoitteiden tarvetta vähentävästi. (Uusi-Kämpä, 1989 ja Korkman et al., 1993).

Karjataloudessa lietelantaa, virtsaa tai säilörehun puristenestettä ei tule koskaan johtaa suoraan vesistöön. Säilörehun valmistuksessa tulee suosia esikuivatun rehun tekoa ja huolehtia, että rehun säilytyksestä ja käsittelystä aiheutuu mahdollisimman vähän ympäristöhaittoja. Lannan varastoinnissa ja levityksessä tulee noudattaa ympäristötuen ehtoja. Lannan levittämisessä on suositeltavaa jättää vesistöjen varsiin vähintään 20 metriä leveä kaista, jolle lantaa ei levitetä. Siirtyminen pelkästään lannan kevätlevitykseen lisääkin ravinteiden huuhtoutumista toisin kuin on toivottu. Osittainen lannan syyslevitys on perusteltua mutta pelto tulee mullata välittömästi levityksen jälkeen. Jos kaikki lanta levitetään keväällä, se aiheuttaa pidemmällä tähtäimellä maan tiivistymistä, eivätkä kasvit pysty käyttämään kaikkea maassa olevaa typpeä, joka sitten huuhtoutuu vesistöihin. Maan tiivistyessä myös fosforikuormitus ja pintavirtailut lisääntyvät. Kevätlevityksen huonot puolet korostuvat sateisina kesinä. (Turtola & Alakukku 1997). Levitysmäärät ja lannan ravinteiden hyödynnettävyys ovat myös huomion arvoisia seikkoja vesistökuormitusta vähennettäessä. Lietteen ja virtsan levityksessä tulee suosia sijoituslevitystä mahdollisuuksien mukaan tai hyödyntää turpeeseen imeytämistä. Lannan levityksessä pyrkimyksenä on mahdollisimman tasaisen levityksen aikaansaaminen. Jyrkille rinnepellonleille levittämistä tulee välttää kokonaan. Tilan lohkoja on suositeltavaa kierrättää lannan levityskohteina vuosittain. (Uusi-Kämpä, 1989).

Viljelykasvin valinta, viljelykierto ja kasvipeitteisyys

Viljelykasvin valinnalla voi vaikuttaa ravinteiden huuhtoutumiseen. Eri viljelykasvien huuhtoutumista estävät vaikutukset ovat toisistaan poikkeavia. Nämä erot johtuvat lähinnä kasvilajien ravinteiden oton ajoittumisesta. Nurmikasvit ja

sokerijuurikas sitovat tutkimusten mukaan enemmän ravinteita kuin kevätiljat. Pitkän kasvukauden omaavat kasvit pystyvät sitomaan vielä myöhään syksyllä ravinteita maasta. Monivuotiset nurmet ja syysviljat pystyvät hyödyntämään ravinteita varhain keväällä. (Uusi-Kämpä, 1989 ja Heinonen et al., 1992).

Saman kasvilajin viljelyä eli monokulttuuria tulee välttää. Kasvinvuorotus vähentää huuhtoutumisriskiä vähentämällä kasvitauteja ja -tuholaisia, kasvien kasvu lisääntyy ja maan laatu paranee. Terveet ja elinvoimaiset kasvit käyttävät ravinteet parhaiten hyväkseen. (Uusi-Kämpä, 1989). Nautakarjatilojen vähentyessä on nurmipinta-ala vähentynyt, mikä lisää eroosio- ja huuhtoutumisriskiä. Muiden kotieläintilojen ja viljatilojen onkin suositeltavaa ottaa nurmi mukaan viljelykiertoon.

Tehokkain keino eroosion estämiseksi on maa-aineksen liikkumisen estäminen sadonkorjuun jälkeen eli maan tulee olla kasvipeitteinen mielellään vaikka yli talven. (Heinonen et al., 1992). Tällaiseksi kasvipeitteeksi käyvät niin syysviljat, nurmet kuin muokkaamaton sänkikin. Malmi (1986) toteaa, että syysviljojen ja nurmenviljelyn suosiminen estävät eroosion aiheuttamia haittoja. Etelä-Suomea koskevat EU:n ympäristötuen ehdot kasvipeitteisyysvaatimuksessa.

Kasvinsuojelu

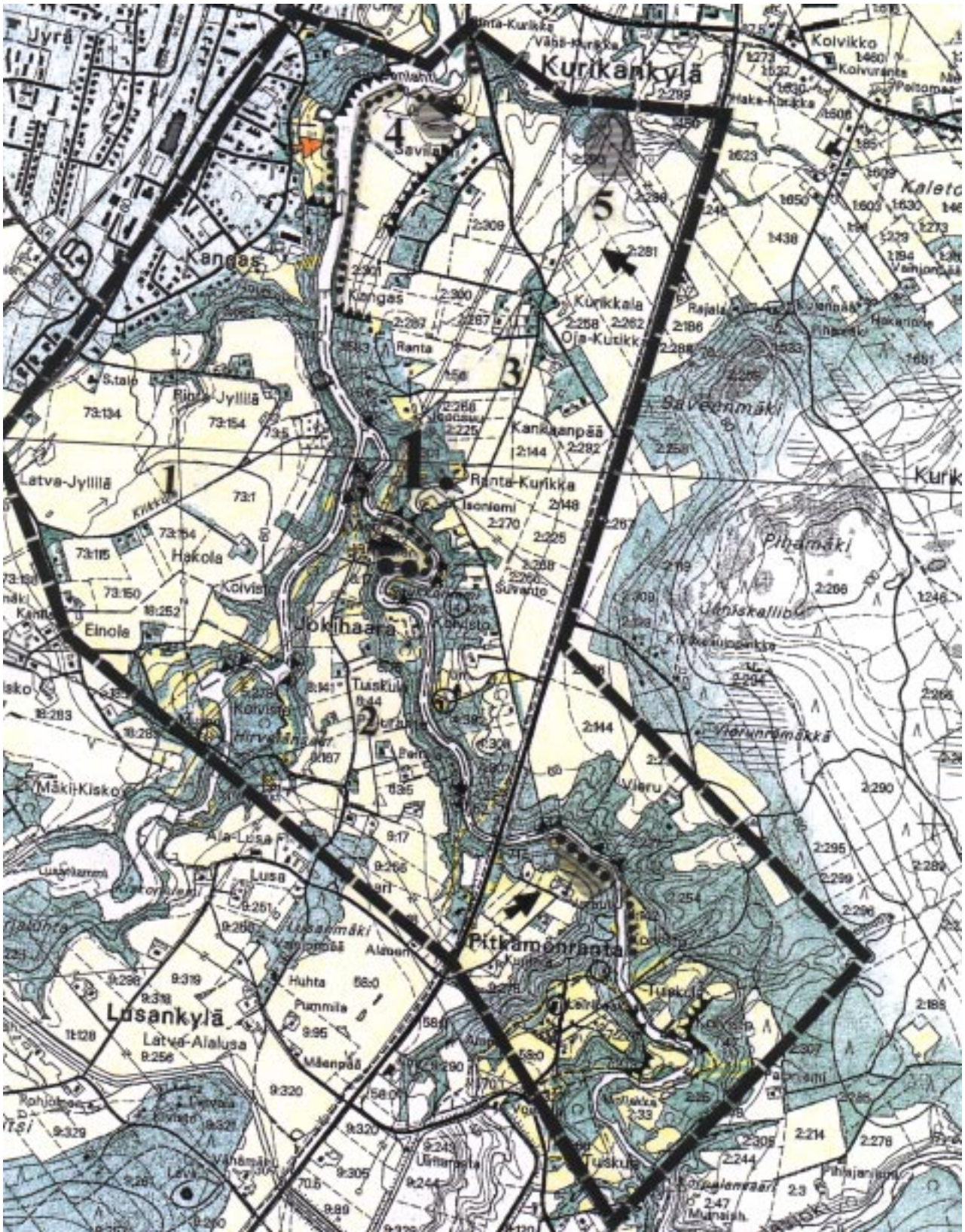
Torjunta-aineiden kohdalla tulee noudattaa ympäristötuen ehtoja tuen piiriin kuuluvilla tiloilla. Tärkeään asemaan torjunta-aineiden käytön vähentämisessä nousee ennaltaehkäisevät toimet. Näitä ovat maan peruskunnon ylläpito, terveen kylvöaineksen käyttö, järkevä kasvinvuorotus, kunnollinen ojitus, tarpeenmukainen kalkitus ja lannoitus, muokkauksen tehokkuus ja oikea-aikaisuus, sopivan kasvin ja lajikkeen valinta sekä oikea kylvöajankohta. Mekaanisia torjuntamenetelmiä, kuten liekitystä, muokkausta ja pyydyskasvien käyttöä tai kitkentää voidaan käyttää torjunnassa. Yksi torjuntakeino ovat biologiset menetelmät, jotka tarkoittavat lähinnä torjuttavien tautien tai tuholaiden luontaisia vihollisia. Tärkeää ennen kemiallisen torjunnan aloittamista on selvittää torjunnan tarve ja sen mahdollinen taloudellinen hyöty. Päädyttäessä kemiallisen torjunta-aineen käyttöön tulee valita aine ja annosmäärän vain tarkoitusta vastaavasti, varmuudeksi torjuntaa tulisi välttää. Säätälalla, ruiskutuskaluston kunnolla ja ruiskuttajan ammattitaidolla on merkitystä lopputulokseen. Mahdolliset haittavaikutukset, varotoimet ja käyttökiellot tulee selvittää ja niitä tulee noudattaa. (Ruiskuttajan käsikirja, 1996). Ympäristötuen piiriin kuulumattomillakin tiloilla hyvänä apuna torjunta-aineiden ympäristöhaittojen estämisessä toimii Ruiskuttajan käsikirja, josta saa kattavaa tietoa.

3.5 Ranta-alueiden maisema

Seuraavilla sivuilla on esitetty maisemanhoitosuunnitelmat osa-alueittain. Suunnitelmassa on pyritty hahmottamaan alueen ominaispiirteet sekä niiden kehittämisperiaatteet, mahdollisten virkistys- ja matkailutoimintojen sijoittuminen alueelle sekä maatalouden erityisympäristötuen alueet.

Aluekuvaukset lähtevät etelästä, Pitkämön kanjoneista ja jatkuvat järjestyksessä Ylistaron rajalle saakka. Aluekuvauksien jälkeen tulevat liitteinä osa-alueitten käyttösuunnitelmaluonnokset sekä pysähtymispaikkaverkoston kaavio. Osa-alueilta laaditut kasvillisuuskartat on saatavana erillisenä liitteenä monisteena.

Maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

1.

Avoin, säilytettävä näkymä
- pelto, aukea, avoin tila

Merkittävä, säilytettävä näkymä
- maisemaan, rakennuksiin

Solmukohta

Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta
- metsänreuna, rakennusryhmä, maasto

Erosiovaurioita
- sortuma tai maan valuma

Erityiskohde

Suojavyöhykkeet

15 metriä

20 metriä

25 metriä

Muu erityistukialueet

1. Kurikan kanjonialue

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue käsittää Kauha- ja Jalasjokihaarat alkaen Jalasjoen puolella Pitkämönranasta, Kauhajoen puolella sähkölaitosmuseolta ja ulottuen länsirannalla Kurikan keskustan urheilukenttien ja itärannalla Aronojan alueelle.

Kauha- ja Jalasjokihaaroissa aina jokien risteykseen asti rantatörmä on monin paikoin erittäin jyrkkä, joet virtaavat osin kanjonimaisessa uomassa. Rantojen jyrkkyys ja joen virtaus sekä vuorokausivaihtelu aiheuttavat rantojen eroosiota, isoimmat sortumat ovat jopa kymmenen metrin korkuisia. Rantojen alaosa on vedenrajassa pyritty sitomaan kiveyksillä, jotka kuitenkin ovat osittain sortuneet ja valuneet joen pohjalle.

Jokivarren lähialuetta leimaa pienipiirteinen topografian vaihtelu myös rantaviivan suunnassa: rannassa on runsaasti notkoja. Jokivarsilla on metsäkasvillisuus vallitsevana. Rantaniittyjä ei jyrkkien rantojen vuoksi juuri ole tai ne ovat hyvin kapeita. Viljelyalueet ovat kauempana joesta, missä maasto tasoittuu. Rantalehdot ovat suurimmaksi osaksi lehtipuuvaltaisia, mutta myös kuusivaltaisia sekä havu- ja lehtipuuvaltaisia esiintyy jonkin verran. Kurikan keskustaa lähestyttäessä pellot ja aukeat alueet ulottuvat lähes jokirantaan asti ollen vain kapean puu- ja pensasvyöhykkeen reunustamia.

Metsät ovat etenkin loivimmilla jokitörmillä hoidettuja. Kulttuurin vaikutus on selvin Jyllinkosken ja Moljakan patojen läheisillä alueilla.

Kaavoitus ja toiminnot

Pääosa alueen jokivarsista on yleiskaavassa osoitettu lähivirkistysalueeksi, avoimet alueet maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi. Rakentaminen on kaavassa sijoitettu länsipuolella ja jokien välisellä alueella (alueet 1 ja 2) saarekkeina aukeille pelloille. Itäpuolella (alue 3) rakennukset tukeutuvat tiukasti metsän reunaan ja metsäsaarekkeisiin.

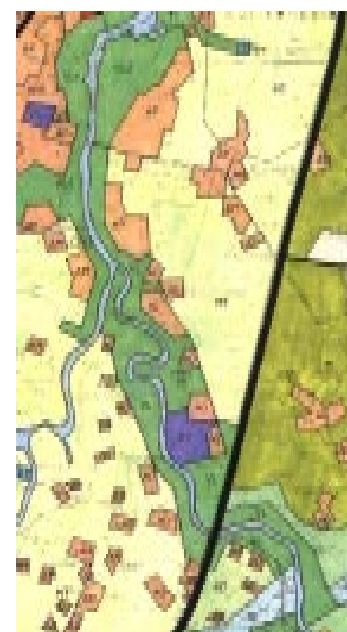
Maisemakuva ja sen kehittäminen

Jokivarren kasvillisuusvyöhyke tulisi säilyttää maisemallisesti yhtenäisenä Savilahden alueelta alkaen yläjuoksulle päin.

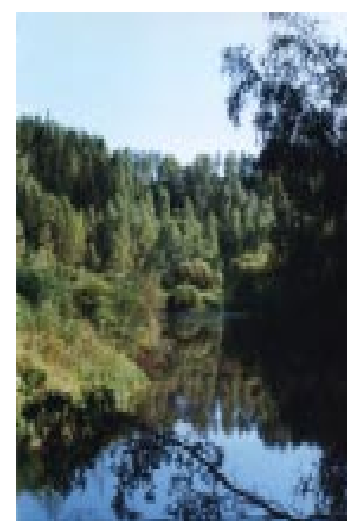
Avointen peltoalueiden (1, 2, 3, 4 ja 5) näkymät tulisi säilyttää.

Uudisrakentaminen tulisi sijoittaa maisemarakennetta hajoittamatta:

Savilahteen rajoittuvalla alueella (alue 3) rakennukset olisi sijoitettava metsäsaarekkeitten sisään ja pellon/metsän raja-alueille siten, että avoin yhteys pelloilta jokimaisemaan säilyy. Jokivarsien välisellä alueella sekä länsipuolella (alueet 1 ja 2) rakentamista voidaan harkitusti sijoittaa nykyisenkaltaisina saarekkeina peltokeskelle.

Ote osayleiskaavasta

Puiden reunustamaa Jalasjokea

Vapaa-ajan rakentaminen aivan joen rantaan on sekä maaperän eroosion että maiseman kannalta arveluttavaa. Rakentamista pitäisi ohjata kauemmaksi peltojen ja metsän rajamaastoon. Tällöin rantaan jäisi maisemallinen vyöhyke, joka tarjoaisi suojan myös eläimistöille.

Savilahden alueen ja kantatien varren (alueet 4 ja 5) olisi säilytettävä avoimina vastapainona länsirannan tiiviimmälle rakentamiselle ja muurimaiselle rantalehdolle. Savilahden alueen pensaikon ja rannan puuston ja -pensaikon pitäminen matalana säilyttää maiseman ominaispiirteet ja avaa kantatieltä näkymän keskusta-alueelle ja joelle.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Jalasjokihaarassa Koiviston (4:142) kohdalla on suunniteltu 15 metrin suojavyöhyke töyrän eroosioherkkyyden ja pellon kaltevuuden vuoksi. Vyöhyke tulisi rakentaa siten, että rannan avoin maisema säilyy, mieluummin niittynä.

Pitkämönrannan (9:275) puoleiselle töyrälle 25 metriä leveä suojavyöhyke on tarpeellinen, koska töyrä on erittäin jyrkkä ja pitkä sekä viettää jyrkästi jokeen. Lisäksi lohkoa laidunnetaan jokeen saakka, mikä saattaa aiheuttaa maanpinnan rikkoutumista ja lisätä näin eroosioriskiä. Rannat ovat erittäin eroosioherkkiä. Tällä alueella suojavyöhyke voi olla puuston muodostama, kuitenkin siten, että sen lomasta avataan muutama näkymä joelle.

Lohkolle numero 9:222 on suunniteltu 15 metriä leveä suojavyöhyke töyrän lyhyiden ja jyrkkyyden sekä erittäin eroosioherkän maan takia. Mutkassa voisi olla perusteltua perustaa jopa 25 metriä leveä suojavyöhykettä alueella, missä joki on syönyt töyrää ja missä töyrä on jyrkkää eroosioaurioiden ollessa jo näkyvissä. 25 metrin vyöhyke voi olla puuston muodostama, rannassa maaperää sitovan pensaikon käyttö olisi toivottavaa. 15 metrin vyöhykkeen kohdalla sopiva olisi matalampi pensainkko, jossa muutama korkeampi puu jäsennöisi maisemaa.

Kankaan kohdalta aina Saveenlahden kohdalle saakka (2:287, 2:301, Saveenlahden molemmat puolet) molemmiin puolin jokea voisi olla perusteltua perustaa 15 metriä leveät suojavyöhykkeet. Paisunta-alueilla suojavyöhykkeitä voidaan perustaa veden alle jäävälle töyrän osuudelle, jos veden alle jäävä osuus on tällä hetkellä viljelykäytössä. Mahdollista on perustaa vieläkin leveämpiä suojavyöhykkeitä riippuen tulvarajan korkeudesta. Aronjoen kohdalla tien ja joen väliin jäävä osuus olisi perusteltua jättää kokonaan suojavyöhykkeeksi. Jos siitä jätettäisiin vain osa suojavyöhykkeeksi, lohkoista tulisi hyvin pieni ja sen viljely ei olisi mielekäästä. Luonnonkasvillisuuden peittämät töyrät ovat molemmilla alueilla melko lyhyitä ja pellot viettävät jokeen. Näillä alueilla Kankaan puoleinen alue tulee pitää avoimena, niittykasvillisuus on suositeltavaa, rannassa voi kasvaa joitakin puita tai pensaita. Savilahden puolella suojavyöhykkeen ranta-alueella voisi olla kapea puu- ja pensaskaistan kuitenkin siten, että näköyhteys jokeen säilyy.

Muut erityisympäristötukikohteet

Saveenlahden alueen rantojen sekä Kankaan kaupunginosan ranta-alueelle soveltuvana tukimuotona voidaan käyttää myös maisemanhoidon erityistukea, jolla ranta-alueiden kasvillisuus pidettäisiin matalana ja pensoittumisen estettäisiin.

Lato tukeutuu metsän reunaan

Pelto joen rannalla, taustalla vastarannan sortuma

Jalasjokihaarassa Pitkämönrannan puoleisen töyrän lohkolle (9:275) soveltuva tukimuoto olisi myös maisemanhoidon erityistuki, perinnebiotooppi (ranta suoja-
vyöhykkeenä).

Alueella 5 Aronojan metsikön reunaan sekä alueella 4 Saveenlahden alueille olisi mahdollista rakentaa kosteikot. Saveenlahden alueella kosteikko tulisi pitää matalakasvuisena, Aronojan alueella rantavyöhykkeellä voisi olla metsikköön liittyvänä puita ja puuryhmiä.

Matkailu- ja virkistyskohteet

- A. Jyllinkosken sähkölaitosmuseo
- B. Sähkölaitosmuseon rannan kehittäminen, rantautumispaikka, mahdollisesti katos, soveltuu myös hyvin luontokohteeksi.
- C. Pitkämönrannan leirikeskus
- D. Pitkämön kesäteatteri
- E. Pitkämönrannan leirikeskuksen alueen liittäminen myös jokeen, pieneleirialueen tai rantautumispaikan rakentaminen Jalasjoen mutkaan, kts. käyttösuunnitelmapiirros.
- F. Saukkoranta, seurakunnan omistama leirikeskus

Muut kohteet

Pitkämönluoman suun lehdot	Lehtojensuojelualue
Pitkämönluoma	Arvokas pienvesi
Pitkämönluoma	Natura 2000-ehdotus
Kankaantien miljöökokonaisuus	Osayleiskaava AP/s
Kankaan vanha koulu	Osayleiskaava sr-2
Rauhoitetut kohteet	Muinaismuistolaki

Lisäksi alueen läheisyydessä majoitus- ja kahvilapalveluja tarjoaa mm. Lohikosken tila

Jokirannan sortumien aiheuttamia tuhoja

Maanmittauslaitos
Lupa nro 60/EPOH/97

2.

Avoin, säilytettävä näkymä
- pelto, aukea, avoin tila

Merkittävä, säilytettävä näkymä
- maisemaan, rakennuksiin

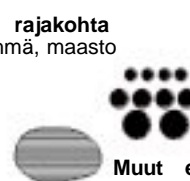
Solmukohta

selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta
- metsänreuna, rakennusryhmä, maasto

Erosiovaurioita
- sortuma tai maan valuma

Erityiskohde

Suojavyöhykkeet

15 metriä
20 metriä
25 metriä

Muut erityistukialueet

2. Kurikan keskusta

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue sisältää länsirannalla olevan Kurikan urheilukenttien alueen, vastarannalla Aronojan alueen sekä näistä pohjoiseen Kurikan keskustasta siltojen välisen alueen joen molemmin puolin.

Hallitsevina elementteinä ovat joen länsipuolella urheilualue hoidettuine ruohoalueineen, osin pensoittunut ja hoitamaton vanhan sillan vierusta sekä siltojen välissä kirkko ja tapuli hautausmaineen, seurakuntakeskus ja sen hoidettu puistomainen joen ranta.

Itäpuolella jokeen päin laskeutuvaa näkymää hallitsevat Kurikankylässä Vähä-Kurikan ja Rinta-Kurikan talot, niiden takana Aronoja ja sitä ympäröivät metsiköt sekä vanhan sillan molemmin puolin portiksi asettuvat rakennukset, etenkin vanha meijeri.

Siltojen välinen alue kantatien varressa on hajanainen ja rikkonainen, joen rannalla Hotelli Pitkä-Jussi hallitsee aluetta, jossa erottuvat vastakohtina hoidettu puistomainen alue ja osin pensoittunut joenrantavyöhyke.

Kaavoitus ja toiminnot

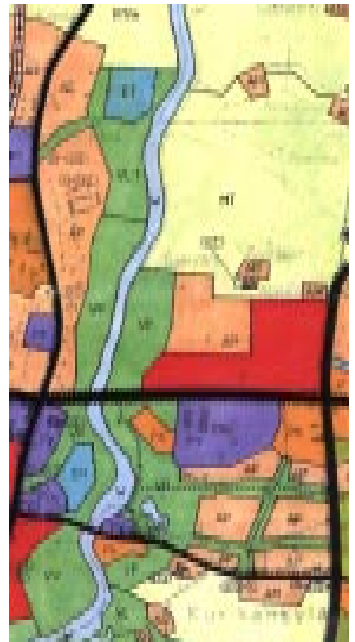
Yleis- ja asemakaavoissa joen rannat on osoitettu virkistys- ja urheilualueiksi lukuun ottamatta vanhan sillan itäpäätä, jossa rakentaminen rantaan asti on sallittua. Nämä alueet onkin jo rakennettu tiiviiksi portiksi molemmin puolin tietä. Hautausmaa-alue ja hotellin alue työntyvät virkistysalueille omina kokonaisuuksinaan.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Urheilualue (alue 1) on hyvin hoidettu nurmikenttien ympäröimä alue, joka rajautuu etelässä muurimaiseen lehtoon ja lännessä kenttiä ylempänä olevaan asutukseen. Aluetta voitaisiin kehittää puistomaiseen suuntaan siistimällä hoitamaton, osin pensoittunut ranta, alueella oleva lampi tuotaisiin esille puustoa ja pensaikko harventamalla. Samalla se voitaisiin yhdistää viherrakentamisella urheilupuistoon. Lammen alueelle olisi mahdollista perustaa uimaranta, joko itse lampeen tai jokeen, lisäksi lampi olisi yhdistettävissä jokeen, jolloin vesi saataisiin vaihtumaan muulloinkin kuin tulva-aikana.

Vanhan sillan vierustan siistiminen ja urheilualueen yhdistäminen rantapolulla hautausmaa-alueeseen toisi sen helpommin saavutettavaksi. Alueesta on laadittu erillinen käyttösuunnitelmaluonnos liitteessä 2.

Hautausmaan alue (alue 2) on hyvin hoidettu ja puistomainen ja se liittyy saumattomasti seurakuntakeskuksen puutarhaan ja nurmikkoalueeseen. Joen rantaan pitkin kulkee hiekkapolku, joka voitaisiin yhdistää etelässä urheilualueeseen ja pohjoisessa Reinikan alueelle suunniteltuun ulkoilureittiin. Hautausmaan ranta-

Ote osayleiskaavasta

Seurakuntatalon nurmikenttiä

Hautausmaa-aluetta

polulta voisi olla muutama selvä yhteys rantaan, joka alueella on puustoinen ja kapealta rantavyöhykkeeltä pensoittunut ja vaikeakulkuinen. Rantayhteydet olisi mahdollista järjestää vanhan sillan vierestä sekä seurakuntakeskuksen rannasta. Muutoinkin hyvin hoidetun hautausmaa-alueen nurmikkojen ulottaminen rantaan joitakin osin korostaisi alueen arvokkuutta ja kaupunkimaista luonnetta.

Kurikankylän (alue 3) olisi hyvä säilyttää avonaisena alueena, jonka keskeltä vanhat pihapiirit istutuksineen erottuvat maisemasta vastakohtana tien toisen puolen tiiviimmälle rakentamiselle. Samalla näkymä Saveenlahdelle ja urheilualueelle säilyisi. Aronojan puusto tulisi säilyttää selväpiirteisenä ja selvästi rajautuvana.

Siltojen välistä aluetta joen itäpuolella (4), voitaisiin tiivistää kantatien vieressä tapahtuvalla rakentamisella. Rakentaminen eheyttäisi tien vierustan hajanaista ja epäyhtenäistä rakennetta. Rakentamisella ei kuitenkaan saa sulkea Kurikanlahteelta avautuvaa näkymää Kurikanlahdelle ja joelle. Ammattioppilaitos ja Hotelli Pitkä-Jussi muodostavat omat kokonaisuutensa, joiden ympäristö on suhteellisen hyvin hoidettu.

Joen varsinaisen ranta-alueen kehittäminen kaupunkipuistomaiseen suuntaan eheyttäisi maisemakuvaa ja toisi joen helpommin tavoitettavaksi. Kulkua helpottamaan voitaisiin rakentaa rantaa myötäilevä polku, josta olisi yhteys rannassa olevalle pienvenelaiturille. Pienen sillan tai siltojen avulla Kurikanlahden poukamia voitaisiin käyttää polun osana. Alueelta pitäisi olla selkeät yhteydet silloille, joiden kautta päästään Reinikan alueelle ja toiseen suuntaan urheilukenttien poluille. Alueesta on liitteessä 3 erillinen käyttösuunnitelmaluonnos.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Aronojan varren puuston ja peltoalueen välisen rajan pitäminen selkeänä ja pensaiden raivaaminen, erityisympäristötukimuotona maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Samalla ojan kasvillisuusikäytävä säilyttäisi yhteyden metsäalueilta joelle.

Urheilukenttien hyvin hoidettua aluetta

Matkailu- ja virkistyskohteet

Virkistyskohteitten kehittäminen :

- A. Urheilualue, alueen jäsennöiminen ja liittäminen tiiviimmin keskusta-alueeseen, käyttösuunnitelma liite 2
- B. Hautausmaa-alue, liittäminen viereisiin alueisiin, käyttösuunnitelma liite 3
- C. Kurikanlahden ympäristö, kehittäminen kaupunkipuistona, käyttösuunnitelma liite 3

Matkailukohteita joen välittömässä läheisyydessä:

Kurikan kirkko ja tapuli

Muut kohteet, suojelukohteet:

Ala-Jyrä	osayleiskaava sr-1
Kurikka-Jyrä	osayleiskaava sr-1
Kirkko ja tapuli	osayleiskaava sr-1
Ruonamon talo	osayleiskaava sr-2
Seurakuntakeskus	osayleiskaava sr-2
Entinen meijeri	osayleiskaava sr-2
Rinta- Kurikka	osayleiskaava sr-2
Vähä-Kurikka	osayleiskaava sr-2
Myllyniemi	osayleiskaava sr-2

Joki Kurikan keskustassa

3. Saaren alue

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue sisältää Saaren kaupunginosan, joka tällä hetkellä on suurimmaksi osaksi maanviljelysalueena. Keskellä peltoaluetta on hallitsevimpana kaukolämpölaitos.

Kaavoitus ja toiminnot

Alue on osayleiskaavassa merkitty keskustatoimintojen ja pientalovaltaiseksi alueeksi, jokiranta puistoalueeksi.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Alueella on kaksijakoinen merkitys lähestyttäessä Kurikan keskustaa ja samalla jokea. Toisaalta se on muodostaa portin keskusta-alueelle, toisaalta ainoan vapaan näkymän peltoalueille. Aluetta voitaisiin kehittää näiden ristiriitojen yhteensovittamisella, siten, että kantatien risteysalueelle muodostettaisiin selvä portti tiiviimmällä rakentamisella. Jokiranta-alueen puisto käsiteltäisiin aivan rantaa lukuun ottamatta avoimena, peltomaisena, jolloin joki avautuisi sisääntulotieltä molempiin suuntiin.

Alueen rakentamisen aloittaminen olisi tärkeää, sillä pellot ovat alkaneet pensoitua ja antavat epäsiistin kuvan kaupungin pääsisääntulotiestä.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Uudesta sillasta pohjoiseen alueelle suositellaan 15 metriä leveää suojavyöhykettä. Pellot viettävät pitkällä matkalla reilusti jokeen ja maaperä on eroosioherkkää, lisäksi luontaisen kasvillisuuden peittämät töyrät ovat lyhyitä. Suojavyöhykkeiden kasvillisuus tulisi pitää matalana.

Matkailu- ja virkistyskohteet

Kun alue lähtee rakentumaan, niin jokivarren puistoalueet voidaan liittää luontevasti keskusta-alueen kaupunkipuistoon uuden sillan alitse esim. ulkoilureitteinä.

Jokivarressa oleva laituri ja rantautumispaikka palvelisi hyvin myös kaavailtua asuntoaluetta.

Näkymä sisääntulotieltä

4.Reinikan alue

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue sisältää Reinikan kaupunginosan joen länsipuolella uudesta sillasta jätevedenpuhdistamolle saakka.

Alueella asutus on pientalovaltaista ja se on keskittynyt nauhamaisena Kurikan tien varteen. Joen rannassa on muutama omakotitalo, muutoin rannat ovat pääosin metsävaltaisia ja näkymä tieltä joelle on suljettu.

Kaavoitus ja toiminnot

Alue on osayleiskaavassa ja asemakaavassa pientalovaltaista aluetta, jokiranta lähivirkistysaluetta.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Joen suunnasta ja uudelta sillalta alueen rantojen puusto muodostaa yhtenäisen muurin, joka avautuu vain hieman kahden pellon kohdalla. Rantapensaikkaa voisi karsia peltojen kohdalta, jolloin alue jäsennöityisi selkeämmin. Muutoin puuston ja metsikön säilyttäminen muurimaisena luo hyvän taustan vastarannan avoimemmalle maisemalle. Rannan kaksi omakotitaloa hyvin hoidettuine puutarhoineen muodostavat sillalta katsottuna päätteen joen mutkaan ja samalla keskustan rakentamiselle.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

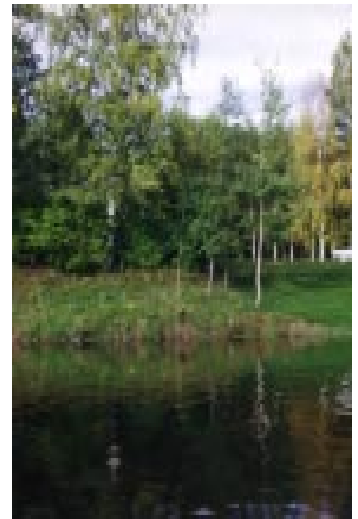
Uudesta sillasta kahdelle alueella olevalle pellolle suositellaan 15 metriä leveää suojavyöhykettä. Pellot viettävät pitkällä matkalla reilusti jokeen ja maaperä on eroosioherkkää, luontaisen kasvillisuuden peittämät töyrät ovat lyhyitä. Vyöhykkeiden kasvillisuus olisi pyrittävä pitämään matalana, mahdollisesti muutamien puuryhmien jäsennöimänä.

Matkailu- ja virkistyskohteet

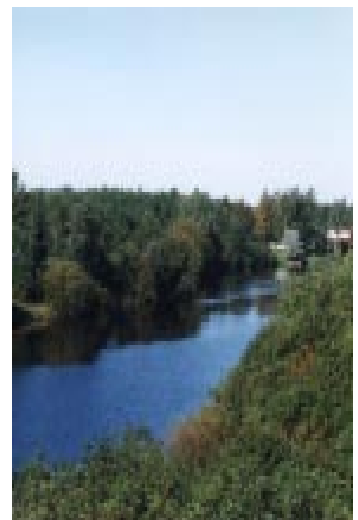
Rannan puistoalueet voidaan liittää keskustasta ja hautausmaalta tulevaan ulkoilureittiin. Puistoalueella voisi olla pienimuotoinen urheilualue sekä pääsy joelle ainakin puhdistamon rannasta. Alueen ulkoilureitin on esitetty liitteessä 4.

Muut kohteet, suojelukohteet

Suojeluskuntatalo	osayleiskaava sr-2
Ala-Reinikka	osayleiskaava sr-2
Reinikka	osayleiskaava sr-2

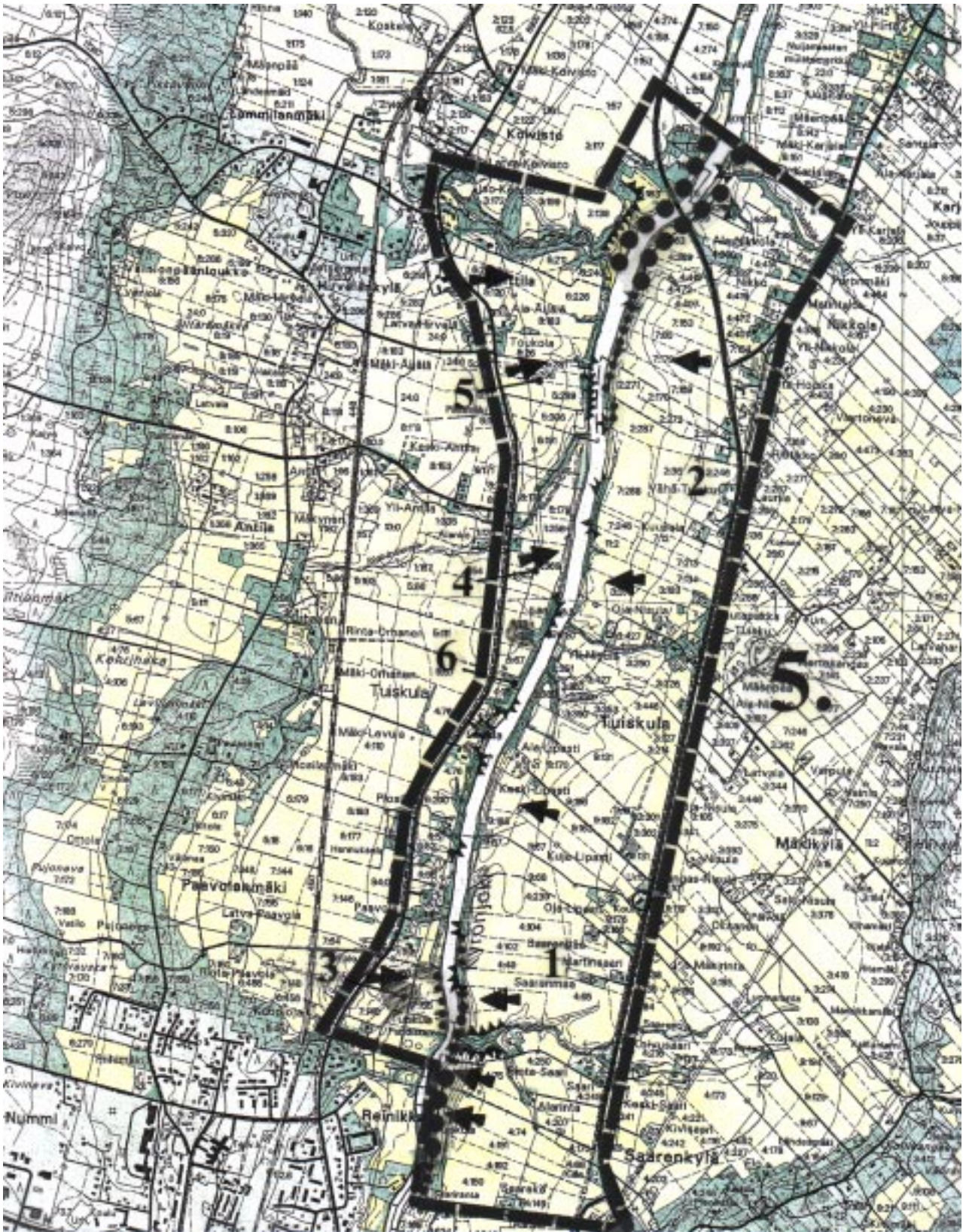

Nurmikon ja metsän raja

Rannan muurimaista puustoa

Maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

5.

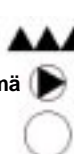
Avoin, säilytettävä näkömä

- pelto, aukea, avoin tila

Merkittävä, säilytettävä näkömä

- maisemaan, rakennuksiin

Solmukohta

Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta

- metsänreuna, rakennusryhmä, maasto

Erosiovaurioita

- sortuma tai maan valuma

Erityiskohde

Suojavyöhykkeet

15 metriä

20 metriä

25 metriä

Muut erityistukialueet

5. Kurikan peltomaisema

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue käsittää joen länsirannat Kurikan jäteveden puhdistamolta Panttilan Nenättömänluoman alueelle sekä itärannat Kurikan Saaren kaupunginosasta Ilmajoen puolelle Klöpäojan alueelle.

Tätä maisema-aluetta leimaavat joen itäpuolella loivasti jokeen päin viettävät pellot, rakennukset ovat omina pihapiireinään kantatien varrella, vain muutamat sijoittuvat keskelle peltoa lähemmäksi jokea. Kantatieltä jokialue on koko matkan hahmotettavissa, vaikka tienvarren asutus ja istutukset sen välillä peittävätkin. Joen ranta on osin avoin, osin puuryhmien ja pienten metsiköiden peittämä, jotka ryhmittyvät kuitenkin selviksi kokonaisuuksiksi. Katkon peltoalueelle muodostaa Saarenoja, joka erottuu selväpiirteisenä vihervyöhykkeenä kantatieltä joelle asti.

Länsipuolella vanha tie kulkee lähellä joen rantaan, ja asutus leviää nauhamaisena tien ja joen välissä. Tietä kuljettaessa jokimaisema on suljettu, ja avautuu joelle vasta hieman ennen Niemenojaa olevan koivikon jälkeen. Niemenojalta Panttilaan mentäessä pellot laskeutuvat loivasti jokea kohti ja koko jokilaakso ja vastarannan pellot ovat näkyvillä. Nenättömänluoma ja sen korkea puusto katkaisevat selvästi maiseman.

Alue jatkuu samantyyppisenä aina Koskenkorvalle saakka. Se on käsitelty kuitenkin kahdessa osassa, koska kolmostien silta sekä molemmin puolin jokea siihen laskevat luomat puustoineen ja pensaineen katkaisevat alueen ja varsinkin jokea pitkin kuljettaessa poikkeavat selvästi ympäristöstään.

Kaavoitus ja toiminnot

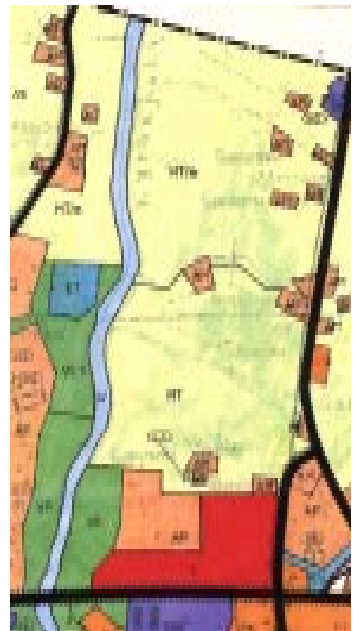
Kurikan keskustan osayleiskaava ulottuu joenvarressa Tuiskulan koululle saakka. Alueet länsirannalla on Saarenojaan asti osoitettu maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, Saarenojasta eteenpäin molemmin puolin jokea lisäksi merkittäväksi kulttuurimaisemaksi.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Itäranta

Itärannan jokeen päin laskeutuvien peltojen avoimien jokimaisemien, puu- ja pensasryhmien sekä maatalojen talouskeskusten rytmittely tulisi säilyttää selväpiirteisenä.

Saarenkylän (alue 1) kohdan avoimet yhteydet jokeen sekä Saarenojan varren selvästi rajautuva jokeen yhdistyvä puusto tulisi säilyttää.

Ote yleiskaavasta

Tuiskulan kylästä kolmostien sillalle (alue 2) avoimet jokimaisemat sekä selvästi ympäristöstään rajautuvat puusto- ja metsäryhmät tulisi säilyttää, samoin niiden selkeä raja avoimeen maisemaan.

Länsiranta

Länsirannalla maisema on suljetumpi, joki avautuu vanhalle tielle vain muutamilta kohdilta. Avoimia yhteyksiä jokeen on heti puhdistamon jälkeen (alue 3), sekä Niemenojan molemmin puolin (alueet 4 ja 5). Näiden alueiden näköyhteys joelle tulee säilyttää ja metsäsaarekkeiden reunojen matalaa pensaikkoa tulisi karsia.

Levulan kohdalla (alue 6) maisema jäsentyy selvien metsäsaarekkeiden avulla ja siitä alkaa istutettu, maaston notkelmia myötäilevä koivikko, joka erottuu myös sekä kantatieltä että joelta. Koivikon kasvaessa sitä joudutaan harventamaan, samalla voitaisiin avata muutama näköyhteys joelle.

Alueen pohjoisosassa Panttila ja Nenättömänluoman puusto katkaisee maiseman. Nenättömänluoman vartta voitaisiin selkeyttää avaamalla alueelle polkuyhteyden Panttilan keskustasta joelle ja joen vartta pitkin sillalle.

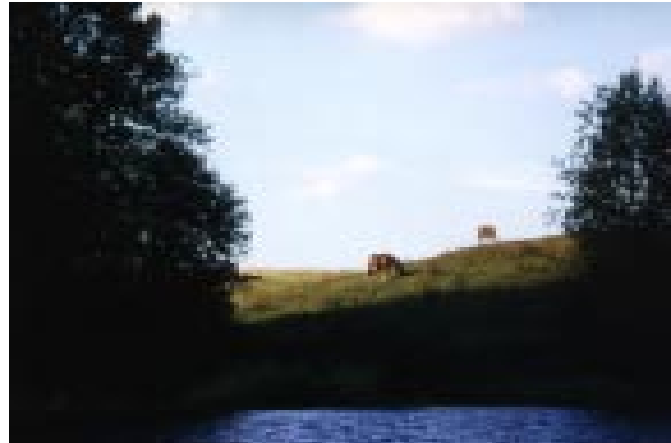
Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Lohkolle 4:150 idänpuolella 15 metrin suojavyöhykettä, koska töyrä on eroosioherkkää ja pellot viettävät loivasti jokeen. Suojavyöhyke voi olla osittain puustoinen.

Aukean ja pellon vaihtelua

Laiduntamista joen rannalla

Lohkoille 4:192, 4:191, 4:74 ja 4:75, jotka ovat Saaren kaupunginosan ja Saarenojan välissä suositellaan jätettäväksi 25 metriä leveää suojavyöhykettä. Perusteluina ovat eroosioherkkyys (sortumia töyrällä), pellon voimakas kaltevuus jokeen sekä mahdollisen tulvan nouseminen töyrälle sen pitkän ja alavan muodon vuoksi. Maisema tulisi tällä välillä käsitellä avoimena.

Lohkoille Saarenojan jälkeen alajuoksulle päin Saarenmaahan saakka suositellaan 20 metriä leveää suojavyöhykettä perustuen eroosioherkyyteen, pellon kaltevuuteen ja töyrän lyhyteen. Myös tämä maisema tulisi käsitellä avoimena.

Lohkoille 4:49 ja 4:102 suositellaan eroosioherkkyyden ja töyrän lyhyden perusteella 15 metriä leveää suojavyöhykettä. Vyöhyke voi näillä alueilla olla selvästi rajautuva metsäsaareke, joka yhdistyy viereisiin saarekkeisiin.

Kolmostien sillan vieressä lohkoille 2:287, 2:271, 7:169, 7:179, 7:80 ja 7:153 perustuen eroosioherkkyyteen ja peltojen kaltevuuteen sekä osittain töyrän lyhyteen suositellaan 15 metriä leveää suojavyöhykettä. Näköyhteys jokeen tulisi säilyttää muutamissa jo olemassaolevissa matalamman kasvuston paikoissa, samoin selviksi rajapinnoiksi esitettyjen metsäsaarekkeiden vieressä vyöhyke tulisi olla matalakasvuinen.

Kolmostien molemmin puolin lohkoille 8:183, 1:57, 1:20, 4:407, 4:472, 4:419, 4:389, 4:363, 8:204, 4:394 ja 8:150) jokea sekä ylä- että alajuoksulle päin suositellaan vähintään 25 metriä leveää suojavyöhykettä. Perustelu näin leveälle kaistalle löytyy tulvaherkkyydestä, eroosioherkkyydestä (töyrällä havaittavissa sortumia) ja peltojen kaltevuudesta jokeen. Lisäksi luonnonkasvillisuuden peittämä töyrä on melko lyhyt. Vyöhyke leviää hieman Nenättömänluoman sekä Klöpäojan varteen. Sillan vierustojen vyöhykkeet tulisi rakentaa matalana, jokinäkymät säilyttäen. Klöpäojan varren puuston selvä rajausta tulisi säilyttää.

Lohkoille (7:148, 7:155 ja 7:160) idänpuolelle jokea puhdistamon jälkeen suositellaan 15 metriä leveää suojavyöhykettä, maa on eroosioherkkää ja loivasti jokeen päin kaltevaa. Vyöhyke rakennetaan matalana, siten että näköyhteys rannassa olevien puiden lomasta jokeen säilyy.

Muut erityisympäristötukikohteet

Saarenojan, Klöpäojan, Niemenojan sekä Nenättömänluoman ranta-alueet, itäpuolella kantatien ja joen välissä, länsipuolella vanhan tien ja joen välissä soveltuvat maisemanhoidon- ja luonnon monimuotoisuuden tukemisen erityistukikohteiksi. Nämä alueet muodostavat selkeät maisemalliset katkokset jokivarteen, ja toisaalta ovat eläimistölle ainoita suojaisia kulkureittejä metsäalueilta jokivarteen. Ojien ja luoman varret tulisi käsitellä kuitenkin selkeästi rajautuvina elementteinä.

Alueella on muutama laidunalueena käytettävä jokirantapello, joille soveltuva tukimuoto olisi maisemanhoidon erityistuki, perinnebiotooppi.

Kosteikkojen perustamiselle mahdollisia paikkoja on joen itäpuolella puhdistamon viereisellä pellolla, Tuiskulan kohdalla sekä Niemenojan läheisyydessä.

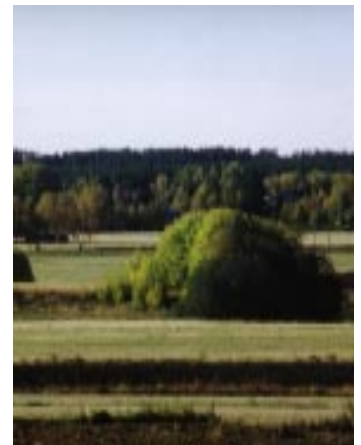
Matkailu- ja virkistyskohteet

Alueella ei ole varsinaisia matkailu- ja virkistyskohteita. Jokivarressa on useita vapaa-ajanasuntoja, jotka yleensä on istutettu maisemaan hyvin, ne tukeutuvat maastoon ja istutuksiin. Muutama uudempi saunarakennus on rakennettu avoimelle paikalle ja ne vaatisivat puustoa tuekseen. Alueella tulee kuitenkin välttää liian hoidettua ja alueelle vierasta "puutarharakentamista".

Muut kohteet

Tuiskulan koulu

osayleiskaava sr-2

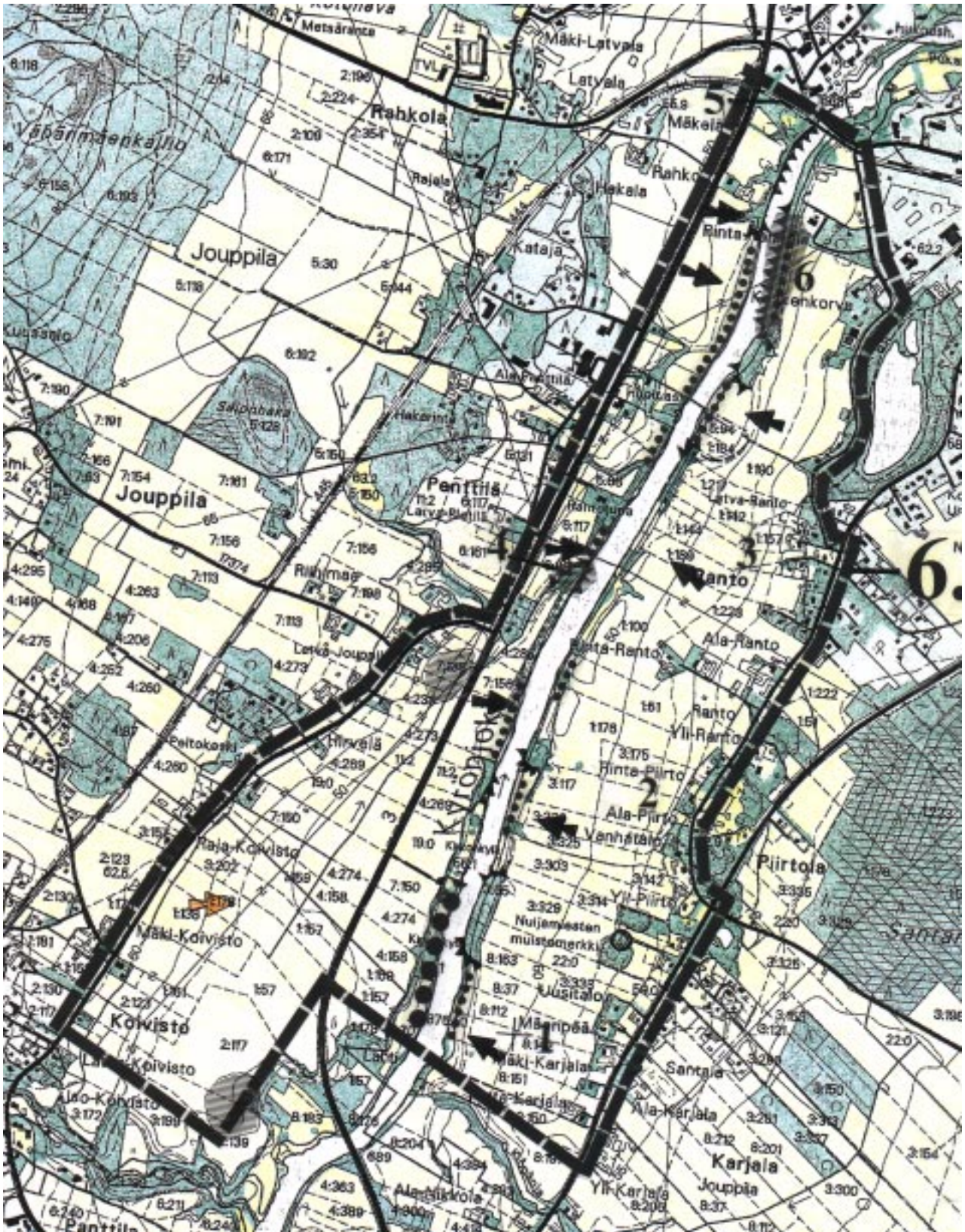

Puuston rytmittämää maisemaa

Puustoon tukeutuva mökki

Maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

6.

	Avoin, säilytettävä näkymä - pelto, aukea, avoin tila		Selväpiirteinen, säilytettävä raja-kohta - metsänreuna, rakennusryhmä, maasto		Suojavyöhykkeet
	Merkittävä, säilytettävä näkymä - maisemaan, rakennuksiin		Eroosiovaurioita - sortuma tai maan valuma		15 metriä
	Solmukohta		Erityiskohde		20 metriä
					25 metriä
					Muut erityistukialueet

6. Koskenkorvan peltomaisema

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue käsittää joen itärannat Klöpäojalta ja länsirannat Nenättömänluomalta Koskenkorvan rautatiesillalle.

Tätä maisema-aluetta leimaavat joen itäpuolella melko jyrkästi jokeen päin viettävät avoimet pellot, rakennukset ovat omina pihapiireinään kantatien, Santavuorentien ja Alatien varrella. Klöpäojan kohdalla jokialue on hahmotettavissa myös kantatieltä, jonka jälkeen tie erkanee kauemmaksi joesta ja välitön yhteys katkeaa. Joen ranta on osin avoin, osin puuryhmien ja pienten metsiköiden peittämä. Avoin viljelysmaisema rajautuu rannalla olevaan havumetsikköön, joka jatkuu rantametsikkönä rautatiesillalle saakka.

Joen länsiranta Panttilan vanhan tien ja 3-tien välissä on avointa viljelysmaisemaa. Ranta-alueet ovat sillalta aina Koskenkorvan laidunalueelle asti korkean puuston peittämät yhtä hieman alempana sijaitsevaa rantapeltoa lukuun ottamatta. Panttilan tien risteyksen jälkeen joki ranta on suljetumpi ja rakennukset istutuksineen jäsenöivät aluetta. Aivan Koskenkorvan taajamaa ennen Rinta-Rahkolan kohdalla joki pilkahtaa näkyviin painanteen kohdalta.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Itäranta

Itärannan avoimet yhteydet jokimaisemaan Klöpäojan (alue 1), Piirtolan (alue 2) ja Rannon (alue 3) kohtien pelloilla tulisi säilyttää avoimina. Rakentamisen tulisi painottua kantatien varteen ja vanhojen rakennusryhmien tuntumaan. Jokirannan puuston ja pellon rajauksien pitäminen selkeinä jäsenöi ja rytmittää joen rantaa.

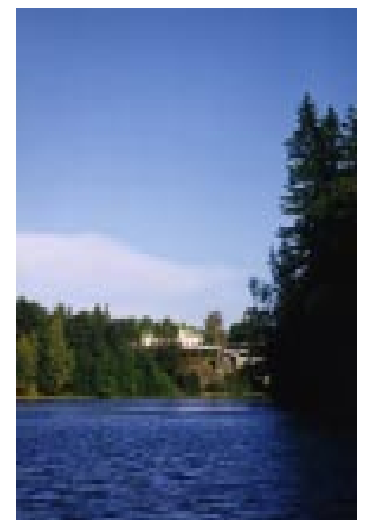
Rautatiesillan vieressä olevalla havumetsiköllä (alue 6) on Ilmajoen kunnan luontoselvityksessä todettu olevan paikallista suojelumerkitystä. Sen sijainti taajaman tuntumassa tarjoaa mahdollisuuksia opetus- ja virkistyskäyttöön

Primalcon Koskenkorvan tehdas on selkeä maamerkki, joka teitä pitkin kulkiessa erottuu selvästi taajamaan yläpuolella. Myös jokea pitkin liikuttaessa se näkyy jo kaukaa Kurikan puolelta viljelysmaisemien yllä.

Länsiranta

Länsirannan peltojen avoimien jokimaisemien, puu- ja pensasryhmien sekä maatilojen talouskeskusten rytmittely tulisi säilyttää selväpiirteisenä. Penttilän kohdan (alue 4) kuusiryhmä ja sen vieressä olevat avoimet pellot tulisi säilyttää.

Rautatiesillan vieressä (alue 5) olevaa puustoa voisi harventaa siten, että näköyhteys 3-tieltä vanhalle Koskenkorvan osuusmeijerille avautuisi.

Näkymä Koskenkorvan sillalle

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Klöpäojan suulle, lohko 8:150 sekä vastapäätä länsirannalle lohkoille 1:157 ja 1:20 suositellaan jätettäväksi vähintään 25 metriä leveää suojavyöhykettä. Perustelu näin leveälle kaistalle löytyy tulvaherkkyydestä, eroosioherkkyydestä (töyrällä havaittavissa sortumia) ja peltojen kaltevuudesta jokeen. Lisäksi luonnonkasvillisuuden peittämä töyrä on lyhyt. Vyöhyke leviää hieman Klöpäojan varteen.

Joen itärannan lohkoille 8:142, 8:112, 8:37 sekä 3:325, 3:329 ja 3:117, 1:51, 1:189, 1:144, 1:184, 5:94 sekä Koskenkorvan lohkolle on suunniteltu 15 metriä leveää vyöhykettä eroosioherkkyyteen, töyrän lyhyteen, peltojen kaltevuuteen ja luonnonkasvikaistan lyhyteen perustuen. Koskenkorvan lohkon kohdalle esitetään 15 metriä leveää vyöhykettä, vaikka töyrä onkin puustoista. Perusteluna tälle ovat töyrän eroosio- ja sortumisherkkyyks sekä töyrän jyrkkyys. Puustoa ei saa missään tapauksessa poistaa töyrältä ainakaan kerralla, koska se saattaisi aiheuttaa maamassojen sortumisen jokeen. Ilmajoen kunnan luontoselvityksen mukaan lohkon kohdalla oleva havumetsikkö säilyttää luonnonarvonsa, jos siellä ei tehdä metsätaloudellisia hakkuita. Täydellinen hakkuiden lopettaminen saattaa kuitenkin johtaa alueen kuusettumiseen ja tästä johtuvaan kenttä- ja pensaskerroksen häviämiseen. Siksi kuusia on varovasti poistettava. Kaikki muut itärannan suojavyöhykkeet sijoittuvat aukeille rannoille ja perustettavat suojavyöhykkeet tulisi rakentaa niittyinä, jotka mahdollisesti reuna-alueiltaan sisältäisivät viereisiin metsikköihin liittyviä puita.

Jokivartta Klöpäojan suulla

Joen länsipuolelle lohkoille 4:233, 7:113, 7:156 sekä 6:86, 6:117 ja huoltoaseman molemmin puolin oleville lohkoille olisi perusteltua tehdä 15 metriä leveää suojavyöhykettä pellon kaltevuuden ja luonnonkasvikaistan lyhyden vuoksi. Myös nämä lohkot sijaitsevat suhteellisen aukeilla alueilla, ja ne tulisi perustaa niittyinä, huoltoaseman eteläpuolen loholla voidaan käyttää korkeampaa kasvillisuutta ja puustoa.

Muut erityisympäristötukikohteet

Kuusikot sekä Koskenkovan lohkon kohdalla että länsipuolella lohkon 6:86 kohdalla soveltuvat maisemanhoidon- ja luonnon monimuotoisuuden tukemisen erityistukikohteiksi. Nämä alueet muodostavat selkeät maisemalliset katkokset jokivarteen ja oja länsirannalla tarjoaa eläimistölle suojaisen kulkureitin metsäalueelta jokivarteen. Itärannan metsikkö puolestaan yhdistää peltoalueet Pukarankosken alueeseen ja rikastuttaa sieltä käsin alueen eläimistöä.

Panttilan puolen pelloilla kolmostien sillan vieressä sekä Panttilan tien risteuksen tuntumassa on kosteikkojen rakentamiseen soveltuvia alueita.

Matkailu- ja virkistyskohteet

Jokivarressa on muutama vapaa-ajanasunto, jotka on istutettu maisemaan hyvin, ne tukeutuvat maastoon ja istutuksiin.

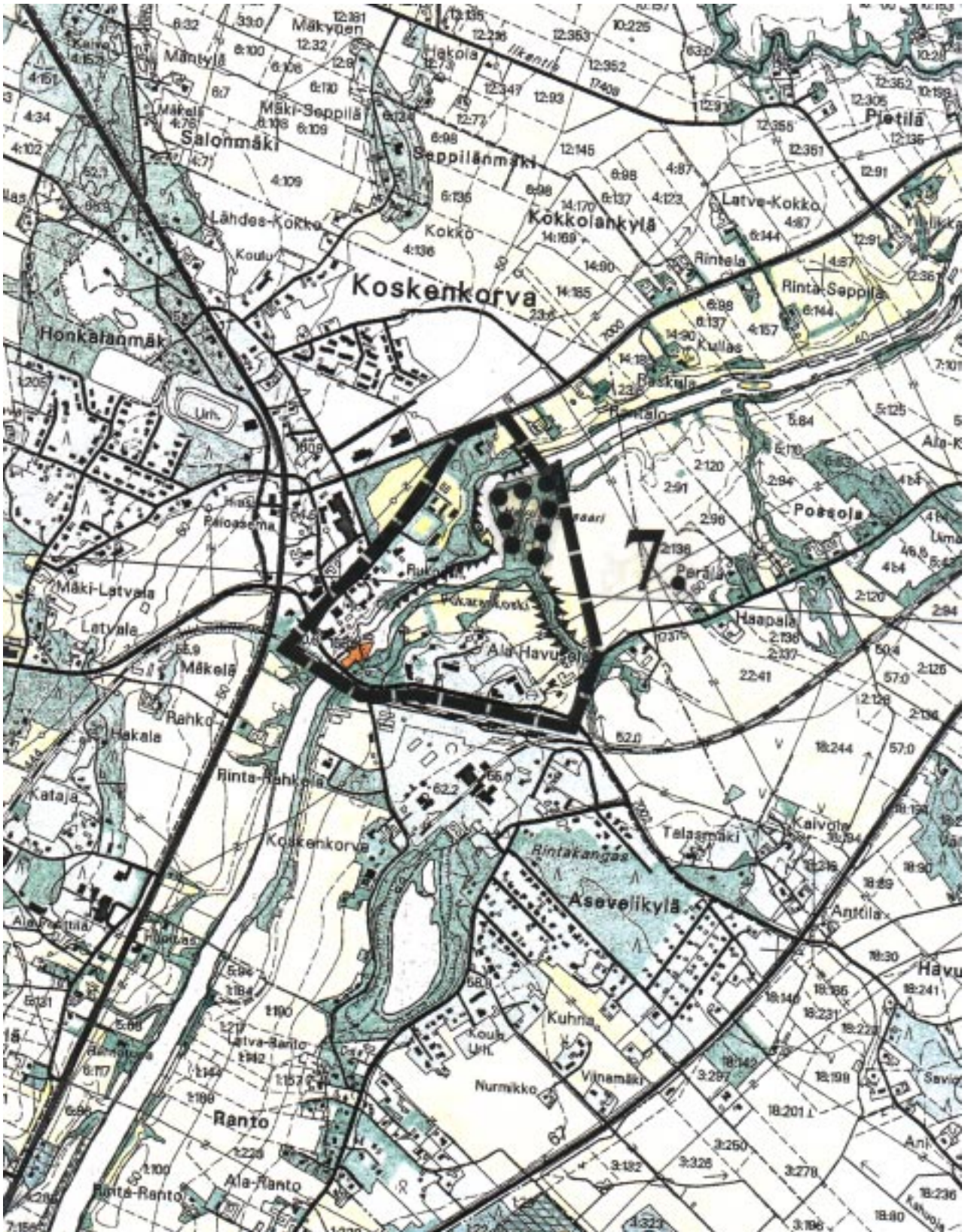
Länsirannan ns. Koskenkorvan laidunalueesta on tehty erillinen käyttösuunnitelma, jossa on tutkittu alueen käyttömahdollisuutta pienenä, lähinnä vesillä liikkujia palvelevana leirintä- ja rantautumisalueena. Lisäksi tutkittu mahdollisten vapaa-ajan rakennusten sekä uimarannan ja venelaiturin sijoittumista alueelle. Alueen rakentamisen on ajateltu palvelevan yhteisöjä tai seuroja, jotka voisivat sijoittaa alueelle jäsenilleen tarkoitettuja mökkejä. Rakentamisen tulee kuitenkin olla tarkoin säädeltyä, jopa tyyppiirrustusten käyttöä alueen rakentumisessa voitaisiin kokeilla.

Idänpuolen rakennukset tukeutuvat puustoon

Muut kohteet

Nuijamiesten muistomerkki
Primalcon tehdas

Maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

7.

	Avoin, säilytettävä näkymä - pelto, aukea, avoin tila		Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta - metsänreuna, rakennusryhmä, maasto		Suojavyöhykkeet 15 metriä 20 metriä 25 metriä
	Merkittävä, säilytettävä näkymä - maisemaan, rakennuksiin		Erosiovaurioita - sortuma tai maan valuma		Erityiskohde
	Solmukohta		Erityiskohde		Muut erityistukialueet

7. Pukarankosken alue

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue ulottuu Koskenkorvan silloilta pohjoiseen entisen Västilän koulun tontille. Alue rajautuu itärannalla sillan kupeesta joen rantaan laskeutuvaan Sairontiehen sekä peltoalueisiin, länsirannalla Koskenkorvan taajamaan.

Aluetta hallitsee Pukarankosken pato, jonka molemmilla rannoilla sijaitsevat voimalaitokset ovat toimineet 1990-luvulle saakka. Jäänteenä silloin palaneesta laitoksesta on länsirannalla luonnonkivisokkeli, itärannan voimalaitoksesta on generaattori poistettu, turbiinit ovat paikallaan, tosin pahasti ruostuneina.

Välittömästi kosken vieressä länsirannalla on yhä toiminnassa oleva korpputehdas ja vanha Koskenkorvan osuusmeijeri, liikekeskus alkaa heti joen törmältä. Itärannalla hieman ylempänä sillan vieressä on entinen lottakahvila.

Ilmajoen kunnan luontoselvityksen mukaan Pukarankosken länsiranta padolta vanhalle Västilän koulun tontille saakka on edustava esimerkki jokivarren lehtokasvillisuudesta lukuun ottamatta joitakin lähes rantaan asti hoidettuja pihoja. Valtapuina ovat tuomi ja harmaaleppä. Myös itärannalla on rehevää kasvillisuutta, mutta alue on hajanaisempi eikä muodosta sellaista kokonaisuutta kuin länsiranta

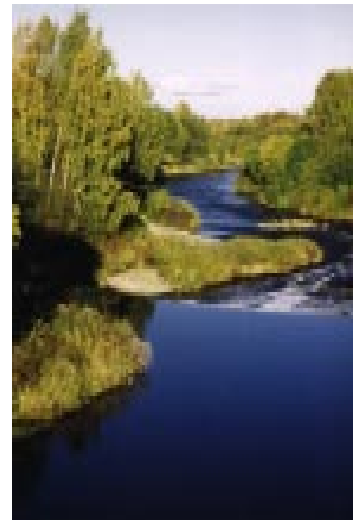

Kaavoitus ja toiminnot

Länsiranta sillan kupeessa on rakennuskaavassa osoitettu teollisuusalueeksi ja padon jälkeen aina Västilän koulun tontille saakka puistoksi. Itäranta on puistoaluetta lukuun ottamatta voimalaitosrakennuksen ympäristöä.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Alue muodostaa sekä luonnoiltaan että rakennetulta ympäristöltään ainutlaatuisen kokonaisuuden. Rantalehdot ympäröivät aluetta lähes joka puolelta tiiviisti, ainoastaan koilliskulman pellot avaavat hieman maisemaa. Pato ja sitä ympäröivät rakennukset muistuttavat perinteiltään vankan teollisuuskeskuksen olemassaolosta. Alue poikkeaa myös maastomuodoiltaan ympäristöstä, korkeuserot ovat verrattain suuret ja maisemaa voidaan tarkastella myös ylhäältäpäin siltojen suunnasta.

Pukarankoski sillalta nähtynä

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Havuselansaaren rannoille on esitetty 25 metriä leveää suojavyöhykettä, jolla tässä tarkoitetaan lähinnä koko alueen perustamista suojavyöhykkeeksi. Perusteluna mahdollisimman leveälle suojavyöhykkeelle on alueen sijaitseminen poh-

javesialueella ja mahdollisen tulvan noustessa alue jää veden peittoon. Alue on hyvin kaunista ja tarjoaa eläimille elin- ja lisääntymispaikkoja. Saaren keskellä olevaa lampea voitaisiin hyödyntää myös virkistyskäytössä.

Muut erityisympäristötukikohteet

Havuselansaareissa olevat pellot soveltuisivat paitsi suojavyöhykkeiksi, niin myös maisemanhoidon erityistukikohteeksi. Alueen pitäminen avoimena ja pusikoitumisen estäminen säilyttäisi alueen luonteen viljelysmaiseman jatkona.

Matkailu- ja virkistyskohteet

Alueesta on laadittu erilliset käyttösuunnitelmaluonnokset, jotka on esitetty liitteissä 5 ja 6.

Käyttösuunnitelmassa Pukarankoskea käsitellään kolmena eri osa-alueena. Aluejako on toiminnallinen, mutta se soveltuu samalla myös maiseman käsittelyn perustaksi.

1. Luontopolku

Alue Västilän koululta padolle soveltuu hyvin luontopolun muodostamiseen. Ranta-alueilla on runsas linnusto ja se tarjoaa suojaa monille eläinlajeille. Alueen lehdot, rantaniityt ja pensaikot ovat säilyttämisen arvoisia, kaakkoisrannalla kasvaa mm. runsaasti harvinaiseksi luokiteltua lehtopalsamia.

Alueelle voisi rakentaa pienimuotoisen luontopolun, joka saisi alkunsa vanhan Västilän koulun tontilta ja sen kohdalla rannassa olevasta poukamasta. Poukamaan olisi lisäksi mahdollista sijoittaa venelaituri, joka alajuoksulta tultaessa viimeisenä paikkana palvelisi veneilijöitä. Polku jatkuisi rantaa pitkin kohti patoa, matkalla voisi olla istuskelupaikkoja, pääsy rantaan kalastamaan parista kohtaa sekä opasteita, joissa esiteltäisiin alueen eläimistöä ja kasvillisuutta.

Polun sijainti keskellä taajamaa tarjoaisi hyvät mahdollisuudet myös sen käyttämiseksi opetustarkoituksiin. Lehtokasvillisuuden huono kulutuskestävyys on kuitenkin otettava huomioon, mikäli aluetta otetaan laajemmin käyttöön. Selkeä maisemaan soveltuva polkuverkosto kanavoisi liikkumista, ja säästäisi helposti haavoittuvaa kasvillisuutta.

2. Kulttuuri ja matkailu

Länsirantaa padon kohdalla voitaisiin kehittää tarjoamalla matkailupalveluita, jotka pohjautuisivat alueen perinteeseen teollisuuskeskukseksi. Kehitystyö on pääasiassa riippuvainen alueen yrittäjien kiinnostuksesta. Pukarankosken padon uudet omistajat voisivat kuitenkin padon kunnostuksella ja siihen liittyvillä rakenteilla tarjota hyvän lähtökohdan alueen kehittämiseksi myös matkailukohteena:

Koski nousuesteenä kalalle

Itärannan voimalaitos olisi esimerkiksi mahdollista ottaa käyttöön kunnostamalla nykyinen, paikallaan oleva turpiini ja hankkimalla generaattori. Laitos voisi toimia museona, joka yksinkertaisesti havainnollistaisi sata vuotta vanhan voimalaitoksen toimintaa.

Länsirannan voimalaitoksen luonnonkivisokkelin yhteyteen voitaisiin rakentaa yksinkertainen sulkulaitteisto, joka mahdollistaisi jokivene liikenteen Kurikan ja Ilmajoen välillä, ja samalla se avaisi yli 50 km jokea liikennöitäväksi. Sulkulaitteisto edellyttäisi myös alakanavan syventämistä jonkin verran.

Kalaportaan rakentaminen padon yhteyteen tai kiertämään itärannan kautta poistaisi kalojen nousuesteen.

Koskenkorvan taajaman läheisyys tarjoaa myös tukea patoalueen kehittämisen matkailukohteena. Alueellahan on jo perinteen pohjalta kehittyntä museotoimintaa, ravintola Koskenkuohon tiloissa toimiva viinatehdasmuseo.

3. Virkistys

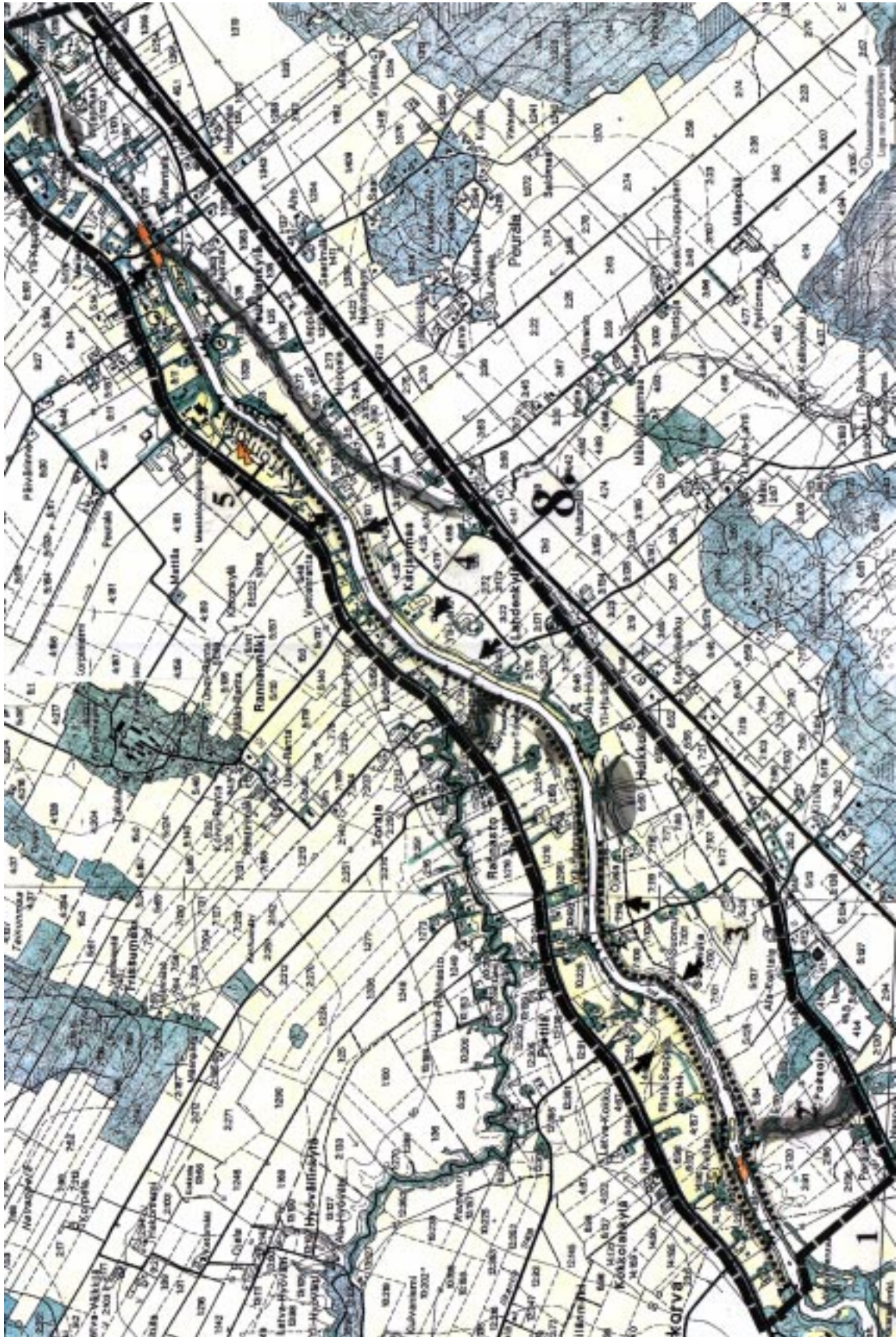
Länsirantaa voitaisiin kehittää virkistysalueena, johon sijoitettaisiin uimaranta, rantapolku, josta olisi yhteydet rantaan, voimalaitoksen alakanava perattaisiin. Alue jätettäisiin kuitenkin näitä pieniä alueita lukuun ottamatta luonnontilaan, enimmäkseen kaatuneet puut ja risut korjattaisiin pois.

Länsirannalta voitaisiin järjestää yhteys rantaa pitkin siltojen alta Koskenkorvan sahan tontille, jossa päärakennus on purettu, mutta vanha tiilinen kuivaamorakennus voisi tarjota mahdollisuuden alueen kehittämiseen matkailu- ja virkistystarkoituksiin. Lisäksi saataisiin yhteys Länsirannan kuusimetsikköön, jota voitaisiin myös käyttää opetustarkoituksiin.

Pukarankoski ilmasta

8.

	Avoin, säilytettävä näkymä - pelto, aukea, avoin tila		Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta - metsänreuna, rakennusryhmä, maasto		Suojavyöhykkeet
	Merkittävä, säilytettävä näkymä - maisemaan, rakennuksiin		Erosiovaurioita - sortuma tai maan valuma		15 metriä
	Solmukohta		Erityskohde		20 metriä
					25 metriä
					Muut erityistukialueet

8. Koskenkorvan-Ilmajoen välinen peltomaisema

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue käsittää joen itärannat Pukarankosken patoalueelta Ilmajoen Yli-Kokon paisunta-alueelle asti, länsirannat Pukarankosken patoalueelta Ilmajoen kirkon alueelle.

Joen itäpuolella Suomulaan asti rakennukset ovat kauempana joesta ja myötäilevät vanhan tien reunaa, jokivarret ovat viljelysten reunustamat. Suomulan riipusillan jälkeen Ilmajolle päin mentäessä rakennukset ja talouskeskukset sijoituvat osin joen rantaan osin keskelle peltoaluetta, kuitenkin siten, että ne muodostava selkeän istutusten ympäröimän kokonaisuuden. Härkiluoma erottuu ympäristöstä kapeana ja puustoisena istutusvyöhykkeenä ja se liittyy jokeen Liinaniemen sillan vieressä. Sillalta Ilmajolle päin kuljettaessa vaihtelevat peltoaukeat ja niiden välissä maatalojen talouskeskukset, jonka jälkeen Yli-Kokon paisunta-alueesta alkaa keskustaajama.

Länsipuolella vanha tie kulkee lähellä joen rantaa, ja asutus leviää nauhamaisena joen varrella. Tietä kuljettaessa näkymä joelle avautuu aukeiden peltojen ja talouskeskusten vuorottelussa tasaisesti. Nahkaluoman jälkeen tie kulkee lähempänä jokea ja talot ovat tiiviimmin rakennettuja ja omakotimaisia, kunnes hieman ennen maatalousoppilaitosta oleva peltoaukea avaa näkymän joelle kohti Liinaniemen siltaa. Maatalousoppilaitoksen jälkeen jokivarsi on lähes pääasiassa omakotiasutuksella ja näkymä joelle avautuu vain muutaman peltoaukean kautta.

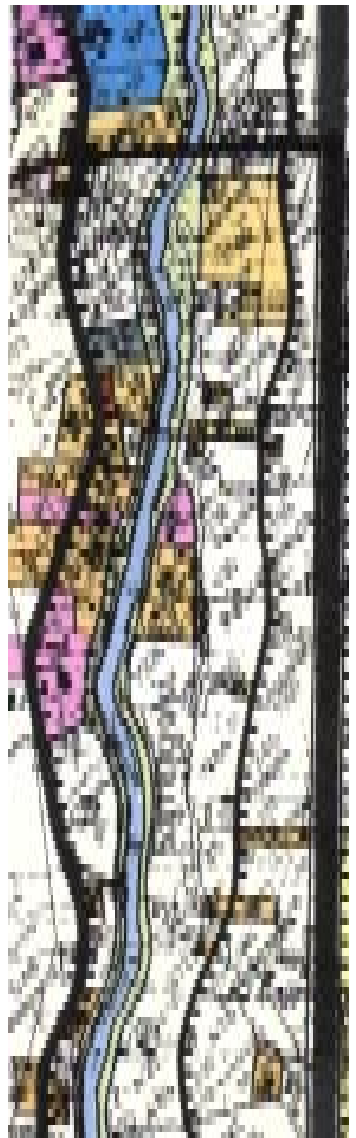
Kurikan ja osin Koskenkorvan puolellakin joki kulki selvästi ympäristöään alempana olevassa jokilaaksossa, jokea voitiin tarkastella ylempää ja sen kulku oli selvästi hahmotettavissa, vaikka se välillä hävisikin istutusten ja puuryhmien taakse. Koskenkorvan jälkeen joen suuntaisesti kulkevat tiet ovat lähes samassa tasossa kuin joen törmät, ja joki kulkee osin lähes näkymättömänä. Varsinkin joen itäpuolella, kun tie kulkee kauempana rautatien takana ei joen läheisyydestä ole mitään viitteitä.

Kaavoitus ja toiminnot

Ilmajoen keskustan osayleiskaava ulottuu joenvarressa Lahdenkylään saakka.

Itärannat on osoitettu pääasiassa maa- ja metsätalousalueiksi, joilla sallitaan maa- ja metsätaloutta palveleva rakentaminen. Lisäksi alueella on hajanaisesti joitakin pientalovaltaiseen rakentamiseen tarkoitettuja alueita sekä yksi isompi alue, joka sijoittuu peltoaukealle Liinaniemen sillan ja keskustaajaman puoleen väliin.

Länsiranta on maatalousoppilaitokselle saakka osoitettu maa- ja metsätalousalueeksi, sen jälkeen lähinnä pientaloalueiksi. Ilmajoen Osuusmeijerin ja Jokelankujan välinen alue on s-1-merkinnän mukainen alue, jolla jokiranta-asutuksen peruspiirteet säilytetään; vähintään 60 vuotta vanhojen rakennusten ulkoasuun tehtävät mahdolliset muutokset tulee suunnitella siten, että rakennusten rakennustaiteellisesti arvokas tai kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Uudisrakennukset tulee sopeuttaa ympäristöön.

Ote osayleiskaavasta

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Peuralan kartano pilkistää joelle

Kun Kurikan puolella joen ja viljelyspeltojen seutu on kauneimmillaan jokea reunustavilta teiltä katsoen, niin Koskenkorvan-Ilmajoen välillä joen vaihtelevuus ja maiseman avaruus tulee paremmin esille itse joella liikuttaessa. Joenvarren asutus ja istutukset rytmittävät joen kulkua ja varsinkin idän puolen harvat joenvarsitalot on sijoitettu joelta katsoen maisemallisesti hallitseviin kohtiin. Rakennusten ympäristön kunnossa pitäminen myös joen puolelta varsinkin tällä joen osalla on tärkeää. Asiaan on jo kiinnitetty huomiota ja rannat ovat suhteellisen hyvässä kunnossa.

Koskenkorvan-Ilmajoen välillä, kuten Kurikankin puolella joen itärannalla puu- ja pensasryhmien sekä maatalojen talouskeskusten rytmittely tulisi säilyttää selväpiirteisenä.

Itäranta

Itärannalla Havuselansaaren sekä Possolan kohtien (alueet 1 ja 2) ojien varren viherkaistat tulisi säilyttää yhtenäisinä, Suomulan (alue 3) ja Lahdenkylän (alue 4) alueiden avoimet yhteydet jokeen sekä Härkiluoman varren selvästi rajautuva jokeen yhdistyvä puu- ja pensasvyöhyke tulisi säilyttää. Joen varressa, yleensä joen mutkissa kaukaa katsoen selkeästi erottuvat ja tilaa jakavat puuryhmien ja metsiköiden reunat tulisi säilyttää selväpiirteisinä. (kts. kartta)

Länsiranta

Länsirannalla maisema on suljetumpi, vaikka joki avautuu vanhalle tielle useasta kohdasta talouskeskusten välissä olevien peltojen kautta. Näiden yhteyksien säilyttäminen selkeinä ja avoimina on tärkeää perinteisen jokikastiasutuksen jäsentäjinä.

Avoimen tilan ja muurimaisen rantapuuston vaihtelua

Joelle suuntautuva julkisivu

Nahkaluoman muodostaa viheryhteyden viljelysmaiden poikki metsään. Tämän yhteyden säilyttämiseksi luoman varsi pitäisi säilyttää lähes luonnonvaraisena. Maatalousoppilaitoksen (alue 5) luona oleva pelto tulisi säilyttää avoimena, ja jokivarren puusto matalana näköyhteyden säilyttämiseksi joelle. Keskustaa kohti mennessä joki on

tieltä katsoen lähes näkymättömissä, ainoastaan Liinaniemen sillan ja Ilmajoen uuden hautausmaan kohdissa on suora yhteys jokeen. Näiden alueiden avoimena pitäminen olisi toivottavaa.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Havuselansaaresta lähdetessä itärannalle lohkoihin 2:136, 2:91, 2:120, 2:94, 5:110, 5:84, 41:4, 5:125, 7:101, 7:100, 7:119, 7:116 sekä länsirannalle Rantalon kohtaan ja lohkoille 23:6, 14:185, 14:90, 6:137, 6:98, 4:157, 6:144, 4:87, 12:91, 12:35, Yli-Ilkka ja 10:225 suositellaan 15 metriä leveiden suojavyöhykkeiden perustamista johtuen peltojen kaltevuudesta jokeen ja paikoin töyrän lyhydestä sekä eroosioherkkyydestä. Paikoin on huomattavissa, että töyrä on aikoinaan ollut leveämpi, mutta sitä on kavennettu aikojen myötä.

Itärannalla lohkojen 2:91 ja 2:120 vyöhykkeet olisi käsiteltävä avoimina, mieluummin niittyinä. Lohkojen 2:94, 5:110 ja 5:84 vyöhykkeessä voi olla puustoa, joka tukeutuu laskevan luoman puustoon, lohkon 5:84 Ilmajoen puoleinen reuna olisi kuitenkin avoin niitty. Lohkot 41:4 ja 5:125, 7:701 ja 7:100 olisivat niittyvaltaisia, lohkolla 7:100 mutkan pohjukassa voisi olla pensaita ja joitakin puita sitomassa rantaa. Lohkot 7:119 ja 7:116 käsiteltävä avoimina, 7:119 voisi sitoutua sillan vierustan puihin korkeammalla puustolla.

Länsirannalla Rantalon kohta Pukarankosken metsikön vieressä käsiteltävä niittynä, lohkojen 23:6, 14:185, 14:90 vyöhykkeillä voi olla joitakin puita tukemassa olemassa olevia, pääosa niittynä. Lohkojen 6:137 ja 6:98 vyöhyke niittynä. Lohkojen 4:157, 6:144, 4:87 vyöhykkeet niittynä, 12:91, 12:35, Yli-Ilkka ja 10:225 vyöhykkeiden puut voidaan istuttaa tukemaan olemassaolevia puita.

Näkymä joelle maatalousoppilaitoksen kohdalta

Laiduntamista rantatöyräällä

Lisäksi kohti Ilmajokea mentäessä joen itärannalle lohkoille 4:79, 4:25, 4:74, 2:63 osittain, 1:363, 1:211, ja 1:102, sekä länsirannalle lohkoille 1:298, 1:216, 1:75, 2:270, Rinta-Toralan kohdasta aina Maatalousoppilaitokselle saakka, 8:11, 11:1, Liinaniemen sillan jälkeen Monolaan saakka ja 8:154 suositellaan 15 metriä leveiden suojavyöhykkeiden perustamista. Perusteluina ovat peltojen kaltevuus jokeen ja paikoin töyrän lyhyys sekä eroosioherkkyys.

Itärannalla lohkojen 4:79, 4:25 ja 4:74 vyöhykkeet käsiteltävä avoimina niittyinä. Lohkon 2:63 osa niittynä, metsän reunaa voi korostaa puuistutuksilla, jotka rajataan selvästi. Lohkot 1:363, 1:211 sekä 1:102 olisi käsiteltävänä avoimina, 1:363:ssa voisi olla puita jäsennömässä sillan reunaa.

Länsirannalla 1:298, 1:216, 1:75 ja 2:270 niittyvaltaisia aina nahkaluomaan saakka. Siitä eteenpäin maatalousoppilaitokselle, lohkolle 51:222, saakka sovelletaan vyöhyke olemassaolevaan vaihtelevapuustoiseen maisemaan siten, että aukkopaidat rantapuustossa säilyvät. Maatalousoppilaitoksen pellon kohdalla käytetään niittyvaltaista vyöhykettä, jossa on rannan korkeahkoa puustoa tukevia puita, näköyhteys tieltä joelle on säilytettävä, tarvittaessa harvennettava rannan puuta. Tästä eteenpäin kohti keskustaa lohkoilla 8:11, 11:1 tuetaan rannan puustoa, lohkolle 11:1 ei kuitenkaan näkymää tieltä sillalle saa sulkea. Monolan kohta ja lohko 8:154 toteutetaan niittymäisinä.

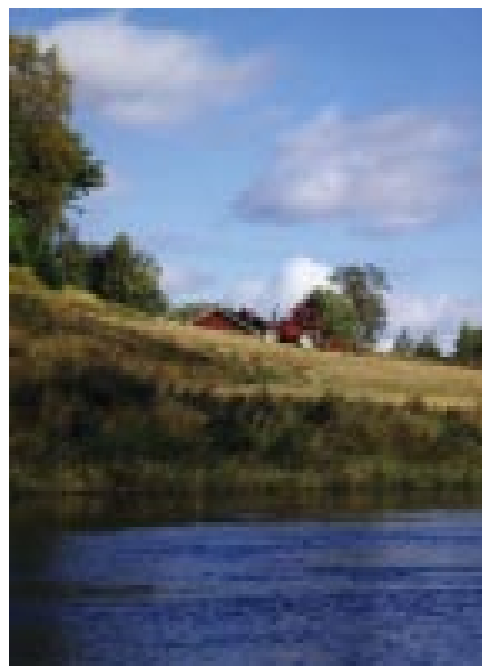
Lohkolla 2:270 voidaan mahdollisesti suojavyöhykkeen perustamisen jälkeenkin jatkaa laiduntamista, mutta tärkeää on huomioida mahdollinen eläinten aiheuttama maanpinnan rikkoutuminen, mikä saattaa lisätä eroosioriskiä. Samoin lohkoilla 8:154 ja 1:102 laiduntaminen jokeen saakka voi lisätä eroosioriskiä töyrällä.

Muut erityisympäristötukikohteet

Havuselansaareen laskevan sekä Possolan kohdan ojien, Nahkaluoman ja Härkiluoman ranta-alueet, itäpuolella kantatien ja joen välissä, länsipuolella joesta aina metsän reunaan saakka soveltuvat maisemanhoidon- ja luonnon monimuo-

Suomulan riippusilta

Jokirannan viljelyä

toisuuden tukemisen erityistukikohteiksi. Nämä alueet muodostavat selkeät maisemalliset katkokset jokivarteen, ja toisaalta ovat eläimistöille ainoita suojaisia kulkureittejä metsäalueilta jokivarteen. Ojien ja luoman varret tulisi käsitellä kuitenkin selkeästi ympäristöstä rajautuvina elementteinä.

Tällä alueella on lisäksi useampia jokityräitä, joita käytetään laiduntamiseen, aitojen ulottuessa osin jopa joelle saakka (lohkot 2:270, 8:154 ja 1:102). Näiden alueiden tukimuodoksi soveltuisi suojavyöhykkeen muodostamisen vaihtoehdoksi perinnebiotoopin kunnostus ja hoito.

Huikkulan kohdalla on kosteikon perustamismahdollisuus.

Matkailu- ja virkistyskohteet

Alueella ei ole varsinaisia matkailu- ja virkistyskohteita.

Jokivarressa on joitakin vapaa-ajanasuntoja ja saunoja, jotka liittyvät vanhoihin pihapiireihin. Näiden ympäristö tulisi käsitellä kuten muukin talouskeskuksen ympäristö, ja välttää ”huvilamaista” ympäristön hoitoa.

Liinaniemen sillan vieressä Härkiluoman suulle olisi mahdollista rakentaa pysähtymispaikka, jossa olisi rantautumispaikka sekä katos. Alueesta laadittu käyttösuunnitelmaluonnos on liitteessä 7.

Ilmajoen maatalousoppilaitoksen alueiden kesäaikaista hyödyntämistä joella liikkuvien tarpeisiin voisi tutkia.

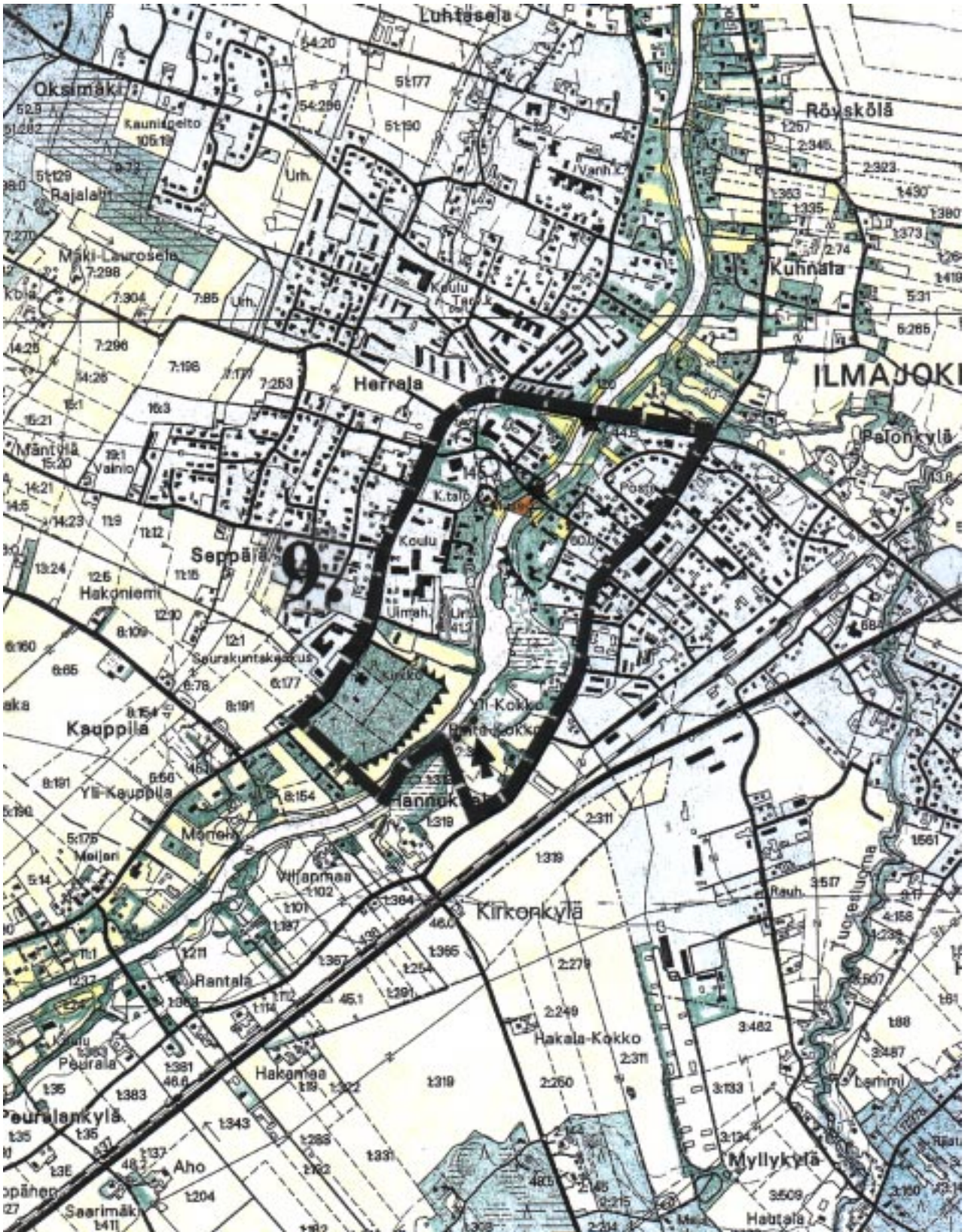

Ilmakuva Peuralan Liinaniemen sillalta

Muut kohteet

Peuralan kartano	osayleiskaava s-1
Taloryhmä, Ilmajoentie	osayleiskaava s-1
Kiikkalan pappila	osayleiskaava s-7
Luonnonmuistomerkki	osayleiskaava s-8

Maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

9.

	Avoin, säilytettävä näkymä - pelto, aukea, avoin tila		Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta - metsänreuna, rakennusryhmä, maasto		Suojavyöhykkeet 15 metriä
	Merkittävä, säilytettävä näkymä - maisemaan, rakennuksiin		Eroosiovaurioita - sortuma tai maan valuma		20 metriä
	Solmukohta		Erityiskohde		25 metriä
					Muut erityistukialueet

9. Ilmajoen keskusta

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue sisältää joen länsirannalla Ilmajoen kirkon ja hautausmaan sekä uuden sillan välisen alueen, itärannalla Yli-Kokon paisunta-alueen ja uuden sillan välisen alueen, johon sijoittuu Ilmajoen liikekeskusta.

Hallitsevina elementteinä ovat länsipuolella puistomainen hautausmaa-alue ja sen rannassa aukeat pellot. Urheilukenttä työntyy aivan joen rantaan, joka on kentän kohdalla on jyrkkä ja korkeiden puiden peittämä. Siltoja kohti mentäessä urheilukentän vieressä on pientaloalue, jonka ranta-alue on pensoittunut ja lähes läpipääsemätön. Pientaloalue rajoittuu hyvin hoidettuun Ilmajoen museon alueeseen ja sen vieressä olevaan vanhaan hautausmaahan, jonka kohdalla joen ranta on heinittynyt ja hoitamaton. Vanhan ja uuden sillan välisen asuinalueen ranta on pensoittunut ja osin hoitamaton. Uuden sillan kupeessa on avoin pelto, joka Palontietä kuljettaessa avaa jokimaiseman myös tielle.

Itäpuolella Yli-Kokon paisunta-alue on loiva jokeen viettävä ranta. Ilmajoen kunnan luontoselvityksen mukaan se on erinomainen esimerkki Kyrönjokeen kuuluvasta rantaniittykasvillisuudesta. Se on tarpeeksi loiva ja laaja-alainen, jotta vedenpinnan korkeuden vuosittaisen vaihtelun vaikutus kasvillisuuteen näkyy selvästi. Paisunta-alueen jälkeen joki on korkean puuston reunustama tiiviisti aina rantaan saakka vanhalle sillalle asti ja joen rannat ovat suhteellisen jyrkät. Siltojen välisellä alueella ranta on loivempi ja puuston raja kulkee ylempänä. Loiva ranta on osin hoidettu nurmikoksi saakka, osin se on pensoittunut tai ruttojuuren peittämä.

Kaavoitus ja toiminnot

Yleis- ja asemakaavoissa joen rannat on osoitettu virkistys- ja puistoalueiksi. Yli-Kokon paisunta-alue on suojeltu, niitty säilytetään luonnontilassa.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Koko alueella on puistomainen luonne, jokirantojen kasvillisuus on hyvin rehevää. Korkeat puustot reunustavat jokialuetta ja työntyvät joillakin osin aivan vesirajaan. Hautausmaa-alueen kohta muodostaa avoimemman alueen. Vanha silta ja sen itäpuolen rapatut rakennukset antavat viitteen keskusta-alueen olemassaolosta.

Puistomaisesta luonteesta huolimatta aluetta leimaa kuitenkin hoitamattomuus. Museon kohdalla sekä muutamien paikoin itärannalla siltojen välisellä alueella jokiranta on hyvin hoidettuna nurmikkona, muualla ne ovat osin pensoittuneet tai heinittyneet.

Ote osayleiskaavasta

Rantojen kunto johtuu osittain käyttämättömyydestä. Joen veden vähyyden vuoksi ranta-alueiden käyttö on ollut lähes olematonta. Osin hoitamattomuus johtuu siitä, ettei ole ollut suunnitelmaa tai edes mielikuvaa, minkä tyyppisinä rantoja pitäisi käsitellä.

Jokirannat olivat 1960-luvulle saakka aina keskusta-alueita myöten laidunalueina, lehmien, hevosten ja lampaiden käytössä. Mielikuva siististä rannasta on ehkä peräisin näiltä ajoilta: matalakasvuinen laidunalue, jonka rikkoo muutama selvästi ympäristöstään erottuva pensasryhmä tai puu. Tätä mielikuvaa vastaisi nykyaikana ehkä tasaiseksi niitetty nurmikko jonka rikkoo siellä täällä jäiden rannalle nostama korkeampi mätäs, pensas tai puu. Veden rajassa voisi olla korkeampi kaislikko ja ylempänä töyräällä tiivis puurivistö.

Keskusta-alueella, lähinnä siltojen välisellä alueella ja museorannassa, vanhan hautausmaan rannassa sekä itärannalla Jussin Kestikartanoon saakka rantojen kehittämiseksi tarvittaisiin yleissuunnitelma, joka tarjoaisi lähtökohdan ranta-alueiden rakentumiselle. Siinä voitaisiin aluksi määritellä, minkä tyyppiseksi ranta-alueiden halutaan kehittyvän sekä toiminnallisesti että maisemallisesti. Tämän pohjalta voitaisiin alueet suunnitella yksityiskohtaisesti tärkeimmiltä kohdilta. Vaarana on kuitenkin liiallinen rakentaminen, on muistettava, että rannat joka tapauksessa jäävät vähintään kaksi kertaa vuodessa veden peittoon useaksi viikoksi.

Keskusta-alueen eri osille on laadittu käyttösunnitelmaluonnokset, jotka esitetään liitteissä 8-10. Nämä luonnokset antavat yhden vaihtoehdon rantojen kehittämiseksi ja tarjoavat samalla myös pohjaa maisemasuunnittelulle.

Museoranta

Siltojen väli itärannalla

Liitteessä 11 on esitetty koko keskusta-alueen läpi kulkeva joen rantoja myötäilevä ulkoilupolku, joka lähtisi hautausmaan ranta-alueilta ja kulkisi keskustan läpi Könnintielle.

Liitteessä 8 urheilukentän ja hautausmaan ranta-alueille on esitetty ulkoilupolun lisäksi lähinnä urheilukentän alueen rannan rakentamista. Sinne olisi mahdollista sijoittaa veneiden vesillelaskupaikka, venelaiturit, rantautumispaikka, sekä uimaranta. Lisäksi hautausmaan kohdalla ulkoilupolulta rakennettaisiin selkeät yhteydet rantaan muutamasta kohdin. Urheilualue palvelee nykyisin sekä kesä- että talviliikuntaa, joten sen kehittämien myös ranta-alueiden osalta olisi luonnollista. Talvella alue voisi toimia hiihto- ja luistelureittien lähtöpaikkana. Urheilukenttien alueelle voisi sijoittaa koirien ulkoilualue ja pääsy rantaan

Liitteessä 9 on esitetty museorannan ja viereisen vanhan hautausmaan rannan rakentamista. Alue on keskusta-alueella merkittävin jokinäkymä ja sen saattaminen sille kuuluvaan arvoon on keskustan rantojen kehittämisessä ensimmäinen

ja tärkein asia. Tämän alueen kunnostaminen antaa lisäksi hyvän lähtökohdan ja ehkä mallinkin siltojen väliselle alueelle ja toisaalta Jussin Kestikartanon rannan puistoalueelle.

Liitteessä 10 esitetään uuden sillan viereisen pellon käyttämistä vapaa-ajan tarkoituksiin. Peltoalueen rantaan on esitetty pienvenelaituria, pientä rantautumispaikkaa sekä pysähtymispaikkaa, katosta, joka palvelisi sekä jokea, Palontietä että rantavyöhykettä. Pellon länsireuna käsiteltäisiin puistomaisena, kuitenkin siten, että näkymä Palontieltä joelle säilyy.

Yhteistä kaikille ranta-alueilla tapahtuville toimenpiteille pitäisi olla, että ne tehdään hienovaraisesti, vältetään kerralla tehtäviä suuria rakennustöitä ja annetaan luonnon sopeutua tehtäviin muutoksiin.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Yli-Kokon paisunta-alueen reuna-alueille voisi sopia tukimuotoa maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Museorannan rakennuksia

Matkailu- ja virkistyskohteet

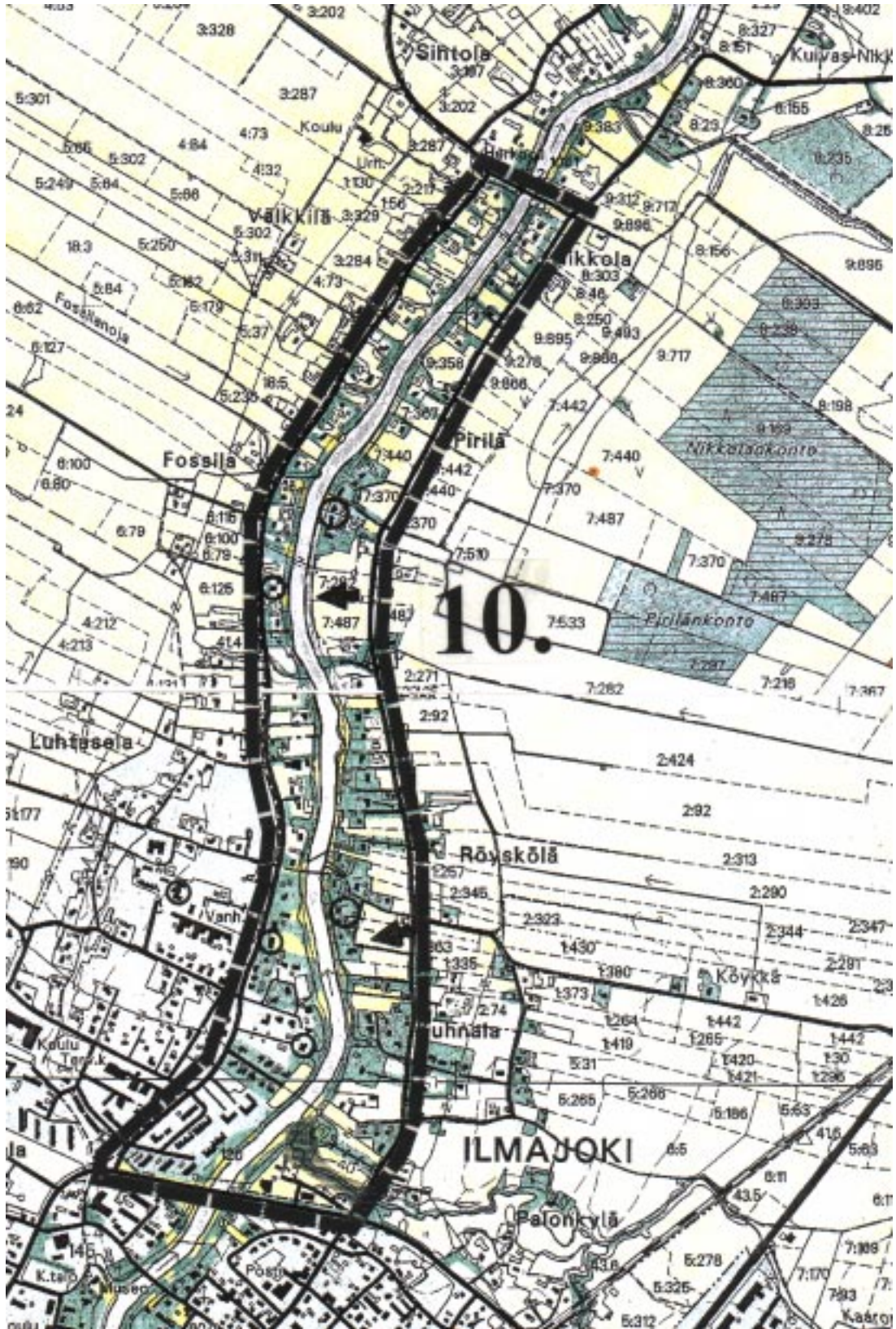
- A. Urheilualue ja hautausmaa liitteessä 8
- B. Museoranta ja vanha hautausmaa liitteessä 9
- C. Uuden sillan viereinen pelto liitteessä 10
- D. Ulkoilupolku liitteessä 11

Ilmajoen keskustan perinteisiä matkailukohteita

- Yli-Lauroselan talomuseo
- Ilmajoen museo
- Ilkan patsas ja raivaajapatsas
- Ilmajoen kirkko

Lisäksi keskusta-alueella on hyvin saatavina majoitus- ja ravitsemuspalveluja.

maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

10.

	Avoin, säilytettävä näkymä - pelto, aukea, avoin tila		Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta - metsänreuna, rakennusryhmä, maasto		Suojavyöhykkeet 15 metriä
	Merkittävä, säilytettävä näkymä - maisemaan, rakennuksiin		Erosiovaurioita - sortuma tai maan valuma		20 metriä
	Solmukohta		Erityiskohde		25 metriä
					Muut erityistukialueet

10. Ilmajoen - Nikkolan sillan välinen jokivarsi

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue käsittää Ilmajoen ns. uuden sillan ja Nikkolan sillan välisen jokivarsialueen. Tätä maisema-aluetta leimaavat molemmin puolin jokea kulkevat, jokea myötäilevät tiet sekä teitten ja joen välinen tiivis asutus.

Joen itäpuolella jokeen laskevan Tuoresluoman ja Palontien välinen alue liittyy vielä keskusta-alueeseen sekä tilallisesti että toiminnallisesti. Tuoresluoman jälkeksen pohjoista kohti kuljettaessa tie kulkee vielä hieman kauempana joesta, omakotiasutus on suhteellisen tiivistä tien ja joen välissä. Kuhnalan alueen jälkeen joen vartta hallitsevat maatalojen talouskeskukset, jotka Röyskölän ja Pirilän kyllien kohdalla muodostavat tiiviit kokonaisuudet. Nikkolan siltaa lähestyttäessä asutus muuttuu omakotimaiseksi.

Joensirannalla Könnintie on koko matkalta merkittävä kulkuväylä, joka on kulkenut samalla paikalla jo ainakin 1600-luvulta saakka. Tie kulkee aluksi hieman kauempana joesta, Palontien vieressä tien ja joen väliin jää puistomainen, 1970-luvulla rakennettu rivitaloalue, vanhan pappilan alue, jonka rakennukset toimivat asuintoimintoina ja kerhotiloina sekä kaksi tiiviimpää omakotialuetta, joiden välissä Maurion kartano puistoineen erottuu ympäristöstään. Röyskölän riippusillan tienoilla tie siirtyy lähemmäksi jokea ja asutus muuttuu yksittäisiksi omakotitaloiksi ja hieman myöhemmin maatalojen talouskeskuksiksi, jotka asettuvat aivan joen rantaan ja ovat Fossilan kylässä komeimmillaan. Nikkolan siltaa lähestyttäessä rantarakentaminen on vaihtelevampaa pientaloalueten rakennusten leimaamaa. Könnintien päätteenä on Herkoolin kartano.

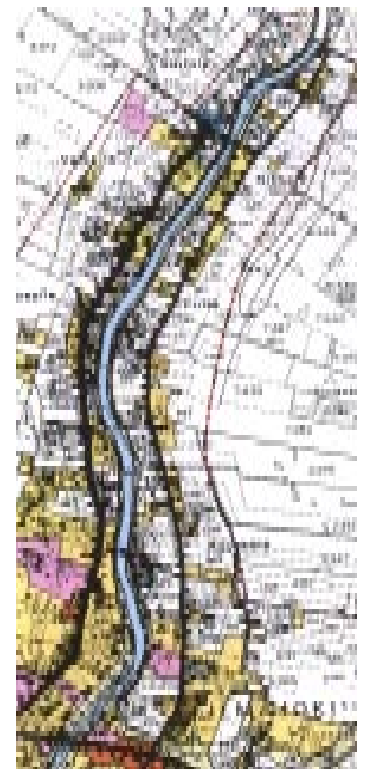
Teitä pitkin kuljettaessa joki on näkyvissä vain muutamissa kohdissa, joensirannan puusto ja -kasvillisuus osoittaa kuitenkin sen läsnäolon koko matkalla.

Kaavoitus ja toiminnot

Ilmajoen keskustan osayleiskaava käsittää koko jokivarsialueen uudelta sillalta Nikkolan sillalle.

Itäranta Palontien viereisellä alueella osoitettu keskustatoimintojen alueeksi, siitä eteenpäin aina Nikkolan sillalle saakka maa- ja metsätalousalueeksi, jolla sallitaan maa- ja metsätaloutta palveleva rakentaminen. Lisäksi jokivarressa on hajanaisesti pientalovaltaisia alueita, lähinnä yksittäisiä omakotitaloja. Kuhnalan päiväkotiedustaa alueella ainoata julkisten palvelujen aluetta.

Länsiranta on alkuosaltaan pientalovaltaista aluetta, Röyskölän riippusillan jälkeen se muuttuu maa- ja metsätalousalueeksi, jonka keskellä on hajanaisesti pientaloja, kuten itärannallakin. Alueella on yksi teollisuus- ja varastoalue, jolla sijaitsee vanha nahka- ja valjastehdas, joka tosin on nykyään muussa käytössä.

Ote osayleiskaavasta

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Pirilänkylän julkisivua joelle

Alueen luonne nauhamaisena joenvariasituksena sekä avointen peltoalueitten ja rakennusryhmien rytmikäs vuorottelu tulisi säilyttää selväpiirteisenä. Yleiskaava antaa alueen kehittämiselle selkeät suuntaviivat.

Joen itärannalla erityisesti Röyskölän ja Pirilänkylän (alue 1) välinen jokeen asti avautuva pelto sekä riippusillan molemmin puolin olevat peltoaukeat antavat väljyyttä ranta-alueelle ja niiden säilyminen olisi ensiarvoista.

Itärannalla Röyskölän kylän ja länsirannalla Fossilan kylän jälkeen jokivarrelle on leimallista myös maiseman avautuminen metsien suuntaan, pois päin joesta. Kohti Alajokea mentäessä asutus tiivistyy selkeästi aivan jokivarteen.

Joen puolelta katsottaessa tämä alue on suunnittelualueen tiiveimmin rantaan rakennettu. Röyskölän ja Pirilänkylän kohdalla talouskeskusten päärakennukset on suunnattu joelle päin ja ne kohoavat ympäristöstään. Tiiviimpi rakentaminen asettaa vaatimuksia myös ympäristön hoidolle, ja tämä alueen asema korostuu sen ollessa Ilmajoen keskustan ja Alajoen välissä, alueella, jolla jokiliikenne tulee veden nousun myötä lisääntymään.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Alueella on runsaasti jokirantaan saakka ulottuvia tontteja, joten tarvetta suojavaöhykkeiden perustamiselle ei juuri ole. Joillakin lohkoilla on kuitenkin viljelyä ja näillä tulisikin huomioida eläimiä laidunnettaessa niiden aiheuttama maanpinnan rikkoutuminen ja sitä kautta eroosioriskin kasvaminen. Laidunnettaessa tulee joen töyrää seurata ja tarpeen vaatiessa siirtää laiduntaminen kauemmaksi rannasta.

Muut erityisympäristötukikohteet

Tuoresluoman varsi soveltuu maisemanhoidon- ja luonnon monimuotoisuuden tukemisen erityistukikohteeksi. Luoman varren kasvullisuus muodostaa selkeän maisemallisen katkoksen jokivarteen, ja on myös eläimistöille suojaisa kulkureitti metsäalueilta jokivarteen.

Alueella on joitakin ranta-alueita, joita käytetään laiduntamiseen. Näille alueille tukimuodoksi soveltuisi perinnebiotoopin kunnostus ja hoito.

Matkailu- ja virkistyskohteet

Liitteessä 11 on esitetty luonnos ulkoilupolusta, joka kulkisi jokivarressa vanhan Herralan koulun tontille saakka.

Riippusilta Röyskölän kylässä

Maatilamatkailun ja mautilojen sivuelinkeinojen kehittäminen alueen sijainnin vuoksi olisi yksi tapa edistää matkailua. Alueella sijaitseva Luoman Puori on yksi esimerkki, miten vanhoja talousrakennuksia voidaan käyttää eri tyyppisiin tarkoituksiin.

Alueella ei ole vapaa-ajanasuntoja, vakituinen asutus käyttää jokea kuitenkin jonkin verran, rannoilla on veneitä ja joitakin selkeitä polkuja.

Tällä joen osalla, Ilmajoen keskustasta Nikkolan sillalle on kolmen kilometrin matkalla neljä siltaa, joista kolme on riippusilloja. Siltojen ympäristöihin on yleensä keskittynyt merkittäviä rakennuskokonaisuuksia: Nikkolan sillan yhteydessä Herkoolin kartano ja joen molemmin puolin nauhamainen joenvariasutus-asutus, Röyskölän riippusillan kohdalla tiivis Röyskölän kylä, keskustan vanhan riippusillan molemmissa päissä vanhempaa keskustarakentamista edustavat rakennusryhmät.

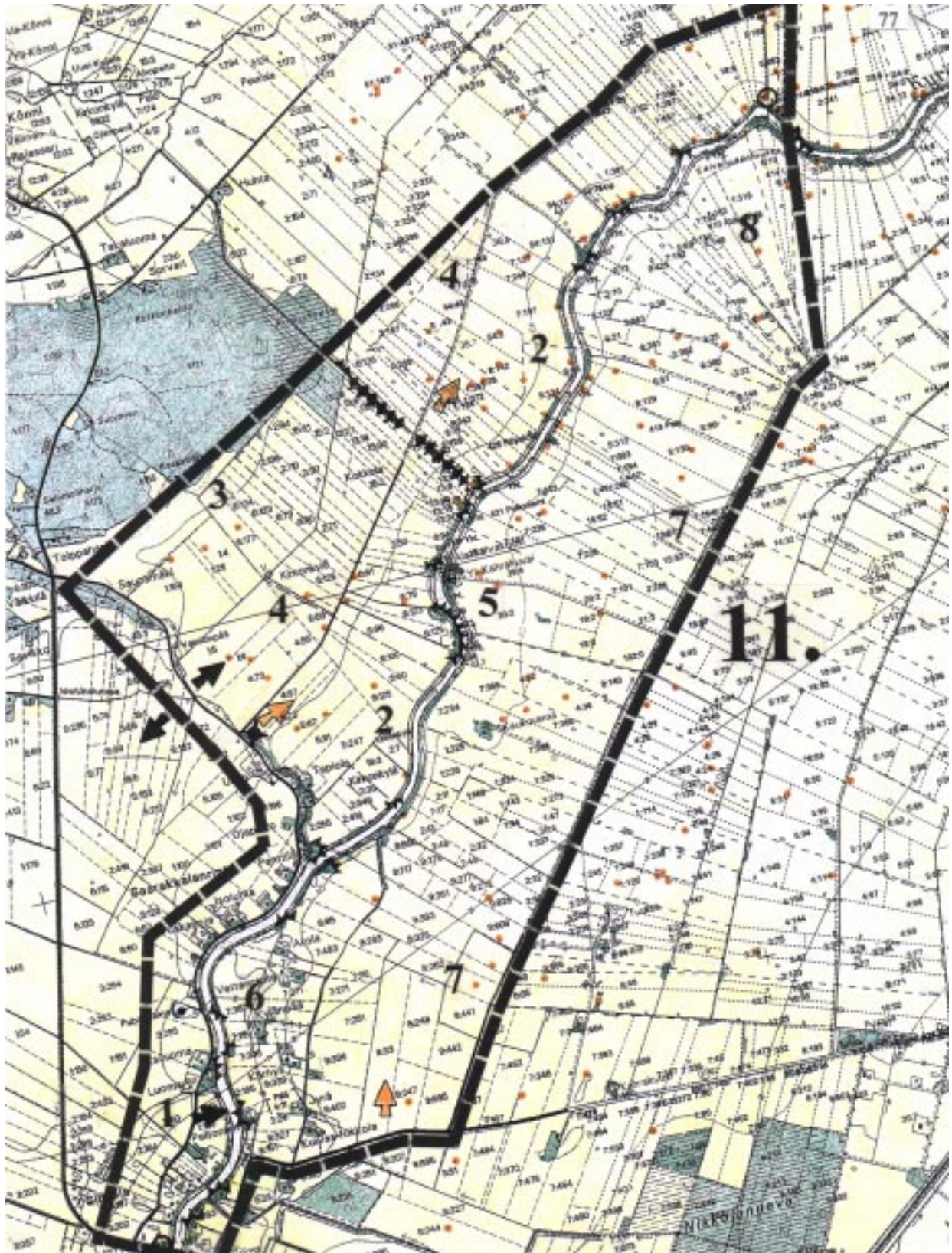
Muita kohteita

- Maurion kartano
- Herralan vanha koulu
- Vanhainkoti
- Fossin päärakennus
- Pirilänkylä
- Röyskölänkylä

Pirilänkylä muodostaa tiiviin rakennusryhmän jokivarteen

Maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

11.	Avoin, säilytettävä näkymä - pelto, aukea, avoin tila	Selväpiirteinen, säilytettävä rajoitusta - metsänreuna, rakennusryhmä, maasto	Suojavyöhykkeet
	Merkittävä, säilytettävä näkymä - maisemaan, rakennuksiin	Eroosiovaurioita - sortuma tai maan valuma	15 metriä 20 metriä 25 metriä
Solmukohta	Erityiskohde	Muut erityistukialueet	

11. Nikkolan silta - Laivanpäänmukka

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue käsittää joenvarret Nikkolan sillasta Laivanpäänmukkaan saakka.

Nikkolan sillasta Alajoelle päin hallitsevat maisemaa Herkoolin kartano puistoinen sekä länsirannan nauhamainen rakentaminen, jossa talouskeskusten päärakennusten julkisivut avautuvat joelle päin. Itärannan kaksi talouskeskusta puistoinen aivan sillan vieressä jatkaa keskustasta asti ulottuvaa jokivarsiasutusta.

Itärannalla talousrakennukset on sijoitettu väljästi kauemmaksi joesta, ja ne erottuvat maisemasta yksittäisinä, puuston rajaamina, muodostaen harvan ryhmän.

Länsirannalla tie siirtyy tiiviisti joen rantaan ollen välillä aivan joen töyräällä. Tien rajoittuvat maatilojen talouskeskukset joiden päärakennukset suuntautuvat pääosin tielle päin. Rakennusryhmät pienevät Alajoelle päin mentäessä. Penttilän kohdalla tie erkanee joesta kohti Harjunmäkeä ja joki jatkaa viljelylakeuden keskellä.

Tästä eteenpäin aina Laivanpäänmukkaan asti korkean jokivarsipuuston, matalan pensaikon ja aukeitten näkymien vaihtelu ovat luonteenomaista tälle, ehkä alkuperäisimpänä Alajoen jokivarren maisemana säilyneelle alueelle. Tiheämpinä puustokohtina erottuvat muutamien alajokisaunojen ympäristöt. Myös jo purettujen rakennusten paikoille jääneet puuryhmät erottuvat selkeästi joen varren maisemassa.

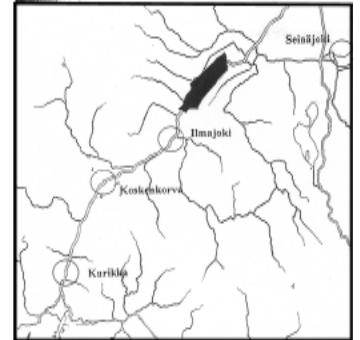
Jokivartta myötäilevien Kahrakuusentien ja Laivanpääntien sekä joen välinen alue on viljeltyä peltomaisemaa, muutamat ladot ja harvat yksittäiset puut erottuvat maisemassa.

Lännen puolen jokimaiseman katkaisee Harjunmäestä tuleva laskuoja, jonka penkat nousevat paikoin neljä metriä ympäristöä korkeammalle, ja ojan läheisyydessä koko maisema muuttuu suljetuksi.

Maisemakuva

Nikkolan sillan vierustat kuuluu vielä Ilmajoen keskustan osayleiskaava-alueeseen ja osoitettu maa- ja metsätalousalueeksi. Länsirannan talot on lisäksi osoitettu alueeksi, joilla jokiranta-asutuksen peruspiirteet säilytettään ja vähintään 60 vuotta vanhojen rakennusten ulkoasuun tehtävät mahdolliset muutokset tulee suunnitella siten, että rakennusten rakennustaiteellisesti arvokas tai kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Uudisrakennukset tulee sopeuttaa ympäristöön.

Alueen alkuosan avoimet yhteydet (alue 11.1) joelle tulisi säilyttää. Yleiskaava-alueen ulkopuolellakin täydennysrakentaminen tulisi sijoittaa tiiviisti tukemaan jo olemassa olevia talouskeskuksia.

Penttilän mutkan jälkeinen jokivarren istutusten, puuston ja aukeitten peltolakeuksien vaihtelu, joka jatkuu Laivanpäämukan museosaunalle asti tulisi säilyttää. Alueen hienopiirteisyyttä ja rajakohtia peltomaisemaan voisi korostaa esim estämällä pusikoituminen isompien, maisemasta erottuvien puiden ja puuryhmien kohdalla.

Joen ja Laivanpäänmukantien sekä Kahrakuusentien välisellä alueella, varsinkin hieman ennen museosaunaa on vielä jonkin verran latoja, jotka yhdessä jokivarren vaihtelevan puuston kanssa luovat sen kuvan, jollaiseksi Alajoen alue mielletään. Lisäksi tällä alueella, Penttilän mutkan tienoilta aina hieman Laivanpäänmukan ohitse on alajokisaunoja ollut tiheänä ryppäänä pitkin joen vartta. Vapaa-ajan asuntojen rakentaminen suhteellisen tiheäänkin voitaisiin sallia, jos noudatetaan Ilmajoen kunnassa laadittuja ohjeita rakennusten koosta, materiaaleista ja ympäristörakentamisesta. Rakennukset tulisi sijoittaa tarkasti maaston mukaan tukemaan jo olemassa olevia puustoryhmiä ja maaston hienoisia korkeusvaihteluita

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Nikkolan sillasta Alajoelle päin ei ole Kyrönjokivarteen suunniteltu suojavyöhykeitä. Tällä alueella joen reunat ovat ympäröiviä peltoja ylempänä, jolloin pelloilta suoraan jokeen ei pääse valumaveisiä.

Rannan vaihtelevaa rytmiä ja lumpeita

Tilan rajautumista metsän reunassa

Alueella onkin sen sijaan erityisen tärkeää, että noudatetaan ympäristötuen perustuen ehtoja jättämällä vesistöjen varsiin jätetään vähintään kolmen metriä leveät suojakaistat. Tämä tulee muistaa ennen kaikkea pengerryillä alueilla Ilmajoen Alajoella Kyrönjoen ja Seinäjoen varsilla. Vaikka Alajoella Kyrönjoen varrella töyrät ovat melko pitkiä ja varsin runsaan kasvillisuuden peittämiä, ei suojakaistojen perustamista tule unohtaa. Suojakaista vaaditaan vaikka kasvillisuus olisi reheväkin töyrällä. Kesällä jokivarsia tarkasteltaessa huomattiin, että paikoin kaistat oli asianmukaisesti perustettu, paikoin puutteita esiintyi

runsaasti. Ennen kaikkea tulisi välttää töyrälle kylvöä. Joillakin lohkoilla töyrää oli ilmeisesti vuosittain vähitellen kynnetty jokea kohden ja otettu viljelykäyttöön. Tällaisen pellon viljely on kaltevuutensakin vuoksi hankalaa nykyaikaisilla koneilla eikä nuo viljellyt töyrät luultavasti lisää satoa, vaan aiheuttavat lähinnä vain kustannuksia ja huonontavat vesistön tilaa.

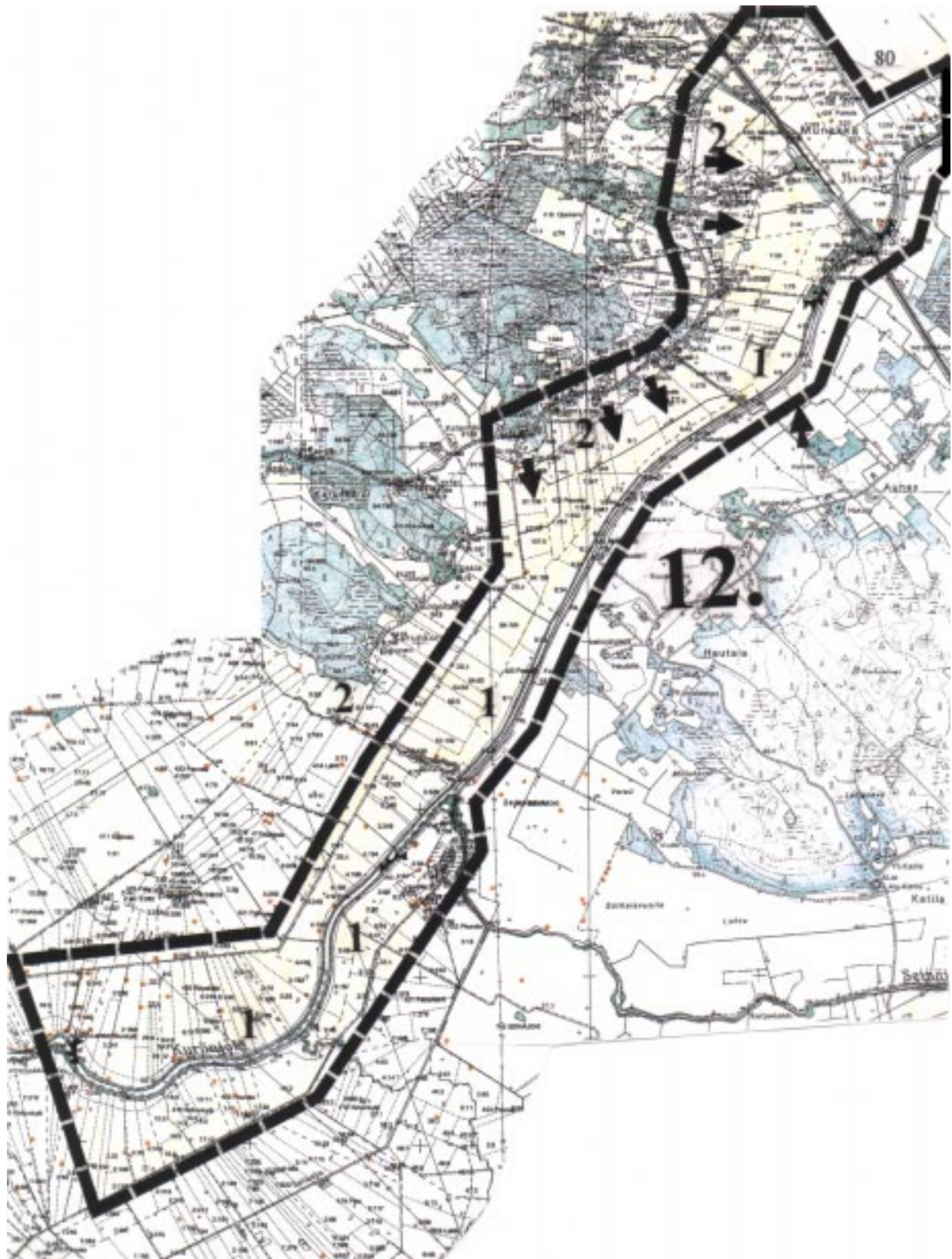
Kyrönjokeen laskee tutkitulla alueella useampia luomia. Näiden varsille tulee myöskin jättää vähintään kolmen metrin levyiset suojakaistat. Erityisesti Alajoella Tieksinluoman ja Tuomiluoman varressa suojakaistat ovat tärkeitä. Tuomiluomaa tulisi suojella lehtomaisuutensa vuoksi. Toisaalta se on myös merkittävä kohden Lakeuden Luontopolun reitistössä.

Matkailu- ja virkistyskohteet

- Herkooli
- Museosauna
- Ilmajoen Osuuspankin alajokisauna
- Alajoen Perinnealue
- Lakeuden luontopolku

Nikkolan sillan ympäristö

Maanmittaushallitus
Lupa nro 60/EPOH/97

12.

Avoin, säilytettävä näkymä
- pelto, aukea, avoin tila

Merkittävä, säilytettävä näkymä
- maisemaan, rakennuksiin

Solmukohta

Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta
- metsänreuna, rakennusryhmä, maasto

Eroosiovaurioita
- sortuma tai maan valuma

Erityiskohde

Suojavyöhykkeet
15 metriä
20 metriä
25 metriä

Muut erityistukialueet

12. Laivanpäänmukka - Ylistaron raja

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alue käsittää joenvarret Laivanpäänmukasta Ylistaron rajalle asti.

Laivanpäänmukassa joen varren maisema muuttuu täydellisesti. Tähän saakka joki on kulkenut mutkitellen ja veden virtausnopeus on vaihdellut matalikkojen ja kapeikkojen vaikutuksesta. Jokivarren puusto on ollut vaihtelevaa sekä lajistonsa että ikänsä puolesta. Puusto on muodostanut pieniä metsikköjä mutta myös aukeita peltoja ja niittyjä on avautunut joelle. Yksittäiset puut ja pensaat ovat jäsenöineet jokivarren maisemaa. Myös joitakin jokisaunoja ja latoja kuten myös uudempiä vapaa-ajan asuntoja on ollut joen penkalla puiden katveessa.

Laivanpäänmukan jälkeen alkaa varsinainen pengerrytetty osuus. Joki virtaa tasaisesti, on tasalevyinen ja rannat on istutettu puujonoiksi, jossa koko matkalla Ylistaron rajalle on vain muutama selkeä aukko. Joki kulkee kuin rakennetussa kanavassa. Ainoat poikkeukset koko matkalla muodostavat Seinäjokisuun pato, Auneksen maantie- ja Munakan rautatiesillat. Hieman ennen Munakan rautatiesillan kohdalla kanavamaisuus muuttuu asutuksen johdosta vaihtelevaksi ja rannan kasvillisuus monipuolisemmaksi, jollaisena se jatkuu puolisen kilometriä Ylistaron rajalle asti.

Laivanpääntie ja Kahrakuusentie seuraavat jokea molemmin puolin, Kahrakuusentie Seinäjokeen asti, Laivanpääntie Munakkaan, jossa se liittyy Munakantiehen.

Kaavoitus ja toiminnot

Munakan Merikaarron alueelle on laadittu osayleiskaava vuonna 1982. Sitä on muutettu 1991. Kaavassa jokivarsialueet on pääosin osoitettu maa- ja metsätalousalueiksi, joilla sallitaan maa- ja metsätaloutta palveleva rakentaminen. Ranta-alueilla rautatiesillan molemmin puolin on asuntoalueeksi osoitettuja alueita, lähinnä erillisiä talouskeskuksia. Sillan eteläpuolella on 5-6 rakennuksen muodostama tiiviimpi alue. Muualla kaava-alueella rakennuspaikat on osoitettu lähinnä pellon ja metsän rajavyöhykkeelle.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Paitsi joelta päin, niin myös jokea seuraavilta teiltä katsoen jokimaisema yksipuolistuu Laivanpäänmukan jälkeen.

Kanavamainen ja yksitoikkoinen vaikutelma syntyy tasaisesta ja tasakorkeasta penkasta, jonka päälle puut on istutettu rivimäisesti ja kaikki samaan aikaan. Jokivarresta puuttuu tällä osalla sekä lajiston vaihtelu että ikävaihtelu, jotka molemmat toisivat ryhtiä maisemaan ja lisäisivät syvyyttä.

Jokivarren vaihtelevuutta saataisiin lisättyä harventamalla puurivejä epäsäännöllisiksi metsiköiksi ja puuryhmiksi, avaamalla maisemaa joelle, istuttamalla kahden-kolmen vuoden välein uusia puita sekä yksittäin että ryhmiä myös syvyyttä luoden eli istuttamalla osan lähemmäksi rantaa, osan kauemmaksi. Rannan käsittelyssä tulee kuitenkin ottaa huomioon, että puut on istutettu sitomaan korotettua pengerrystä. Ennen harvennushakkuuta tulisi huolehtia maan sitomisesta esimerkiksi matalilla pensailla tai heinäkasvustolla.

Tulvapenkereeltä ja sen välittömästä läheisyydestä puuttuvat myös lähes kokonaan rakennukset, mikä osaltaan yksipuolistaa ympäristöä. Tulvapenkereen läheisyyteen voitaisiin sallia rakentaminen samoilla periaatteilla kuin joen Alajoen alkuosalla:

- Jokivarressa (mahdolliset jokisaunat yms. alue 1), jossa rakennukset tulisi sijoittaa tulvapenkereen huipun alapuolelle puuryhmien tuntumaan.
- Metsän reunaan (alue 2) siten, että rakentaminen tukeutuu jo olemassaolevaan metsään ja rakennukset jäävät metsän varjoon eivätkä työnny esiin kohti aukeita. Karttaan merkityt näkymät lakeudelle tulee säilyttää

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Tälle alueelle Kyrönjokivarteen ei ole suunniteltu suojavyöhykkeitä. Joen reunat ovat ympäröiviä peltoja ylempänä, jolloin pelloilta suoraan jokeen ei pääse valumavesiä.

Tuomiluoman varren puustoa

Rakentamista penkereen tuntumassa

Alueella onkin sen sijaan erityisen tärkeää, että noudatetaan ympäristötuen perustuen ehtoja jättämällä vesistöjen varsiin jätetään vähintään kolmen metriä leveät suojakaistat. Tämä tulee muistaa ennen kaikkea pengerryillä alueilla Ilmajoen Alajoella Kyrönjoen ja Seinäjoen varsilla. Suojakaista vaaditaan vaikka kasvillisuus töyrällä olisi rehevääkin.

Muut erityisympäristötukikohteet

Alueen kanavamaisen rantapuuston hoitoon ja harvennukseen soveltuva tukimuoto olisi ympäristöhoito ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen. Rantapuuston monipuolistaminen lisäisi samalla eläimistön selviämismahdollisuuksia ja luultavasti myös lajiston määrää.

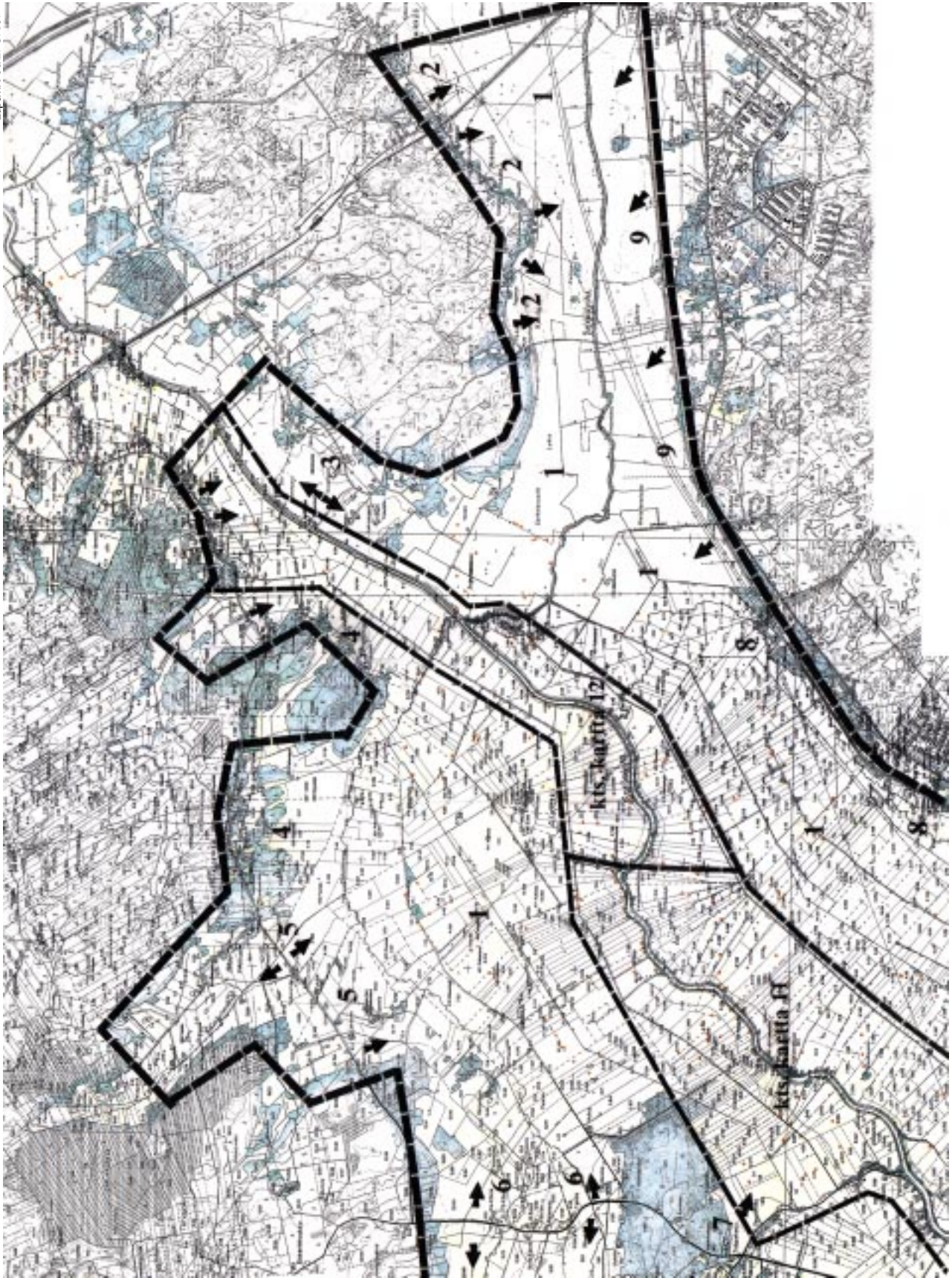
Matkailu- ja virkistyskohteet

Lakeuden luontopolku kulkee Seinäjokihaarasta lähtien Kahrakuusentietä pitkin kohti Ilmajokea, joen itärannalla on lintutorni.

Kanavamainen joki pengerryillä alueella

13.

	Avoin, säilytettävä näkymä - pelto, aukea, avoin tila		Selväpiirteinen, säilytettävä rajakohta - metsänreuna, rakennusryhmä, maasto		Suojavyöhykkeet
	Merkittävä, säilytettävä näkymä - maisemaan, rakennuksiin		Eroosiovaurioita - sortuma tai maan valuma		15 metriä
	Solmukohta		Erytiskohde		20 metriä
					25 metriä
					Muut erityistukialueet

13. Alajokilaakson reuna-alueet ja Seinäjoki

Aluekuvaus

Yleiskuvaus

Alajoki on maisema-aluetyöryhmän mietinnössä määritelty arvokkaaksi maisema-alueeksi: alue on selväpiirteinen Kyrönjoen ja sen sivujokien laaksoihin leviytävä viljelylakeus. Alueen pinta-ala on yhteensä noin 8400 hehtaaria.

Alajoen alue on parhaimmillaan noin viisi kilometriä leveä viljelylakeus, jonka keskellä Kyrönjoki virtaa. Lakeus leviää haarakkeina luomien ja sivujokien laaksoja myöten, laajimmat viljelykset ovat Seinäjoen laaksossa.

Alajoen maisema-alueita rajaavat idässä ja etelässä Seinäjoen kaupunki, Kristiinan vevä kantatie ja rautatie, sekä niiden varsilla oleva asutus, lounaassa Ilmajoen keskustaajama sekä muualla metsät ja suot.

Alueen kallioperä on paksujen savikerrostumien ja turvemaiden peitossa, savi-kerroksen paksuus voi olla jopa 25 metriä. Alueella on kaksi sora- ja hiekkamuodostumaa, Alavala Kahrakuusentien vieressä ja Vuolteen muodostuma Seinäjoen pohjoispuolella. Suurin yhtenäinen turve-esiintymä on Alajoen laaksossa, missä pelloille on kuitenkin nostettu savea turpeen päälle. Jokilaaksoa reunustavat moreenimaat. Maisema-alueen sisällä Harjumäki on viljelysten ympäröimä kumpareinen metsäalue, joka on osa Ylistaroon jatkuvaa harjujaksoa.

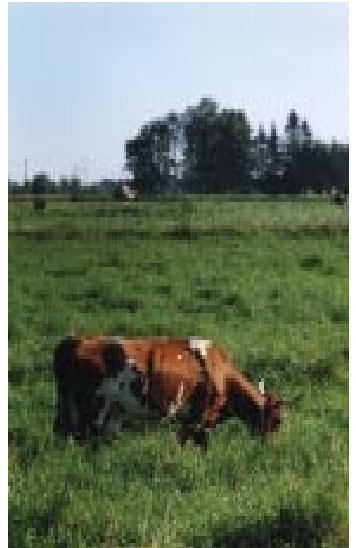
Alajoen alueelle ovat olleet tyypillisiä kevättulvat. Alajoen tulva-järven pituus oli aikanaan lähes 30 kilometriä ja leveys 1-5 kilometriä, syvimmillään vettä oli pelloilla jopa kolme metriä.

Tulvajärvi on tarjonnut muuttolinnulle levähdyspaikan kevät- ja joskus syysmuuttojenkin aikana sekä mahdollistanut rehevän rantakasvillisuuden muodostumisen joen varrelle. Tulvien väheneminen ja niiden keston lyheneminen on köyhdyttänyt alueen lintu- ja kasvilajistoa.

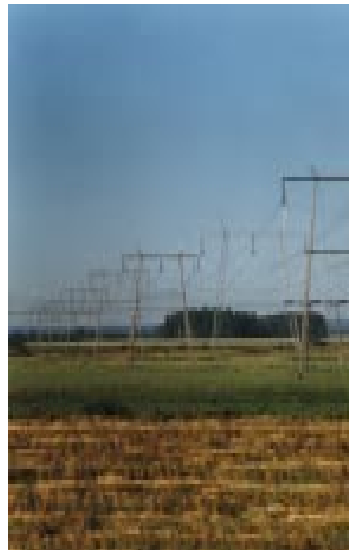
Vuoden 1965 vesistösuunnitelman mukaan rakennettu Seinäjoen oikaisu-uoma ja joen pengertäminen Laivanpäänmukasta Munakkaan vähensi tulvia ja myöhemmin pengerryksiä on jatkettu Ylistaroon saakka. Vuonna 1991 säädettiin laki Kyrönjoen erityissuojelusta, jossa kiellettiin voimalaitosten rakentaminen joen keski- ja alaosaan. Vesistötyösuunnitelmissa ollut voimalaitoksen säännöstelypatoa korvaamaan rakennetaan Ylistaroon Malkakosken pato. Pato toteutetaan pohjapatona, jolloin se edistää paitsi tulvasuojelua niin myös kalataloutta ja virkistyskäyttöä. Pato valmistunee vuonna 2000-luvun alkupuolella, jolloin vedenpinta yläjuoksulla nousee nykyisestä kesäkorkeudesta esim. Ilmajoen kohdalla noin 1,5 metriä.

Kulttuuripiirteitä

Viime vuosisadalla Alajoen laajat suoalat kydötettiin pelloiksi. Merkittävän sysäyksen uudisraivaukselle antoi Alajoen suojakson kuivatus vuosina 1786-1803. 1920-luvulle tultaessa suurin osa kytöviljelyksistä oli muuttunut tavallisiksi pelto-

Seinäjokilaaksoa

Seinäjokilaaksoa

maiksi. Pellot ovat soveltuneet parhaiten nurmen ja rehuviljan viljelyyn, minkä vuoksi karjatalouden asema on perinteisesti ollut vankka. Asutus työntyy Alajoelle Ilmajoelta päin nauhamaisena jokivarsiasutuksena. Vanhimmat kantatilat sijaitsivat muinaisilla tulvavalleilla ja muodostivat tiiviitä kyliä, Röyskölän ja Pirilän kylät Ilmajoen suunnassa edustavat jokivarsikyliä tyypillisimmillään. Kauempina jokivarren länsipuolella harvahkot kylät, Harjunmäki ja Könni asettuvat jokilaakson reunamilla olevalle moreeniharjanteelle. Viljelylakeutta reunustava asutus muodostaa monin paikoin myös tyypillistä rivinauha-asutusta moreenimaan ja jokilaakson reunaan. Seinäjoen laakson pohjoisreunalla olevat Katilan, Niemistön ja Heikkilän kylät sekä laakson eteläpuolella Rintalan kylä ovat säilyttäneet muotonsa nykypäiviin asti. Harjunmäen alueella sekä Seitun alueella on myös havaittavissa samantyyppistä asutuksen kehitystä.

Maisemakuva ja sen kehittäminen

Alajoen alueen ja koko jokilaakson rajaajina aina Kurikasta Ylistaroon ja Seinäjoen suuntaan ovat aluetta reunustavat metsät. Näiden raja-alueiden pitäminen selväpiirteisinä on olennaista kokonaiskuvan säilymiselle. Reuna-alueiden pensoittuminen ja alueen yksittäisten rakennusten työntyminen laakson puolelle häivyttää maisemallisia raja-alueita, lähietäisyydellä tilantuntu ja viljelymaiseman avaruus häviävät.

Peltoalueiden säilyttäminen avarana ja viljelykäytössä korostavat rajametsien muurimaisuutta ja ovat edellytyksiä maisema-alueen arvon säilymiselle. Viljellyssä maisemassa vuodenaikojen vaihtelut korostuvat ja alueen monimuotoisuus tulee selvästi esiin.

Alajoen alueiden käytön suunnittelussa on kiinnitettävä erityisesti huomiota:

Alueilla 1 avoimen tilan ja peltomaiseman säilyttämiseen. Ojien varsien pensaat tulisi pitää matalana. Maamerkkeinä olevat isommat puut ja muutamat puuryhmät pitäisi säilyttää selväpiirteinä. Seinäjokivarren puu- ja pensaskasvillisuuteen voisi avata muutamia selkeitä

Laivanpäätie

Näköyhteys Munakasta Ylistaroon päin

aukkoja Katilan ja Niemistön kylien tienoille. Tulevaisuudessa voisi myös pohtia, olisiko Seinäjokilaaksoa halkoville sähkölinjoille löydetävissä parempi paikka.

Alueilla 2, Katilan, Niemistön ja Heikkilän kylien rivinauhamuoto tulisi ja Niemistöntieltä avautuvat lakeusnäkymät tulisi säilyttää. Rakentamista pitäisi ohjata tien metsän puolelle siten, että rakennukset eivät työnny kohti laaksoa.

Alueella 3 jokilaakson yhteys Ylistaroon päin olisi säilytettävä ja rakentaminen on suositeltavinta vanhojen rakennusryhmien yhteyteen tai selkeästi metsäalueelle.

Alueilla 4 metsä ja metsäsaarekkeet tulisi säilyttää selkeästi muurimaisina, rakentaminen olisi suositeltavinta istutuksiin tukeutuvana metsän puolelle.

Alueella 5 näköyhteys lakeudelle Pahanperänluoman kohdalla olisi säilytettävä. Rakentaminen olemassaolevine rakennusryhmien yhteyteen tai välittömään läheisyyteen tukisi alueen nykyistä rakennetta: rakennukset on sijoitettu tiiviisiin rakennusryppäisiin.

Alueella 6 näköyhteys Könnintien molemmille puolille olisi säilytettävä. Rakentaminen on suositeltavinta samoin kuin alueella 5.

Alueella 7 näkymä Alajoelle Tolppaharjun kohdalta olisi säilytettävä.

Alueilla 8 rakentamisen olisi pysyttävä Tuomiluoman eteläpuolella metsäalueisiin tukeutuvana.

Alueilla 9 näkymät Alajoelle pitäisi säilyttää avoimina, Prunttimäen metsikön selkeäpiirteisyys olisi säilytettävä. Näkymä Köykän kohdan pensoittuneelta alueelta tulisi avata jokilaaksoon.

Alajokeen kuuluu lisäksi yksittäisiä elementtejä, joiden kehittymien tai häviämisen pikkuhiljaa muuttavat maisemakuvaa. Latojen ja alajokisaunojen häviäminen, savikaivojen väheneminen, joen varren istutusten muuttuminen, salaojitus,

Rivinauha-asutusta Heikkilän kylässä

Näkymä Katilan kohdalta Alajoelle

lietesäiliöiden rakentaminen sekä virkistys- ja matkailutoimintojen mahdollinen lisääntyminen ovat muuttaneet ja muuttavat maisemaa. Näitä elementtejä ja niiden kehitystä on käsitelty tämän suunnitelman alkuosassa.

Tärkeintä olisi pyrkiä säilyttämään Alajoen alue viljelylakeutena. Viljelytekniikoissa ja -tavoissa tapahtuvat muutokset tulisi hyväksyä ja hyödyntää ne uusina elementteinä Alajoen maisemassa. Esimerkiksi lietesäiliöiden tulo lakeudelle on väistämätöntä. Niihin voidaan suhtautua välttämättömänä pahana, joka pitää piilottaa tai ne voidaan ottaa osaksi maisemaa, joka yhtenäisesti rikastuttaa ympäristöä. Toisaalta uudet toiminnot voidaan sulauttaa myös vanhoihin rakenteisiin. Alajokisaunojen ja latojen käyttö matkailutarkoituksiin voisi edistää niiden säilymistä tai jopa uusien rakentamista.

Maatalouden erityisympäristötukikohteet

Suojavyöhykkeet

Tälle alueelle Kyrönjokivarteen ei ole suunniteltu suojavyöhykkeitä, joen reunat ovat ympäröiviä peltoja ylempänä, jolloin pelloilta suoraan jokeen ei pääse valumavesiä.

Alueella onkin sen sijaan erityisen tärkeää, että noudatetaan ympäristötuen perustuen ehtoja jättämällä vesistöjen varsiin jätetään vähintään kolmen metriä leveät suojakaistat. Tämä tulee muistaa ennen kaikkea pengerretyillä alueilla Ilmajoen Alajoella Kyrönjoen ja Seinäjoen varsilla. Suojakaista vaaditaan vaikka kasvillisuus töyrällä olisi rehevääkin.

Selkeästi rajautuva Prunttimäki

Vaihtelevaa jokimaisemaa

Muut erityisympäristötukikohteet

Reunavyöhykkeiden metsävyöhykkeiden pitämiseksi selväpiirteisenä raivaamalla viljelyalueille työntyvää pensaikkoa ja harventamalla reuna-alueiden pienempää puustoa soveltuva tukimuoto olisi maisemanhoitohoitotuki.

Seinäjokivarren rehevä kasvusto toimii yhdyskäytävänä Kyrönjokivarresta Seinäjoen keskusta ja jokilaaksoon. Jokivarren ranta-alueiden selväpiirteinä pitämiseen ja pusikoitumisen estämiseen soveltuvana tukimuotona maisemanhoito ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen.

Matkailu- ja virkistys

Veden nousun myötä alueen käyttäminen virkistykseen ja matkailuun tulee lisääntymään. Uusien käyttömuotojen yhteydessä tulee kuitenkin ottaa huomioon luonnon ja eläimistön vaatimukset. Alueen käyttöä tulisi välttää ainakin lintujen pesimisaikana ja liikkumista alueella tulisi ohjata kulutusta kestäville alueille.

Nykyajan lakeutta

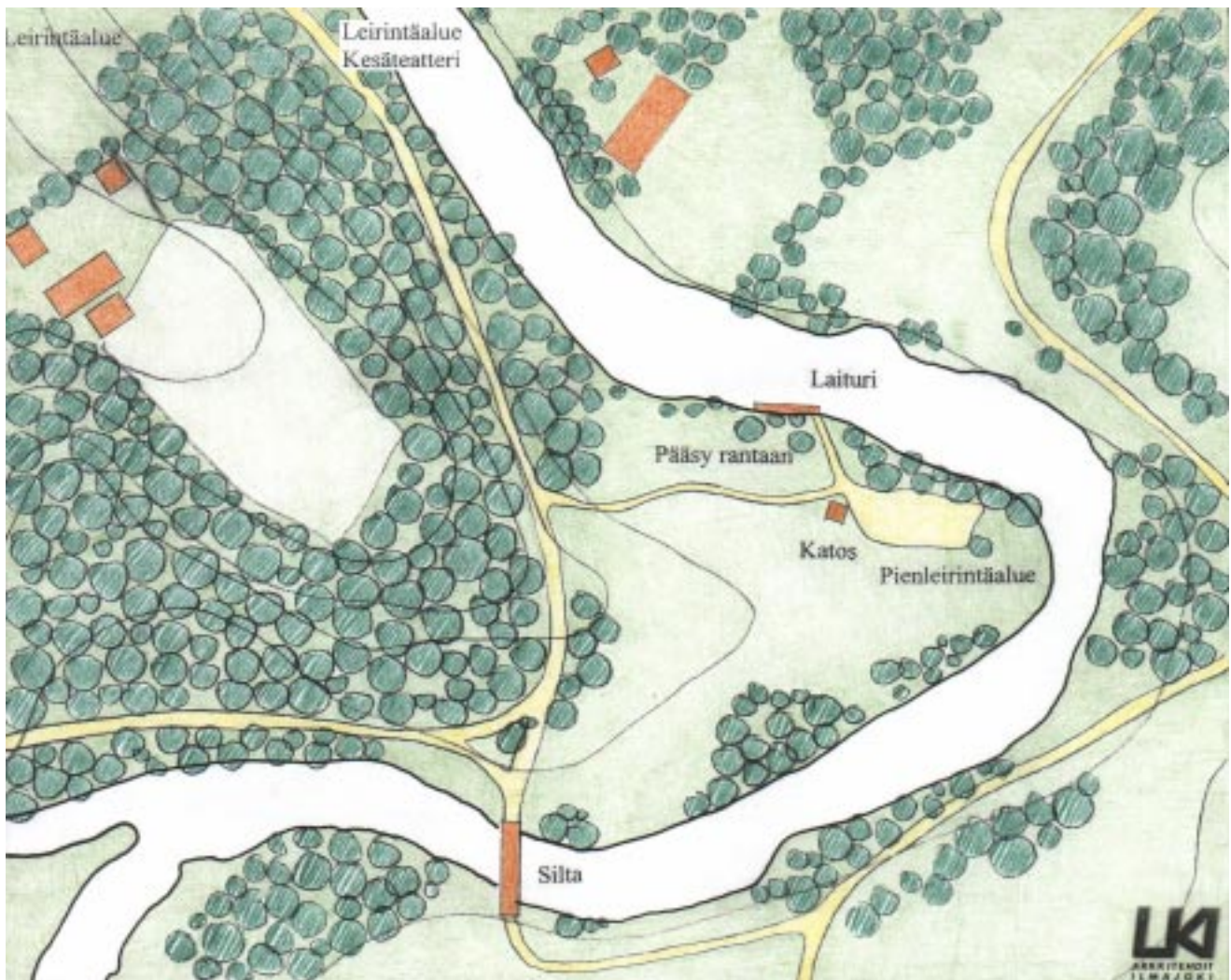
Mennyttä lakeutta

Liite 1

Käyttösuunnitelma

Kurikka
Pitkämönranta

Käyttösuunnitelma

Kurikka
Urheilukenttä

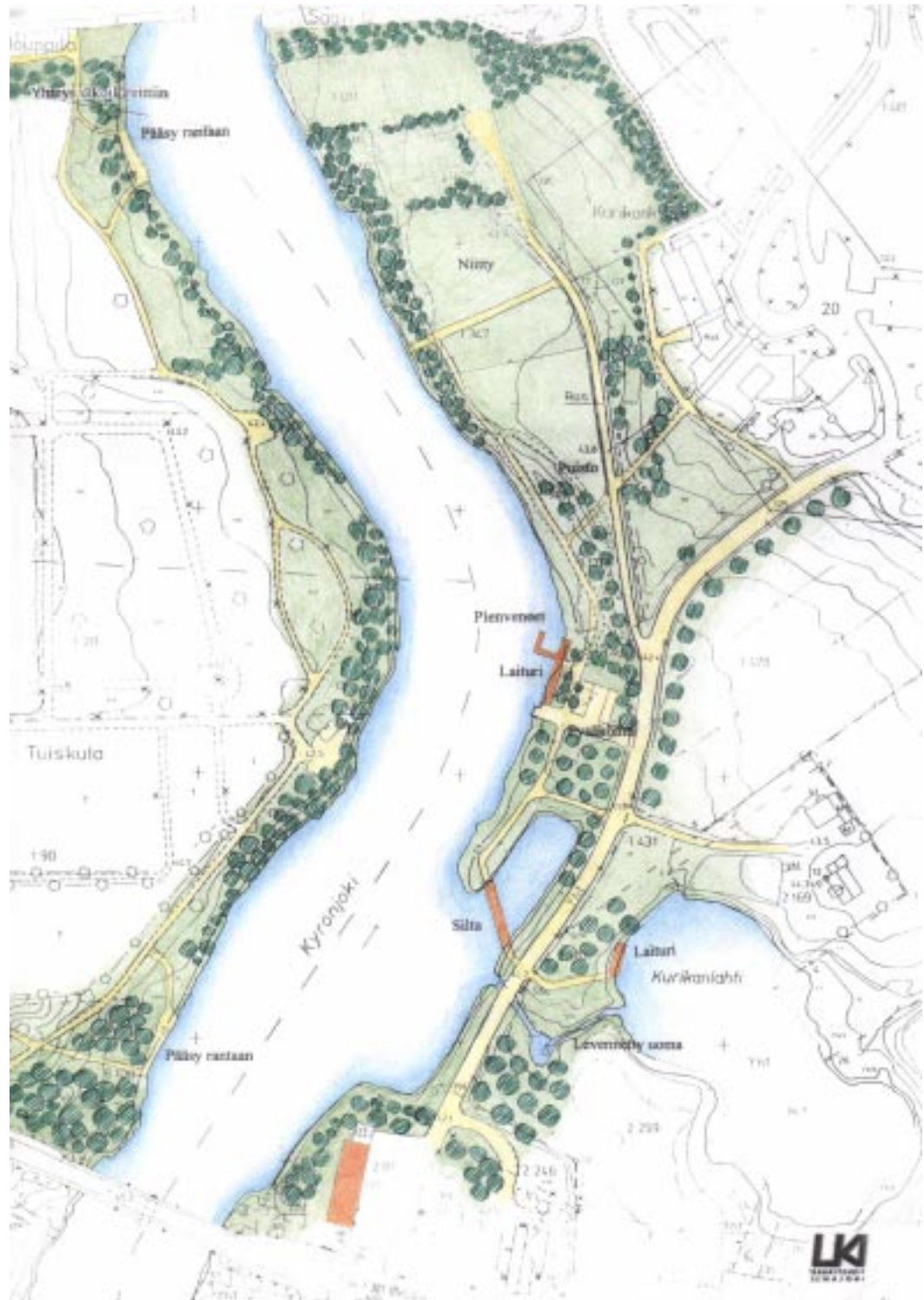

Liite 3

Käyttösuunnitelma

Kurikka
Keskusta-alue

Ulkoilupolku

Kurikka
Keskusta-alue

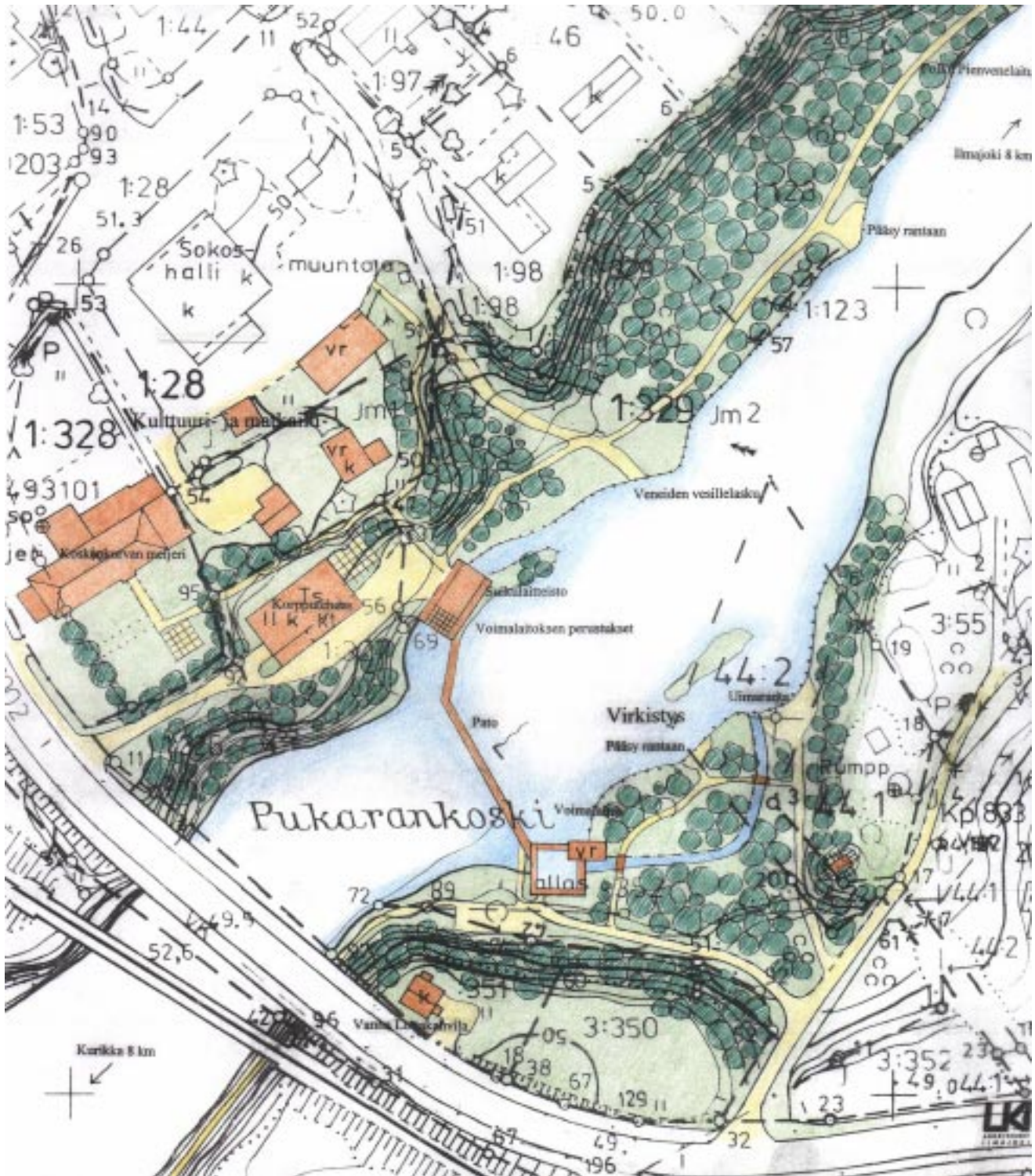

Liite 5

Käyttösuunnitelma

Pukarankosken patoalue
Koskenkorva

Käyttösuunnitelma

Pukarankosken alapuoli
Koskenkorva

Liite 7

Käyttösuunnitelma

Laidunalue
Koskenkorva

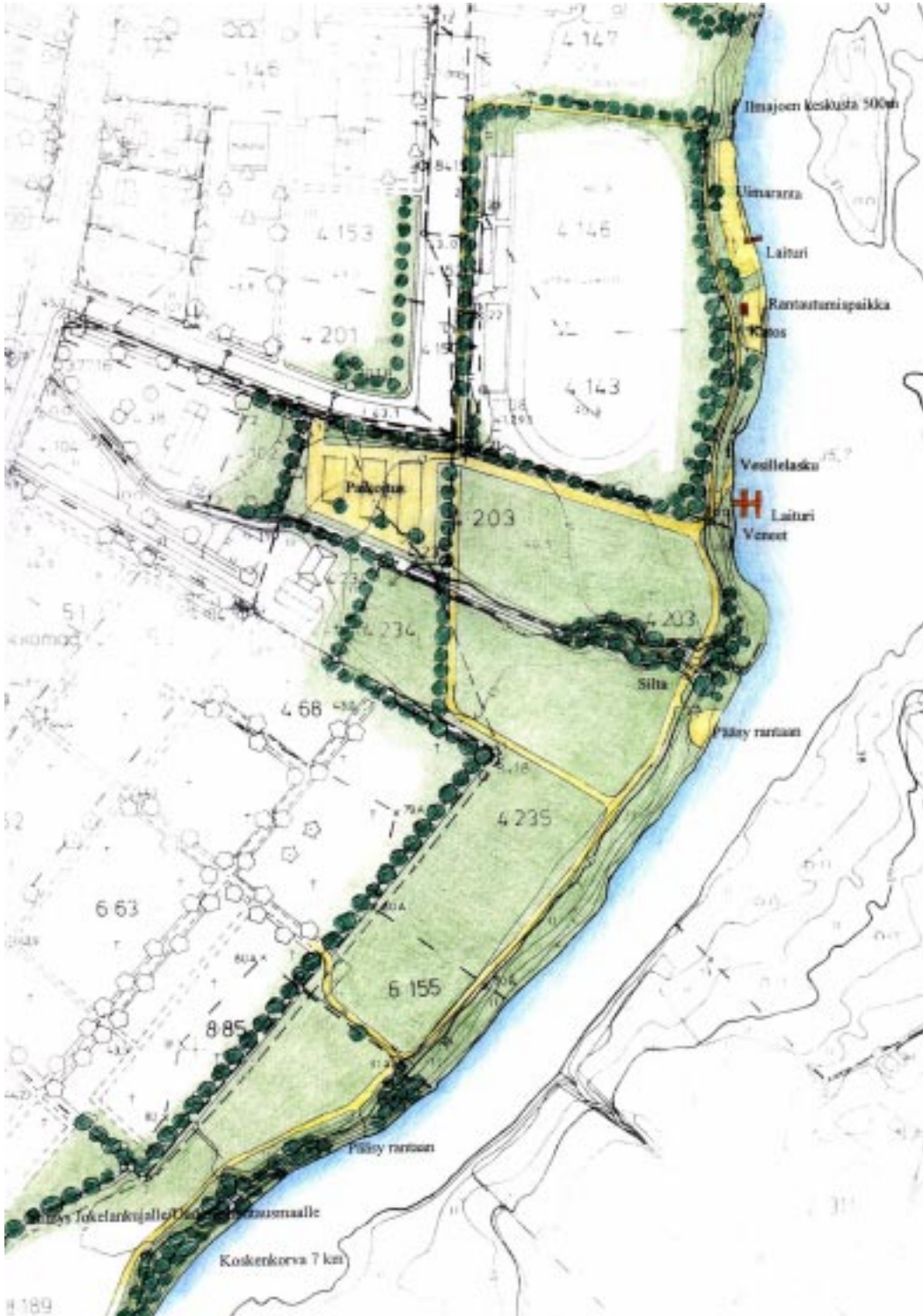
Käyttösuunnitelma

Liinaniemen silta
Ilmajoki

Käyttösunnitelma

Urheilukenttä ja hautausmaan ranta Ilmajoki

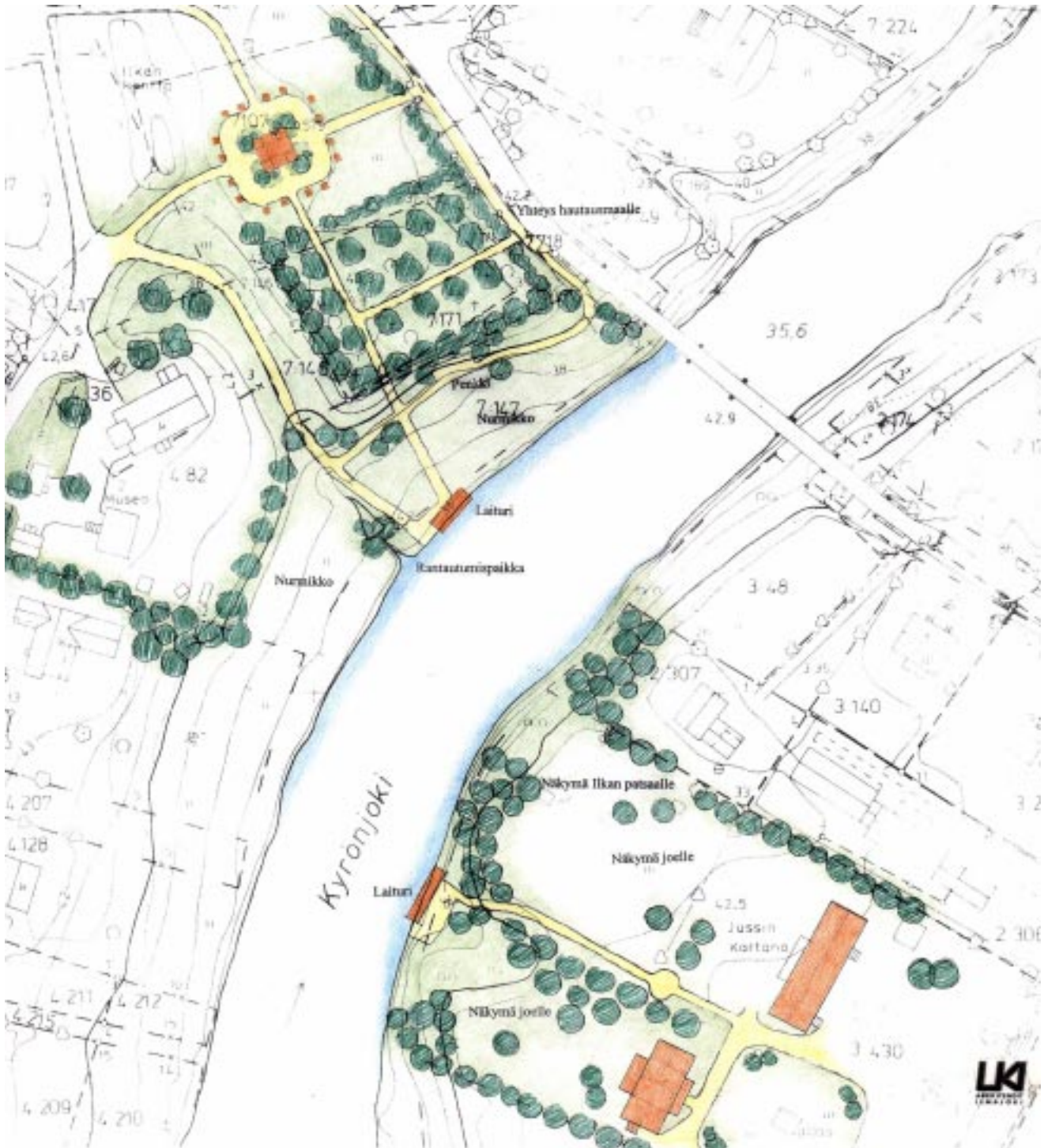

Liite 9

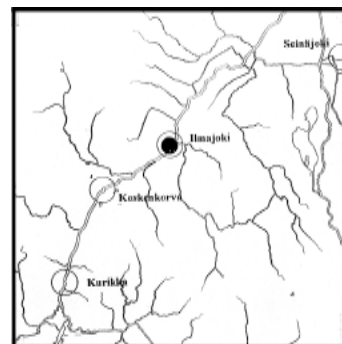
Käyttösuunnitelma

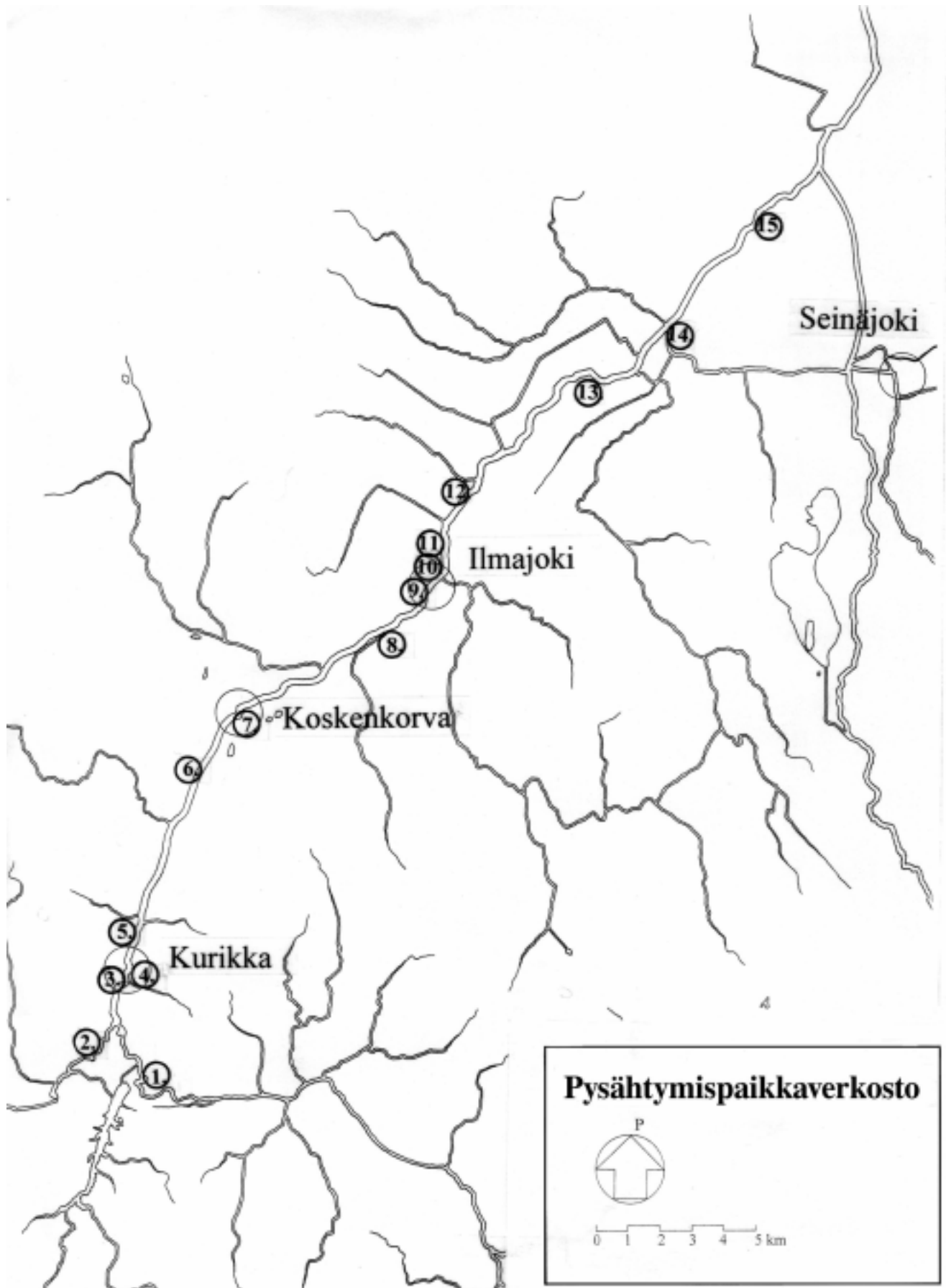
Museoranta
Ilmajoki

Käyttösunnitelma

Uusi silta
Ilmajoki

- 1. Pitkämön kanjonialue/leirintäalueen kohta**
  - pienimuotoinen leirintä, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liite 1
- 2. Sähkölaitosmuseon ranta**
  - rantautumispaikka
  - mahdollinen luontopolku
- 3. Kurikan urheilukentän alue**
  - rantautumispaikka
  - uimapaikka
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liite 2
- 4. Kurikan siltojen välinen alue**
  - rantautumispaikka, laitusi
  - kaupunkipuisto
  - veneiden vesillelasku ja pienvenelaituri
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liite 3
- 5. Kurikan puhdistamon ranta**
  - peruspaikka, tulenteko
- 6. Ns. Koskenkorvan laidunalue**
  - pienimuotoinen leirintä, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liite 7
- 7. Pukarankoski**
  - rantautumispaikka, luontopolku, monipuolinen keskus
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liitteet 5 ja 6
- 8. Liinaniemen silta**
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteestä idealuonnos, liite 7
- 9. Ilmajoen urheilukenttä**
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liite 8
  - veneiden vesillelasku ja pienvenelaituri
  - uimaranta
- 10. Ilmajoen museoranta**
  - puistomainen alue
  - rantautumispaikka, laituri
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liite 9
- 11. Ilmajoen uusi silta, länsiranta**
  - rantautumispaikka, laituri
  - pienvenelaituri
  - alueesta on liitteessä idealuonnos, liite 10
- 12. Herkooli**
  - rantautumispaikka
- 13. Ilmajoen Alajoen perinnealue**
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko
  - yhteydet alueen muihin palveluihin
  - rannan käytön suunnittelu voidaan toteuttaa perinnealueen suunnittelun yhteydessä
- 14. Seinäjoen risteys**
  - rantautumispaikka
- 15. Ilmajoen Alajoki, tulvapenger**
  - rantautumispaikka, peruspaikka, tulenteko

Kirjallisuus

- Kirjallisuus1975. Puiden tulvankestävyydestä. Metsäntutkimuslaitos. - Pyhäkosken tutkimusaseman tiedonantoja 14:42-44.
- Ala-Heikkilä, Y (1997). Maisemanhoito, vesiensuojelu ja maatalouden ympäristötuet Mus-tionjokilaaksossa. Uudenmaan ympäristökeskus. Helsinki. 90s.
- Almgren, G. (1990): Lövskog. Björk, asp och al i skogsbruk och naturvård. Solna. 261 s.
- Hakuopas. 1997. Maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston tulostukiyksikön opas EU:n peltokasvien tuen, ympäristötuen perustuen ja luonnonhaittakorvauksen sekä kansallisten tukien hakemista varten. LM & Co / Hansaprint. Turku. 82 s.
- Heinonen, Reijo & Hartikainen, Helinä & Aura, Erkki & Jaakkola, Antti & Kempainen, Erkki. 1992. Maa, viljely ja ympäristö. WSOY. Porvoo. 334 s.
- Helminen, V. (1987): Lämpöolot. Julkaisussa: Alalammi, P. (toim.): Suomen kartasto. Vihko 131 Ilmasto. s. 5-10.
- Heinonen, T., Kling, P. & Permanto, T. (1987): Helsingin ulko- ja välisaariston ekologinen kestävyys. Osa I – yleisosa. – Helsingin kaupungin ympäristönsuojelulautakunta. Julkaisu 1/87. Helsingin kaupunginkanslia, ympäristönsuojelutoimisto. 60 s. Helsinki.
- Holmström, H. (1970): Eräiden Etelä-Suomen vapaa-aika-alueiden kasvillisuuden kulu-tuskestävyyden tutkimus. Helsingin seutukaavaliitto, Länsi-Uudenmaan seutukaavaliitto, Lounais-Suomen seutukaavaliitto, Västra Nylands regionplansförbund, Itä-Uudenmaan seutukaavaliitto. 53 s.
- Hynynen, J. (1987): Metsäpuiden juuristojen rakenne ja toiminta. Kirjallisuuteen perustuva tutkimus. – Helsingin yliopiston metsänhoitotieteen laitoksen tiedonantoja N:o 61:1-111.
- Hämet-Ahti, L., Palmen., A., Alanko, P. & Tigerstedt, P. M. A. (1992): Suomen puu- ja pen-saskasvio. 2. p. 373 s. Dendrologian seura – Dendrologiska Sällskapet r.y. Helsinki.
- Hämet-Ahti, L. Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P. & Vuokko, S. (1986): Retkeilykasvio. 3. p. 544 s. Suomen Luonnonsuojelun tuki Oy. Helsinki.
- Ilkka -sanomalehti. 1997. Lehti ilmestynyt 11.7.1997. Vesi kehoa Pohjanmaalla ja Länsi-Suomen vedet huonoimpia. Seinäjoki. S 3 ja 14 .
- Jokamiehen vesiensuojeluohje. 1990. Jokamiehen vesiensuojeluohje Lapväärtin-Isojoelle. Vaasan vesi- ja ympäristöpiiri. Vaasa. 19 s.
- Jormola, Jukka. 1995. Moninaiskäytön kehittäminen: vesimaiseman suunnittelu. Maatalouden tutkimuskeskus ja Hämeen Ammattikorkeakoulu. Jokirantasuunnittelun kehittäminen. Yhteistyöprojektin aloitusseminaari. Jokioinen 13.12.1995. 41 s, s 30-31.
- Junnila, Sanni. 1995. Moninaiskäytön kehittäminen: Rikkakasvit ja suojakaistojen hoito. Maatalouden tutkimuskeskus ja Hämeen Ammattikorkeakoulu. Jokirantasuunnittelun kehittäminen. Yhteistyöprojektin aloitusseminaari. Jokioinen 13.12.1995. 41 s, s 34.
- Kaakinen, E., Ryytänen, P. & Savola, M. (1982): Pudasjärven syötteen alueen kasvillisuus-kartoitus ja sen käytännön sovellutukset alueen matkailu- ja virkistyskäyttöä varten. – Oulun yliopiston kasvitieteen laitoksen monisteita no. 16 43 s. Oulu.
- Kalela, A. (1961): Waldvegetationszonen Finnlands und ihre klimatische Paralleltypen. – Arch Soc. Vanamo 16(suppl.):65-83.
- Kellomäki, S. & Saastamoinen, V.-L. (1975): Trampling tolerance of forest vegetation. - Acta Forestalia Fennica. 147. 18 s.
- Korkman, Johan & Ijas, Johannes & Pehkonen, Aarne & Rekolainen, Seppo & Valpasvuo-Jaatinen, Pirkko & Tiilikkala, Kari. 1993. Hyvät viljemenetelmät. Maa- ja metsä-talousministeriön työryhmämuistio 1993:7. Forssan Kirjapaino Oy. Forssa. 31 s.
- Kurttila, T. (1991): Maisemanhoito vesistö rakentamisessa. Vesi- ja ympäristöhallinnon jul-kaisuja. –Sarja B:8. 48 s.
- Laitakari, E. (1934): Koivun juuristo.- Acta Forestalia Fennica 41(2). 216 s.
- Laitinen, Pirkko & Siimes, Katri & Uusi-Kämpä, Jaana. 1996. AGRO-FOOD '96 poster-i-näyttely. Suojavyöhykkeet torjunta-ainekuorituksen vähentäjinä. 1 s.
- Lehtojensuojelutyöryhmä (1988): Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö. – Komiteamietintö 1988:16. 279 s. Helsinki.

- Linkola, K. (1916): Studien über den Einfluss der Kultur auf die Flora in den Gegenden nördlich vom Ladogasee. I. Allgemeiner Teil. –Acta Soc. Fauna Flora Fennica 45(1):1-429
- Maaseudun selviytymisopas. 1997. Maa- ja metsätalousministeriö. EU-oppaiden sarja. K-Mediat, Peltto-Pirkan Päiväntieto. 80 s.
- Malmi, Jukka S. 1986. Suojavyöhykkeet maatalouden vesiensuojelussa. Kirjallisuuskatsaus. Vesihallituksen monistesarja, numero 415. Vesihallituksen monistamo. Helsinki. 98 s.
- Mäkinen, A. (1978): Tervalepän kasvupaikoista ja ekologiasta Suomessa. – Dendrologian seuran tiedotuksia 9(1):4-17.
- Mäkirinta, U. (1993): Pronounced changes in the vegetation of a lake caused by a small rise in water level. – Limnologie aktuell 5:113-120
- Mölder, K. (1953): Suomen geologinen yleiskartta 1:400 000. Maaperäkartta. Vaasa (lehti B 3).
- Nilsson, C. (1979): Vegetationsförhållanden i kraftverksälvar. – Svensk botanisk tidskrift 73:257-259.
- Ruiskuttajan käsikirja. 1996. Maaseutukeskusten Liitto ja Kasvituotannon tarkastuskeskus. Kustantaja: Maa- ja metsätalousministeriö. SPOY. Kokemäki. 88 s.
- Saksela, M. (1933): Suomen geologinen yleiskartta 1:400 000. Kivilajikartta. Vaasa (lehti B 3). Maanmittaushallitus. Helsinki.
- Salmela, S. (1986): Kilpisjärven koerakentamisalueen kasvillisuus ja arvio sen muuttumisesta. Tutkielma. Oulun yliopiston kasvitieteen laitos.
- Salmi, J. (1991): Tuomen (*Prunus padus*) ominaisuudet ja käyttö. – Sorbifolia 22(3):114-116.
- Savea-Nukala, T., Rautio, L.-M. ja Seppälä, M. (1997): Kyrönjoen tila ja vesiensuojelun taso. - Alueelliset ympäristöjulkaisut 16. 167 s. Länsi-Suomen ympäristökeskus. Vaasa.
- Savea, Tarja. 1996. Kyrönjoen vesistöalueen suojavyöhykkeiden mallisuunnitelmat Hyypänjoelle ja Lehmäjoelle. Länsi-Suomen Ympäristökeskus ja Vaasan Läänin Vesiensuojeluyhdistys ry. Pietarsaari. 37 s.
- Savea, Tarja & Louko, Jaana & Heinonen, Anneli. 1995. Ähtävänjoen suojavyöhykesuunnitelma. Vaasan läänin Vesiensuojeluyhdistys ry. Pietarsaari. 29 s.
- Saramäki, J. (1994): Onko hieskoivulla paikkaa metsätaloudessa? Julkaisussa: Hannelius, S. (toim.) (1994): Uusia vaihtoehtoja metsänkasvatukseen. Metsäntutkimuspäivä Järvenpäässä 16.11.1993. – Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 491:19-23.
- Schalin, I. & Seppälä, K. (1964): Tervalepän istutuksen onnistumisesta. Suo 15(3):45-50.
- Sirjola, E. (1969): Aquatic vegetation of the River Teuronjoki, south Finland, and its relation to water velocity. – Annales Botanici Fennici 6(1):68-75.
- Solantie, R. (1987): Sade- ja lumiolot. Julkaisussa: Lämpöolot. Julkaisussa: Alalammi, P. (toim.): Suomen kartasto. Vihko 131 Ilmasto. s. 18-22
- Toivonen, H. (1981): Sisävesien suurkasvillisuus. Teoksessa: Havas, P. (toim.) Suomen luonto 4. Vedet. Kirjayhtymä. Helsinki. s. 179-208.
- Talvitie, J. & Heikkilä, R. (Luontotutkimus Enviro Oy) (1988): Ilmajoen kunnan luontoselvitys 1988. – Ilmajoen kunnan ympäristönsuojelulautakunnan julkaisuja 1. 57 s. Ilmajoki.
- Toivonen, H. & Leivo, A. (1993): Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus – kokeiluversio. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 14. 96 s. Vantaa.
- Turtola, Eila & Alakukku, Laura. 1997. Lannan syyslevitys mullaten on varteenotettava vaihtoehto, nitraattidirektiiviehdotus lisäisi kuormitusriskejä. Maaseudun Tulevaisuus -lehti torstaina 24 heinäkuuta 1997. Numero 83, 81 vuosikerta. Sanoma Osakeyhtiö, Sanomala Vantaa. S 2.
- Täyttöohjeet. 1997. Maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston tulostukiyksikön ohjeisto EU:n tukilomakkeiden 101A, 101B, 101C, 102A, 102B, ja 102C täyttöä varten.. LM & Co / Hansaprint. Turku. 42 s.
- Uhanalaisten kasvien ja eläinten suojelutoimikunta (1992): Uhanalaisten kasvien ja eläinten seurantatoimikunnan mietintö. – Komiteamietintö 1991:30. 328 s.
- Ukkola, R. (1992): Kasvi- ja maapeitteen kuluminen ja roskaantuminen Pyhätunturin kansallispuistossa. Tutkielma. Oulun yliopiston maantieteen laitos. 114 s.
- Uusi-Kämpä, Jaana. 1989. Vesistöjen suojaaminen rantapeltujen valuilta. Maatalouden tutkimuskeskuksen, MTTK:n tiedote 10 / 89. Kasvituotannon tutkimuslaitos. Maaviljelys kemian ja -fysiikan tutkimusala. Jokioinen. 76 s.

- Uusi-Kämppe, Jaana & Ylärinta, Toivo. 1994a. Maatalouden vesistökuormitusta kuriin suojakaistoilla. Maaseudun Tulevaisuus -lehden Koetointa ja käytntö -liite 27.9.1994. Toim. Maatalouden tutkimuskeskus. S. 33.
- Uusi-Kämppe, Jaana & Ylärinta, Toivo. 1994b. AGRO-FOOD '94 posterinäyttely. Suojakaistoilla pienempään huuhtoumaan peltoviljelyssä. 1 s.
- Uusi-Kämppe, Jaana & Ylärinta, Toivo. 1996. Suojakaistojen teho sadekesänä 1995. Maaseudun Tulevaisuus -lehti Koetointa ja käytntö -liite. 18.6.1996. Toim. Maatalouden tutkimuskeskus. S. 26
- Uusi-Kämppe, Jaana. 1995. Maatalouden vesiensuojelu: Jokioisten suojakaistatuloja. Maatalouden tutkimuskeskus ja Hämeen Ammattikorkeakoulu. Jokirantasuunnittelun kehittäminen. Yhteistyöprojektin aloitusseminaari. Jokioinen 13.12.1995. 41 s, s 15-27.
- Vaasan läänin seutukaavaliitto ja Vaasan vesi- ja ympäristöpiiri (1989): Kyrönjoen tulva-alueet. Vaasan läänin seutukaavaliitto Sarja B:48
- Valpasvuo-Jaatinen, Pirkko. 1996. Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito. Maatalouden ympäristötuen eritystuet. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu, toimittaja Maaseutukeskusten Liitto. SPOY. 12 s.
- Vilonen, Kirsi. 1996. Jokivarsien suojavyöhykkeiden yleissuunnittelu Vantaalla. Uudenmaan ympäristökeskus. Helsinki. 39 s.
- Wallenius, Sini. 1997. Perustuki maatalolle. Maatalouden ympäristötuki. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu, toimittaja Maaseutukeskusten Liitto. PunaMusta. 32 s.
- Yli-Koski, Mauri. 1997. Puhelinkeskustelu 13.8.1997. Hän työskentelee Länsi-Suomen Ympäristökeskuksessa Vaasassa ja antaa lausuntoja Maaseutuelinkeinoilta (Seinäjoelta) tuleviin suojavyöhykesopimus-hakemuksiin.

Kuvailulehti

Julkaisija	Länsi-Suomen ympäristökeskus	Julkaisu-aika Huhtikuu 1999
Tekijä(t)	Uki Arkkitehdit Oy, Mikko Ranto	
Julkaisun nimi	Kurikan-Ilmajoen jokimaisemasuunnitelma	
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut	Kurikan-Ilmajoen jokimaisemasuunnitelman maatalouden erityispaino Nenättömänluoman ja Nahkaluoman vesistökuormitukset Kyrönjokeen	
Tiivistelmä	<p>Kyrönjoki rantoineen on Kurikan-Ilmajoen alueilla muutosvaiheessa. Joen veden pinnan lähivuosina tapahtuva kohoaminen sekä maatalouden ympäristötuet vaikuttavat merkittävästi joen käyttöön ja sen ympäristöön.</p> <p>Ylistaroon rakennettava Malkakosken pato nostaa veden pintaa noin 1,5 metrillä Ilmajoen keskustan ja Alajoen alueilla. Koskenkorvan Pukarankosken pato on vaihtanut omistajaa ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat jokimaisemaan Kurikan ja Koskenkorvan alueilla. Joki saa uusia käyttömuotoja ja sen vaikutus alueen ympäristöön lisääntyy. Maatalouden erityisympäristötukien vaikutus jokirannan maisemaan on merkittävä koska varsinkin suojavyöhykkeet painottuvat välittömästi jokivarteen.</p> <p>Jokivarren rantoja on tässä työssä tarkasteltu maisemallisesti, toiminnallisesti sekä maatalouden ympäristötukien kannalta. Suunnittelualueelta on etsitty mahdollisia erityistukikohteita sekä esitetty näiden alueiden soveltamista maisemaan. Jokivarren tulevien uusien käyttömuotojen sijoittaminen ja näiden alueiden ideoiminen luo pohjaa rungon joen käytön kehittämiseksi. Työn tarkoituksena on tarjota lähtökohtia ja ajatuksia sekä vesiensuojelun että virkistys- ja matkailutoiminnan kehittämiseen suunnittelualueella.</p>	
Asiasanat	Kyrönjoki, suojavyöhykkeet, ympäristötuki, Kurikka, Ilmajoki	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Alueelliset ympäristöjulkaisut 122	
Julkaisun teema		
Projektihankkeen nimi ja projektinnumero		
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Länsi-Suomen ympäristökeskus, Ilmajoen kunta, Kurikan kaupunki	
Projektiryhmään kuuluvat organisaatiot		
	ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0470-8
	Sivuja 123	Kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta 50 mk
Julkaisun myynti/ jakaja	Länsi-Suomen ympäristökeskus PL 262 65101 Vaasa	
Julkaisun kustantaja	Länsi-Suomen ympäristökeskus	
Painopaikka ja -aika	Kirjapaino II-Mo, Ilmajoki 1999	

Presentationsblad

Utgivare	Västra Finlands miljöcentral	Datum April 1999
Författare	Uki Arkkitehdit Oy, Mikko Ranto	
Publikationens titel	Plan för älvlandskapet i Kurikka-Ilmajoki	
Publikationens delar/ andra publikationer	Specialpublikation om jordbruket i anslutning till planen för älvlandskapet i inom samma projekt Kurikka-Ilmajoki. Bifårona Nenättömänluomas och Nahkaluomas belastning på Kyro älv	
Sammandrag	<p>På området mellan Kurikka och Ilmajoki håller stränderna vid Kyro älv på att förändras. Jordbrukets miljöstödet och det under de närmaste åren stigande vattenståndet i älven kommer att ha stor betydelse för utnyttjandet av älven och dess omgivning.</p> <p>Dammen som skall byggas vid Malkakoski i Ylistaro kommer att medföra att vattenståndet stiger med ca 1,5 meter i på områden i centrum av Ilmajoki och i Alajoki. Ågarbytet vid dammen Pukarankoski i Koskenkorva och de ändringar som skall göras vid dammen påverkar älvlandskapet på områdena mellan Kurikka och Koskenkorva. Älven börjar användas på nya sätt och den får större inverkan på områdets miljö. Verkningarna av specialmiljöstödet för jordbruk är också betydelsefulla, eftersom i synnerhet skyddszonerna kommer att dominera de närmaste strandområdena.</p> <p>I den här publikationen granskas stränderna längs med älven utgående från landskap, funktion och miljöstöden för jordbruk. Man har sökt eventuella specialstödsobjekt samt föreslagit hur de här områdena skall anpassas till landskapet. Placeringen av kommande nya användningsformer längs älven och idéer för hur de skall se ut utgör grunden för utvecklandet av älvens användning. Syftet med den här utredningen är att erbjuda utgångspunkter och tankar såväl då det gäller utvecklandet av vattenskyddet som rekreations- och turistverksamheten på planeringsområdet.</p>	
Nyckelord	Kyro älv, skydds-zoner, miljöstödet, Kurikka, Ilmajoki	
Publikationsserie och nummer	Regionala miljöpublikationer 122	
Publikationens tema		
Projektets namn och nummer		
Finansiär/ uppdragsgivare	Västra Finlands miljöcentral, Ilmajoki kommun, Kurikka stad	
Organisationer i projektgruppen	ISSN 1238-8610	
	ISBN 952-11-0470-8	
	Sidantal 123	
	Språk Finska	
	Offentlighet Offentlig	
	Pris 50 mk	
Beställningar/ distribution	Västra Finlands miljöcentral PB 262 65101 Vasa	
Förläggare	Västra Finlands miljöcentral	
Tryckeri/ tryckningsort och -år	Boktryckeri Il-Mo, Ilmajoki 1999	

Documentation page

Publisher	West Finland Regional Environment Centre	Date April 9						
Author(s)	Uki arkkitehdit Oy, Mikko Ranto							
Title of publication	Landscape Plan for the Kyrönjoki River in Kurikka and Ilmajoki, South Ostrobothnia							
Parts of publication/ other project publications	A special agricultural publication in connection to the Landscape Plan for the Kyrönjoki River in Kurikka and Ilmajoki. The loading from the tributaries Nenetömmänluoma and Nahkuluoma into the Kyrönjoki River							
Abstract	<p>The Kyrönjoki River and its shores in the region of Kurikka and Ilmajoki are changing. Within the next years the water level will rise and this matter as well as the agriculture environmental subsidies will impact the environment of the river and the usage of it significantly.</p> <p>A dam will be built at Malkakoski in Ylistaro and as a result the water level will rise with about 1,5 m in the centre of Ilmajoki and in Alajoki. The change of the owner of the dam Pukarankoski at Koskenkorva and changes at the dam will affect the river landscape in the regions of Kurikka and Koskenkorva. The river will be used in new ways and its impacts on the environment will encrease. The impacts of the supplementary protection schemes on the river landscape will be significant, because especially the safety zones are near by the river.</p> <p>This publication studies the river shores starting from the landscape, the functions and the agriculture environmental protection subsidies. The aim is to find possible objects for this support system and to make suggestions of how to make the objects fit into the landscape. The basis of the river development are the future locations for new land use forms and ideas about these locations. The purpose of this study is to give a basis for the development of water protection, recreation and tourism in the planning area.</p>							
Keywords	The Kyrönjoki River, safety zones, supplementary protection schemes, Kurikka, Ilmajoki							
Publication series and number	Regional Environmental Publications 122							
Theme of publication								
Project name and number, if any								
Financier/ commissioner	West Finland Regional Environment Centre, the Municipality of Ilmajoki, the Town of Kurikka							
Project organization	<table border="1"> <tr> <td>ISSN 1238-8610</td> <td>ISBN 952-11-0470-8</td> </tr> <tr> <td>No. of page 123</td> <td>Language Finnish</td> </tr> <tr> <td>Restrictions Public</td> <td>Price 50 FIM</td> </tr> </table>		ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0470-8	No. of page 123	Language Finnish	Restrictions Public	Price 50 FIM
ISSN 1238-8610	ISBN 952-11-0470-8							
No. of page 123	Language Finnish							
Restrictions Public	Price 50 FIM							
For sale at/ distributor	West Finland Regional Environment Centre P.O.Box 26265101 Vaasa Finland							
Financier of publication	West Finland Regional Environment Centre							
Printing place and year	Printing II-Mo, Ilmajoki 1999							